Pax corporis ꝛ anime: ordinata vita ꝛ ſalus aian
tis. Pax hoīs mortalis ꝛ dei ordinata ī fide ſub
eťna lege obediētia. Pax hoīm ordiata ꝯcordia
Pax dom⁹: ordiata impandi obediēdi ꝯcordia ī
habitantiū. Pax ciuitatis: ordiata impandi obe
diendi ciuiū cōcordia. Pax celeſtis ciuitatis: or
dinatiſſima ꝛ ꝯcordiſſima ſocietas fruēdi deo et
inuicē in deo. Pax omniū rer̄ tranquillitas or
dinis. Ordo aūt eſt pariū diſpariūqꝫ rer̄ ſua cui
qꝫ loca tribuens diſpoſitio.

§. III.

Beneficientia non eſt

virtus ſpālis. Et rō eſt qꝛ actus interior ꝛ exteri
or ñ requirunt diuerſas ṽtutes. Sed bñficientia ꝛ
beniuolētia ñ differunt: niſi ſicut actus interior
ꝛ exterior: qꝛ bñficientia ē executio beniuolētie
Vñ ſicut beniuolētia ñ eſt alia ṽtus a charitate:
ita nec bñficientia. Eſt aūt actus charitatis exte
rior. Qḋ ſic declarat. b. Tho. 2ª 2ᵉ. q. xxxi. Bene
ficienti nil aliud importat qꝫ facere bonū alicui.
Pōt aūt hoc bonū ꝯſidrari dupliciter. Vno mō
ſm cōem rōnem boni ꝛ hoc ptinꝫ ad cōem rōnē
beneficiētie. Et hic ē actus amicitie ꝛ p ꝯñs cha
ritatis. Nā in actu dilectionis includit beniuo-
lentia p quam qs vult bonū amico: vt ſupra di-
ctū eſt. Voluntas aūt eſt affectiua eor̄ que vult: ſi
adſit facultas: ꝛ iō ex ꝯñti benefacere amico: ex
actu dilectionis ꝯſequit. Et ppter hoc bñficien-
tia ſm cōem rōnem ē amicitie vel charitatis ac-
tus. Si aūt bonū qḋ quis facit alteri: accipiatur
ſub aliqua ſpāli rōne boni: ſic bñficiētia accipiet
ſpālem rōnem ꝛ ptinebit ad aliquaꝫ ſpālem vir-
tutem: ſicut ſi faciat bonū pximo ſub rōne ſuble
uantis miſeriā eius: ptinebit ad miſericordiam.
Si ſub rōne debiti vt parētibus: pertinebit ad
iuſticiā: ꝛ hꝫ di. lxxvi. Non ſatis eſt bñ velle: niſi
ſtudeas etiā benefacere. Eſt aūt beneficientia ex
ercenda ad oēs ſi fieri pōt cum dilectio charita
tis ſe extendat ad omnes p loco tñ ꝛ p tēpore ſm
debitas circūſtantias. Peccatoribus aūt in ne-
ceſſitate etiam ē ſubueniendū ad ſuſtentationeꝫ
nature ñ ad fomentū culpe. Vñ dicit. b. Au. v. q.
v. non oīs. qꝫ vtilius eſurientī panis ſubtrahitur
qꝫ frāgitur ſi ḋ cibo ſecurus iuſticie acquieſcat.
Et ſic etiam excōicatis ꝛ infidelibus in neceſſita
te eſt bñfaciendū ꝛ ſubueniendū: magis aūt con
iunctis ceteris paribus potius ſubueniendū ē:
dicit enī. b. Tho. vbi ſupra: qꝫ ṽtus ꝛ grā imitant
ordinē nature: q eſt ex diuina ſapientia inſtitut⁹.
Eſt aūt talis ordo nature: vt vnumquodqꝫ agēs
naturale p prius magis diffūdat ſuam actionem
ad ea q̄ ſunt ſibi ppinquiora: ſicut magis calefa
cit ignis rē ſibi magis ppinquā. Exhibitio autē
bñficior̄ eſt quedā actio charitatis in alio: ꝛ iō o
ꝫ qꝫ in ppinquos magis fiat beneficiētia: ſed p-
pinquitas vnius hoīs ad aliū pōt attendi ſm di
uerſa in quibus hoīes ſibi cōicant: vt ꝯſāguinei
in naturali cōicatione: ciues in ciuili: fideles in
ſpūali: ꝛ ſic de alijs. Et ſic ſm diuerſas ꝯiunctio
nes ſunt diuerſis diuerſa bñficia diſpenſanda.
Nam vnicuiqꝫ ē magis exhibendū bñficium p-
tinens ad illam rem ſm quā eſt nobis magis cō
iunctus ſimplr̄ loquendo: tñ hoc pōt variari ſm
diuerſitatem tempor̄ locor̄ ꝛ negocior̄. Naꝫ in
aliquo caſu ē magis ſubueniendū extraneo ne-
ceſſitatem extremaꝫ patienti qꝫ patri non ſuſti-
nenti tantā: de bonis aūt debitis alteri qꝛ ei⁹ ſūt
plus tenet ei bñfacere reddēdo: quā cōiunctis:
niſi ꝯiūcti eſſent in tanta neceſſitate qꝫ liceret eis
furari ad ſubueniēdū eis: niſi ꝛ ille cuius ē res
eſſet in ſimili neceſſitate. In quo caſu penſāda eſt
ꝯditio vtriuſqꝫ: ꝛ alias cōditiones prudētis iudi
cio: qꝛ in talibus ñ pōt dari vniuerſalis regula.

Titulus ſeptimus de ſpe. De triplici ſpe eius
quidditate ꝛ fructibus. c. i.

S Equitur de ſpe q̄ eſt ſe-

cūda virt⁹ theologica ad quaꝫ
hortatur ſcriptura dicens. pſ.
xxxvi. Spa in dño ꝛc̄. Triplex
aūt eſt ſpes: videlicet naturalis
virtualis: ꝛ criminalis. Spes naturalis eſt que
dam paſſio: vñ ꝛ phūs dicit qꝫ iuuenes ſunt ma
gne ſpei. Hoc eſt cōe nobis ꝛ brutis. p experientiā
enim videmus qꝫ canis mouet ad inſequendū
leporē: ꝛ accipiter auē: ꝛ hoc quideꝫ non faceret
niſi quia ſperat aſſequi: cūt hꝫ paſſio in vi iraſci
bili que ē etiam in brutis ſm. b. Tho. iii. iij. ſent.
di. xxvij. Cum. n. oīs paſſio ſit in cōcupiſ. vel ira
ſcibili: omnis illa paſſio de cuius intellectu ē ap
petitus in bonū vel ꝯueniens: ſimplr̄ eſt in cōcu
piſcibili ſicut amor. delectatō ꝛ hꝫ. ꝛ oppoſita bo
nū. Omnis aūt illa paſſio de cuius intellectu eſt
motus in bonū: cū circūſtantia difficultatis: ē in
iraſcibili. Et hꝫ ſunt oīa illa que importāt bo
num vel malū: cū duratōne alicuius quātitatis
ſicut ira que exurgit ex magna leſione quā quis
pōt vindicare: ſꝫ ñ in pmptu. Timor ñ eſt de quo
libet malo: ſed de magno cui ñ pōt reſiſti: vel dif
ficulter. Spes importat modū appetitus ī aliqḋ
bonū cōmenſuratū appetenti. Non. n. eſt de bo
no ꝛ tanta ad qḋ nullo mō pōt pueniri. Nec tñ ḋ
tam puo qḋ p nullo habeat: ſed de eo qḋ eſt diffi
cile hřī: ppter qḋ dr̄ arduū. Et ſic arduum addit
quandā ſpālem rōnem bonitatis. ſ. pcioſitatem
quandā ex hoc ipſo qꝫ ñ de facili pōt hřī ſicut dr̄
Omne rarū carū. Differt aūt in hoc ab audacia: qꝛ
audacia importat extenſionē appetitus in aliqḋ
arduū vt repellat malū: ſpes aūt extēſionē appe
titus in arduū bonū vt acquirat. Sed qꝛ de ſpe
put ē paſſio dictū eſt ſupra in pma pte: iō hic nō
aliud de ea. Naturalia tñ ñ ſunt vicia nec virtu
tes. Spes ṽtualis eſt ṽtus theologica de qua pſ.
lxxi. Tu es dñe ſpes mea ꝛ eſt ibi deprecatio per

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cām.i.tu es cā ſpei mee. Ubi etiā ſciendū ſm tho.
in.iij.ſen.di.ij.ꝙ ſpes vltra acceptionē predictaꝫ
ſ.ꝑ paſſione ſm ꝙ ſumitur in bonū: accipit̄ qua
druplr̄. Uno mō ꝑut noīat habitū inclinantē ad
actū volūtatis:ſilem actui ſpei que ē paſſio ꝑtis
ſenſitiue vt ibi.i.Corin.xiij. Nunc manēt fides:
ſpes.charitas. Secūdo mō ꝑut noīat actū ꝓce/
dentē a tali habitu:ꝛ ſic ē actus virtutis vt ibi in
ꝑs.lviiij. Moab olla ſpei mee. Moab ſignificat
malos qui ſūt olla:faciētes ſua ꝑſecutiōe ferue/
ſcere ꝛ coquere.i.ꝑficere ſpem nr̄am. Tertio mō
ꝑut noīat rē ꝑfectā ꝛ ſperatā:ꝛ ſic ē obiectū vir/
tutis:vt ad thitū.ij. Expectātes beatā ſpem.i.viſi
onē beatā ſperatā. Quarto mō ꝑut noīat certitu
dinē que ſeqtur ſpeꝫ vt ibi ad Ro.v.ꝓbatio vō
ſpei.i.ſpei certitudinē:ꝛ ſic noīat ſtatū ꝑfectionis
in v̄tute ꝗ̄tum ad certitudinis intentionē. Eſt ēt
ſciendū ꝙ ſpes q̄ eſt v̄tus n̄ opponit̄ timori q eſt
donū ꝗ̄uis illa ſit de bono futuro: iſte de malo
futuro. Et rō eſt q2 ſpes ſe extendit in deū ex cō
ſideratione diuine largitatis:timoꝛ vō dicit reſi/
litionē ex ↄſideratōne ꝓprie ꝑuitatis:ꝛ ita non ē
ſm idē reſilitio timoris ꝛ extēſio ſpei. Uñ n̄ ſunt
ↄ̄ria cū ↄtraria ſint ſm idē. Spes criminalis ſo
lo noīe ꝛ improprie dr̄ ſpes ꝓpter aliquā apparē
tem ſilitudinē quā hꝫ cum ipſa:de qua dr̄ in ꝑs.
Nolite ſpare in iniqtate. Et in euā. Lu.vi. Mu
tuū date nihil inde ſpantes. Nā talis ſpes q̄ tn̄
improprie ꝛ large dr̄ ſpes:in mutuo inducit vſu
rā:ex̄ de vſu.ↄſuluit. Qō intelligit̄ qn̄ talis ſpes
ē cā ꝑncipalis mutui. De iſta tn̄ materia plene ha
bes ſupra in.ij.ꝑte ti.i. Et dr̄ ſpes ſm etymologiā
quia eſt ſpes ꝓgrediendi ad ardua:quaſi pes di/
cta:vt dicitur in catholicon. ¶ §.I.

Nota ſecundum iſtam

largā acceptōnē ſpei.ſ.in malū ſm Guil.in ſum.
v̄tu.ꝙ ipſa ē triplex. Prima ē ↄfidētia de ſe ipo
Secūda eſt ↄfidētia de alio. Tertia ē ↄfidētia de
aliquo vano.de prima dr̄ ꝓuer.xxviij.qui ↄfidit
ī corde ſuo:ſtultus ē. Uere aūt ſtultus ē ↄfidēs
de ſe q ꝓprius loquēdo ꝑſumptio eſt. Nā homo
n̄ eſt ſufficiens ex ſe:nec ad ſuſtinēdū:nec ad de/
fendendū ſe:nec ad merendū: ꝙ hō nec aliqua
alia creatura ſit ſufficiens ad ſuſtinēdū:ex ſe oñ
dit Greg.dicens. Eſſe oīm que de nihilo ſunt in
nihilū tenderēt:niſi ea oīm actu manu regimis
retineret. Secūdo n̄ eſt ſufficiens ↄ̄fēdere ſe ab
hoſtibus ſuis:imo a demonibus cito ꝑimeretur
niſi a deo ꝓtegeret̄. Tren.iij. Miſericordie ei9 ꝙ
n̄ ſumus ↄſumpti. Tertio ē inſufficiēs ad meren
dū:q2 nec ex ſe ſufficit bonū vnum inchoare ſeu
bonā vitam accipe.ij.Corin.iij. Non ꝙ ſufficien
tes ſimus aliquid cogitare a nobis quaſi ex no
bis ꝛc̄. Cogitatio aūt ꝑmū opus eſſe videt̄. Pōt
homo ſe perimere:ſꝫ nō ſe reſuſcitare. Oſee.xiij.
Perditio tua ex te iſrl̄ tm̄ in me auxiliū tuū. Se
cūdo ē inſufficiens in bono inchoato ꝑſeuerare

Greg. Cito bonū amittitur niſi a largiēte cuſto/
diat̄. Tertio in bono īſufficiēs ē ꝑficere.ꝑs.lxxx.
Beatus vir cuius ē auxiliū abs te ꝛc̄. Confiden
tia ſeu ſpes in alio hoīe ē fallax ꝛ ↄfundēs homi
nē. Iſa.xx. Confundent̄ ab ethiopia ſpe ſua: ꝛ cō
fidunt hoīes in altero aliqn̄ rōne ꝑtātis:ſed dici
tur his Iſa.xxxi. Ue q deſcendūt in egyptuꝫ: ad
auxiliū ſperandū:ꝛ n̄ ſunt cōfiſi ſup ſanctuꝫ iſrl̄
ꝛc̄. Aliqn̄ rōne ↄſanguinitatis. Sꝫ dr̄ Hier.xvij.
Maledictus vir q ↄfidit in hoīe: ꝛ ponit carnē.i.
parentelā brachiū ſuū.i.robur ſuū. Aliqn̄ rōne
malicie ꝛ iniqtatis.ꝑs.lxi. Nolite ſperare in iniq
tate ꝑ aſtutias hoīm putātes obtinere q̄ volunt.
¶ Cōfidentia in re vana eſt ↄfidentia vel in vita
tꝑali que breuis ꝛ momētanea ē. Sap.v. Spes
impij quaſi lanugo q̄ a vento tollit̄. Uel ↄfidere
in diuitijs.i.ad thi.vi. Diuitibus huius ſeculi ꝑ/
cipe n̄ ſperare in incerto diuitiaꝝ:ſed ī deo viuo
Uel ↄfidere in fama ꝛ opinione hoīm. Iob.viij.
ſpes hypocrite ꝑibit. Quid.n.hypocrita in cunc/
tis ſuis opibus ſperat niſi honorē: reuerentiam
gloriā laudis:a melioribus metui:ſāctus ab om
nibus vocari:ſed ꝑibit iſta ſpes:q2 eternitatē nō
querēs fugit qō tenet:q2 eius intētio in illa glā
n̄ figitur q̄ ſine fine poſſidet̄ Iob ſicut tele arane
arū fiducia eius.ſ.hypocrite. Ois ergo iſta mala
improprie dicta ſpes abijciēda eſt. ¶ §.II.

Spes que eſt virtus theolo

gica ſic diffinit̄ a mgr̄o ſen.in.iij. Spes eſt certa
expectatio future beatitudinis: ex meritis ꝛ gr̄a
ꝓueniens. Ubi tāgūtur tria de ipa. Primo eius
actū:ibi:certa expectatio. Secūdo eius obiectū
cū ſubdit̄ future beatitudīs. Tertio meritū cum
dr̄ ex meritis ꝛ gr̄a ꝓueniēs. ¶ Quantū ad ꝑmū
ſ.cū dr̄ certa expectatio: ē ſciendū ꝙ ſicut oēs
alie v̄tutes ꝑticipāt aliqn̄ a charitate.ſ.deſideriū
ſūmi boni ꝓpter qō operant̄. Ita iſte act9 q eſt ex/
pectare:ꝑncipalius ↄuenit ſpei:ꝛ ille v̄tutes qui
bus ↄuenit ille actus expectatiōis:vt patiētia:lō
ganimitas:ꝛ magnanimitas: ꝑticipāt ipm actū a
ſpe. Nam expectatio patiētie ē expectatio diuini
auxilij in ꝑiculis:ꝑ lōganimitatē expectat qs di/
uinū auxiliū in laborib9:tendēs diu in aliqō bo
bonū arduū obtinendū. Per magnanimitatem
expectat qs diuinū auxiliū vt tendens in aliqō
bonū arduū tꝑale. Sꝫ expectatio ſpei ē expecta
tio boni ardui eternalis poſſibilis adipiſci q̄lis
ē eterna btītudo obiectuꝫ ſpei.b.Tho. Eſt āt act9
ꝓprius ſpei expectare:n̄ ſperare futurā.ſ.btītudi
nē. Huius rō eſt:q2 cū ſpes tendat in bonū poſſi
bile nobis adipiſci:ſi ſpes tēdat in bonū obtinē/
dū ſm ꝓpriā virtutē ſic dr̄ ſpes ſperare tm̄. Sed
ſi tēdat in aliqō bonū obtinendū ꝑ virtutē alie/
nā:ſic ꝓprie ſpes dr̄ expectare. Et hic duo tangit
apl̄s ad Ro.viij. Si qō videmus ſperamus ꝑ
patientiā expectamus.b.Tho ꝑ̄a z̄e. Iſta autē ex
pectatio dr̄ certa, vt pꝫ in diffinitione ad oñdēdū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q ſpes pͤſupponit facultatē ⁊ facit certitudinem
pueniendi in beatitudinē futurā. Vñ apl's q ha
bebat certitudinē illius btītudinis: ⁊ hoc nō niſi
p ſpez dicebat .ij. ad thi. ij. Scio cui credidi: ⁊ cer
tus ſū: q2 potens ē depoſitū meū ſuare ⁊c. Si aūt
arguaẗ ſic in ɔtrariū: certitudo eſſe nō pōt: de eo
qd̄ pōt deficere. Sȝ multi viatores hn̄tes ſpem
deficiūt a ɔſecutōne beatitudis: ergo ſpes viato
rū ñ habet certitudinē. Rn̄deo q aliq̄ habētes
ſpem future btītudinis: hn̄t certitudinē ɔſeq̄ndi
eā ex qnqȝ. Pr̄io ex auxilio diuine oīpotētie. Se
cūdo ex auxilio diuine miſericordie īmēſe. Terᵒ.
ex īfinita dei liberalitate. Quarto ex eterna dei
ordinatione. Quinto ex liberi arbitrij ab pecca/
ti inflexibilitate: q2 .ſ. ñ ponūt obſtaculū ſupradi
ctis alicuius pcī. Et hāc certitudinē hn̄t vel ha
buerūt oēs in grā ɔfirmati. Aliq̄ vō hn̄tes ſpem
future btītudinis deficiūt a ɔſecutione eiꝰ: nō q
dē ex defectu diuini auxilij qd̄ in p̄dictis q̄tuor
ɔſiſtit: ſȝ ex defectu liberi arbitrij ponētis obſta/
culū peccati: ita q certitudo ſpei quā .ſ. ſpes hȝ ī
obtinēdo vitā eternā cātur ex q̄tuor ſupradict'.
.ſ. ex dei oīpotentia: miſericordia: liberalitate: ⁊ e/
terna ordiatione: certitudinal'r ⁊ infallibil'r q̄ꝫtū
ē de ſe ordinātibus nos in vitā eternā ⁊ dirigēti
bus. Sȝ q2 q̄ꝫdiu ſumus in hac vita pōt eē acci/
dētale īpedimētū peccati mortalis: ne .ſpes q̄ de
ſe certitudinē hȝ finē ſuū cōſequaẗ: iō in hac vi/
ta cū ſpe hn̄di vitā eternā adiūgiẗ tīor ſepatiōis
a deo. b. tho. in. iij. ſen. di. xxvi. ¶ Addiẗ 3ᵒ. in diffi
nitōne future btītudis. Nā ppriū ⁊ primū obiec
tū ſpei ē btītudo futura: q̄ in dei viſione conſiſtit
Vñ apl's ad Heb. vi. Habemꝰ ſpem ſicut ancho
rā tutā ⁊ firmā incedentē vſqȝ ad interiora vella
minis. Expoſitio hēmus .i. hr̄e demus .ſ. ancho/
rā tutā .ſ. ab oī malo tuentē: ⁊ firmā .i. in oī bono
nos ɔfirmantē incedentē .i. incedere facientē: vſ
q̄ꝫ ad interiora vellaminis .i. celeſtē btītudinē no
bis vellatā in via. In cꝰ figurā Exod. xxvi. dr̄ q
vellū ponebaẗ inter ſctā ⁊ ſancta ſctōꝝ qd̄ ſigni/
ficat btītudinē nobis vellatā hic .i. ad Cori. ij. O/
culus ñ vidit ⁊c. rō ad hoc ē: q2 ſpes īnitiẗ v̄tuti
infinite dei: ſȝ ppriū ē infinite v̄tutis ad bonū in
finitū p̄ducere qd̄ eſt vita eterna q̄ in dei pfecta
fruitione ɔſiſtit. Ergo ſpes eſt expectatio future
beatitudis. b. tho. 2ᵃ 2ᵉ. ⁊ nota q ſicut finis reſpi
cit p̄ncipl'r deū: ſ'ario reſpicit etiā alia q̄ ordinan/
tur in deū vt myſteria incarnatiōis: ſacra: ⁊ q̄ ɔti
nenẗ in ſacra ſcriptura: ita ſpes p̄ncipal'r reſpicit
beatitudinē ſupnā: ſ'ario aliq̄ alia in q̄ꝫtum ordi
nāt nos ad cōſecutionē btītudinis. Non .n. licet
ſperare aliqd̄ bonū p̄ter beatitudinem ſicut vlti
mū finē: ſȝ ſicut id qd̄ ē ordinatū ad cōſequēdū
beatitudinē: ſicut remiſſio peccatoꝝ: augmētum
gr̄e ſubleuationē in piculis ne deficiat ⁊ hiꝰ. Et
ſignāter dr̄ in diffinitiōe future: q2 ſpes ē de inui/
ſibilibus ñ habitis ſȝ hn̄dis. ⁊ nota q p̄deſtinatꝰ
p ſpem expectat vitā eternā ⁊ futurā quā ē habi
turus: ⁊ q̄ꝫtum ad ſuā eſtimationē ⁊ ſm rei veri/
tatē. Preſcitur aūt q̄ꝫuis ñ ſit hiturus vitā eter/
nā: ⁊ ita ñ ſit ei futura ī rei veritate: tñ ē ei futura
ſm ſuā eſtimationē: al's .n. ñ expectaret. Tho. i. iij
ſen. ¶ Demū ponit mediū ſeu modū attingendi
p̄miū ⁊ cōſeq̄ndi ipm: cū dicit in diffinitōne mgr̄
ſe. ex meritis ⁊ grā puenies. Nō aūt dr̄ ſpes ex
meritis ⁊ grā eo q ipe habitus ſpei p quā aliq̄s
expectat futurā beatitudinē cauſeẗ ex meritis:
ſed pure ex grā: vñ ē habitus infuſus: vt fides ⁊
charitas. Sed dr̄ ſpes puenire ex grā ⁊ meritis
p̄cedētibus: q̄ꝫtum ad duo. Primo q̄ꝫtuȝ ad actū
ſpei formate in q̄ꝫtum dei grā ⁊ merita p̄cedētia
p̄ducūt actū ſpei. Ubi nota q ſpes ñ p̄ſupponit
merita in actu: ſed in pposito. Nō .n. aliq̄s ſperat
ppter merita: quaſi merita exiſtentia p̄ducūt ac/
tū ſpei: ſed q2 p merita que pponit ad beatitudi/
nē ſe puenire ſperat. Secūdo mō ſpes dr̄ ex me
ritis puenire q̄ꝫtū ad obiectū .ſ. q̄ꝫtum ad ipſam
rem expectatā: put .ſ. aliquis ſperat ſe beatitudi
nē adeptuꝝ ex dei grā ⁊ meritis p̄cedentibus. Et
pp hoc dicit mgr̄ ſen. in. iij. di. xxvi. ſic ſine meri/
tis aliqd ſperare: ñ ſpes ſed p̄ſūptio dici pōt. tho.
in. iij. di. xxvi. ⁊ Ri. in ſum. ¶ §. III.

Pro maiori declarati/

one vltime ptis diffinitionis ſpei. Sciendum q
modi cāe efficientis ſūt quatuor vt dicit Auicē.
in metha. ſua. Prima cā efficiēs eſt q̄ in inducen
do formā ſubſtantialē vel accidentalē vltimā p/
fectionē cāt. Secūda cā efficiēs ē diſponēs que
ad receptionē forme materiā prepat vel diſpōit
Tertia cā efficiēs ē coadiuuans: q ad p̄me cauſe
effectū opam p̄ſtat. Quarta cā efficiēs eſt ɔſiliās
q̄ alteri finē ⁊ formā agēdi oñdit. Iſtis quatuor
modis pōt aliquis eſſe cā alterius ad beatitudi
nē ɔſequendā. Prima ē cā efficiēs vt pficiens .ſ.
diuina grā vel miſericordia. ps. Grām ⁊ gloriaȝ
dabit dñs. Secūda cā ſufficiens vt diſponēs ſūt
opa meritoria. Vñ apl's .i. ad Corin. Vnuſquiſqȝ
ppriā mercedē accipiat ſm ſuū laborē: vbi etiaȝ
notandū: q opa nr̄a ſi ɔſiderātur ſm q p̄cedūt
a ppria volūtate ſeu ſm ppriā eoꝝ virtutē: ſic nō
pn̄t mereri vitam eternā de condigno ppter ma
ximā diſtantiaȝ nr̄i meriti ad vitā eternā: ppter
qd̄ apl's ad Ro. viij. ait ñ ſunt cōdigne paſſiōes
⁊c. Merētur tñ ipſa opa noſtra d̄ cōgruo. Nā
congruū eſt vt hoi opanti bn̄ ſm ſuā virtutē: deꝰ
ſm ſue virtutis intelligentiā recōpenſet. Si aūt
ɔſiderātur opa nr̄a: put p̄cedūt ex grā ſpūs ſan
cti inhabitātis aīam. Sic de ɔdigno merenẗ vi/
tā eternā eo q opus nr̄m habet efficaciaȝ ex grē
dei mouētis. Tho. pᵃ 2ᵉ. q. cxiiij. Et Ber. hic dicit
ſup canti. Hoc totū hoīs meritū ſi totā ſpem ſuā
ponat in eo q totū ſaluū fecit. Tertia cā efficiens
vt coadiuuās ad beatitudinē eſt alterius orō de
uota. Nulli .n. licet ſperare de aliquo hoīe vel d̄
aliqua creatura: ſicut de agente p̄ncipali: ſȝ ſicut

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

de agente ſecūdario ⁊ inſtrumētali:p qđ aliquis
adiuuaẗ ad quecūqȝ bona ꝯſequēda in beatitu/
dinē ordinata. Et hoc mō ad ſactos nos ꝯuerti/
mus ⁊ aliqua ab hoībus petimus. Tho.2ª 2ᵉ.q.
xvij. Et ſic virgo maria dr̄ ſpes nr̄a.i.ſuffragij a
qua debemus p̄cipue ſperare adiuuari:vt cū ſe/
cūdario agente:⁊ de hac cā coadiuuāte ait apl's
i.ad Corin.ix. Coopatores ſumus dei. Adiuua/
mus.n.deo ad ordinandū alios in futurā beati
tudinē n̄ ppter defectū v̄tutis eius:cū ſit v̄tutis
infinite:ſȝ in q̄tum deus ſuā p nos exequiẗ actō
nem:ſicut dn̄s p ſeruū:⁊ agens p̄ncipale p inſtru
mētale. Eſt aūt dr̄a inter agēs creatū ⁊ increatū:
q: agens creatū ſine medio agere n̄ pōt q: eſt fi/
nite v̄tutis:ſȝ agens increatū.ſ.deus cū ſit infini
te v̄tutis:pōt agere ſine aliquo mō p ſe ipȝ. Agit
tn̄ multa p medias cās. Et hoc ſpāliter pp tres
rōnes. Prima ppter mūdi decorē. Nā mūdi de
cor ⁊ pulchritudo in hoc ꝯſiſtit:ꝙ quidā ſūt alio
rū cāe ⁊ quidā eoꝝ effectus. Secūda ē ppter di
p̄fectionē. Nā cū deus ſit bonitatis infinite ſuā
bonitatē voluit rebus creatis cōicare non ſolū
q̄tum ad hoc ꝙ ſint:ſȝ etiā ꝙ ſint alioꝝ cāe. Ter/
tia eſt ppter nr̄i inſtructionē ſicut.n.apparet ī na
turalibus ꝙ ſol n̄ ſolū in ſe ē lucidus: ſed etiā ē
alijs cā luminis:ſic nos debem⁹ eſſe cā beatitudi
nis non ſolū nobis ſed etiā alijs. Jac.v. Qui cō/
uerti fecerit peccatorē ⁊c̄. Quarta cā vt ꝯſiliās ē
exhortatio vel inſtructio vel eruditio fraterna
ad beatitudinem conſequendā:ad Ro.xij. Qui
docet in docendo qui exhortatur in exhortādo
⁊c̄. Rai.in ſūma. ¶ § IIII.

Deinde videnduȝ eſt

de ſpe q̄tum ad eius fructū quē p̄ducit. Secun
do q̄tū ad eius ſubiectū in quo agit. Tertio q̄tū
ad eius actū quē p̄ducit. Quarto q̄tū ad ei⁹ ob
iectum qđ reſpicit. ¶ Et q̄tū ad primū ſciendū
ꝙ ſpes opatur quatuor magna bona. Eſt.n.pri
mo dilectionis affectiua. 2° delectationis p̄ducti
ua. 3° opationis p̄fectiua. 4° p̄miationis collatiua
¶ Q aūt ſpes ſit dilectionis effectiua pbaẗ rōe
⁊ auc̄te. rōne quidē q: ille qui ſperat bonū ali/
qđ obtinere:ſi ſua v̄tute vel a ſe ipō n̄ poſſit illđ
bonū obtinere illđ diligit cuius v̄tute ⁊ auxilio
ſibi poſſȝ illud p̄uenire. Cū ergo ſpes ſit expecta
tio future beatitudinis:quā n̄ poſſumus ꝯſequi
niſi de virtute:ex hoc incipimus deum diligere.
Auc̄te quidē idem oſ̄ditur: dicit apl's ad col.i.
Dilectionē quā habetis in ſanctos ppter ſpem q̄
repoſita ē vobis in celis. Ex qua ſequitur: ꝙ ſi
ſpes celeſtis p̄mij eſt cā q̄ diligimus ſactos:mul/
to magis ipſa ſpes facit nos diligere deū tanq̄
p̄ncipale obiectū beatitudinis future ⁊ cā. Sup
illo etiam verbo. Mat.i. Abraam genuit Jſaac:
Jſaac aūt genuit iacob:dicit glo. ſic fides genuit
ſpem:ſpes v̄o dilectionē:⁊ ſic dilectio ex ſpe cau
ſatur. Secūdo ſpes ē dilectionis p̄ductiua. Rō

eſt:bonū apprehenſū ꝯueniēs delectat. Si.n.bo
nū vt ꝯueniēs apprehendaẗ vt p̄ns: ſit ſenſus q
eſt boni p̄ntis ꝯuenietis eſt cā delectationis: de
lectatur.n.ſenſualitas in vidēdo pulchra: in au
diendo armoniā ſonoꝝ: in guſtādo dulcia ⁊ hi⁹.
Si aūt bonū vt conueniēs apprehēdatur vt p̄te
ritū:ſic mēoria cauſat delectationē. Cū.n.quis
actualiter recordaẗ aliquoꝝ geſtoꝝ in qbus affi/
citur ſiue bona opa q̄tum ad bonos ſiue mala
q̄tum ad prauos ſic delectatur. Si v̄o apprehen
daẗ bonū ꝯueniēs vt futuꝝ:ſic ſpes cāt delecta/
tionē. Cum.n.qs ſperat adipiſci magnā dignita/
tē:vtilitatē:premiū ⁊ hi⁹. inde delectatur p̄maxi
me:cū ſperat premiū eternū:inde hȝ cām delec/
tationis ⁊ gaudij. Apl's ad Ro.xij. Spe gauden
tes ibi glo. Amb. Nō niſi eterna ſperetis ⁊ inde
gaudebitis. Gaudiū aūt importat delectationē
creature rōnalis. Jtē ad Ro.xv. Deus autē ſpei
repleat nos oī gaudio. Et in p̄s. Ego autē in dn̄o
ſperaui: exaltabo ⁊ letabor in miſericordia tua.
Nec ē ꝯtra qđ dr̄ puer.xiij. Spes que differtur
affligit aīam:q: nimiꝫ q̄diu differẗ ſpes eterno/
rū affligūtur aīe fideliū:vbi Beda. Spes eterni
p̄mij affligit aīam:q: nimiꝫ ꝙ differẗ ſpes eter/
noꝝ affligūtur aīe fideliū. Nam ſpes alia rōne ē
cā afflictionis: alia rōne eſt cā delectationis. Cā
enim afflictionis ē rōne dilationis p̄mij eterni đ
quo ē ſpes. Cū.n.ſpes ſit de eterna beatitudine:
q: tale bonū n̄ eſt p̄ns:ſed differẗ ad ꝯſequendū
vſqȝ in finē:rōne ſue dilationis triſtaẗ. Sicut et
mater de ſuo filio abſente ⁊ gaudet ⁊ triſtaẗ:gau
det in q̄tū ſperat ipm̄ queȝ amat reuerſuꝝ cum
magno honore ⁊ ſui vtilitate. Triſtaẗ ex dilatio
ne ꝯſiderans p̄cipue p̄icula que ei p̄nt accidere
ne reuertaẗ. Vn̄ p̄s.lxi. Fuerunt mihi lachryme
mee panes die ac nocte:duȝ dr̄ mihi p ſingulos
dies vbi ē deus tuus. ¶ Tertia ſpes ē opatiōis
p̄fectiua ⁊ auxiliatiua. Vn̄ in p̄s.xxxvi. Spera in
dn̄o:⁊ ſtatim ſubdiẗ. Et fac bonitatē. Spes eniȝ
adiuuat ⁊ fortificat ad opandū tripl'r. Primo rō
ne eius qđ aſpicit. Secūdo rōne eius qđ efficit.
Tertio rōne eius qđ p̄ficit. Et q̄tum ad primuȝ
rōe eius qđ reſpicit. Reſpicit quidē ſpes ad be/
atitudinē futurā:q̄ cū ſit difficilis ad habenduȝ:
conatū ⁊ opatione intendit. Vn̄ apl's.i.ad Corin.
ix. Qui arat dȝ arare in ſpe fructus p̄cipiēdi. Vn̄
Aug. Qui arat.i.p̄dicator qui corda hoīm ad fi/
deȝ aperit:vel quicūqȝ alius miſter xp̄i ⁊ coopa/
tor debet arare.i.p̄dicare vel alia bona facere in
ſpe ſtipēdioꝝ ſpūalium n̄ ppter ſpem tpaliuȝ:hoc
ē vt neceſſaria vite:ꝙ tn̄ n̄ ppter illa p̄ncipaliter
p̄dicet. Hiero.⁊ Sen̄. Omne opus leue fieri ſolȝ
cū p̄cium eius cogitaẗ. Et ſpes p̄mij ſolatiuȝ ſit
laboris. Secūdo ſpes adiuuat ad opandum rō
ne eius qđ efficit. Nā ſpes delectationē cāt vt di
ctū eſt in.§.p̄cedenti. Delectatio autē p̄ficit opus
ſm̄ phm̄. Tertio ſpes adiuuat ad opanduȝ rōne
eius qđ p̄ficit. Nā ſpes p̄ficit voluntatē in q̄tuȝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

facit diligere vt dictū ē ſupra in pmo.§.huius.c.
Sed diligens facilius ⁊ fortius opatur: ita dicit
Aug.pmo li.confeſ. Qui amat ñ laborat. Omnis
labor amātibus ñ eſt grauis. Solū amor eſt qđ
nomē difficultatis erubeſcit. Quarto ſpes ē pre
mij collatiua. Vñ in pſ.xxxviij. Beatus vir cuiꝰ
eſt nomen dñi ſpes eius. Qđ exponens Aug.ait
Beatus vir qui tpalia ab eo ñ ſperat: ſꝫ illud qđ
idicat nomē eius.ſ.ſalutē.i.beatus qui ipm deū
non aliud a deo ſperat. Idē qui gaudet in ſpe te
nebit ⁊ rem. Hec quatuor que pdicta ſunt ponit
Rai.piſanus in ſūma ſua. ¶ §.V.

Et poteſt huic addi quod habet
in ſūma virtutū.ſ.ſeptem pmia ſeu vtilitates ꝯſe
quētes ex ſpe. ¶ Prima eſt: qꝛ ē pnie directiua
⁊ incitatiua. Nullus.n.peniteret: niſi ſperaret ve
niā. Amb. Nemo digne agere pōt pniām: niſi q
ſperauerit indulgentiā. de pe.di.i. In hiꝰ figuraꝫ
fuit pceptū. Deu.xxiiij. Non accipies loco pigno
ris molā ſupiorē nec inferiorez. Mola ſupior q̄
depmit opa hoīs que facit: ne eis eleuet: ē timor
Mola inferior q̄ retinet materiā ne in terrā de-
ſcendat ē ſpes: q̄ retinet hoīem a motu deſpatio-
nis: ne abſorbeat triſtitia. Inter iſta dꝫ eſſe mo-
tus corpis in pniā: ⁊ non ſemp dꝫ hr̄e apud ſe in
mēte. ¶ Secūda qꝛ eſt in anguſtijs ⁊ piculis ma
gnis fortificatiua. Iſa.xl. Qui ſperant in dño mu
tabūt fortitudinē: di.xlvij.oēs. Huius exemplū
habemus ð illa ſāctiſſima muliere: de qua dr̄.ij.
Mach.vij. ꝙ pereūtes ſeptē filios ſub vniꝰ diei
tpe ꝯſpiciens bono aīo ferebat: ppter ſpem quā
in deū hēbat. ¶ Tertia qꝛ ē intelligētie apitiua.
Sap.iij. Qui ꝯfidūt itelligēt veritatē. Exemplū
in Abraam q ex magna ſpe quā hūit in deū fuit
illuminatus ad cognoſcendū quō deberet ſe ha
bere in illa pplexitate cū deſcendit in egyptū cir-
ca vxorē ſuā. Vñ Aug. Fecit qđ potuit: qđ ñ po
tuit deo cōmiſit in quē ſperauit: nec eum fides
aut ſpes fefellit.xxij.q.ij.q̄ vt. ¶ Quarta qꝛ eſt in
malis liberatiua. pſ.xxi. In te ſperauerūt pr̄es
nr̄i: ſpauerūt ⁊ liberaſti eos. Exemplū de ſuſan-
na liberata a calūnia ſenū ⁊ morte. Erat.n.cor eiꝰ
fiduciā hn̄s in dño: vt dr̄ Dañ.xiij. ¶ Quinta qꝛ
ē tētationū diaboli triūphatiua. pſ.x. In dño ſpe-
raui ñ timebo qđ faciat mihi hō.i.diabolus. In
figurā dauid ñ armatus armis pprie ꝯfidētie: ſꝫ
ꝯfidentia dñi pſtrauit Goliath.i.Re.xvi. ¶ Se
xta eſt capitis.i.intētionis hoīs pſeruatiua. Vñ
dr̄ ab aplo.galea: q̄ caput cuſtodit.i.ad Thi.v. Ga
leam ſalutis aſſumite.i.ſpem ſalutis. Ex intētio
ne aūt iudicat opus hoīs. Qui aūtē ſperat i deū
in opibus ſuis: non pōt niſi vti bona intentione.
¶ Septima qꝛ eſt bonor multiplicatiua. pſ.li.
Ego aūt ſicut oliua fructifera in domo dei ſpe-
raui in miſericordia dei mei ⁊c. pſ.cxxix. A cu-
ſtodia matutina vſqꝫ ad noctē ſperet iſrl̄ in dño
A cuſtodia matutina vel vigilia ſm aliā lrām q̄
eſt quaſi initiū diei ſignant pncipiū quo alicui in-
cipit apparere ſol vſus rōnis. Nox ſignificat fi-
nē vite.q.d.a pncipio vſqꝫ in finem ſemp ſperet
aīa. Vl' cuſtodia matutina ſignificat tps quo xps
reſurrexit: qꝛ illa hora reſurrexit. Nox eſt finis
mūdo: iſrael pplo fidelis.q.d.ex tpe reſurrectio
nis xpi q inchoauit beatitudinē debemus ſpera
re vſqꝫ in finē. ¶ Et nota qđ dr̄ Oſee.xij. Spera
in deo tuo ſemp ad oñdendū ꝙ omi tpe debemꝰ
in dño ſperare. Precipue debemus ſpare in do
mino tpe tētationis: afflictōnis: defectionis: ⁊ of
fenſionis. Primo ðbemus ſperare in deo tpe tē
tationis: vt.ſ.reſiſtamus: vt ñ cadamus: vt vinca
mus. Nam ſpes quam habemus in deo liberat
nos ab oī tētatione.puer.iij. Clypeus eſt ſperan
tibus in ſe. Nō aūt ſperat q iniicit ſibi laqueos:
nō vitando occaſiones peccatorꝫ: ſed pſumit tal'.
Non ſperat qui tm̄ ꝯſiderat fragilitatē ſuā ⁊ nō
penā. Non ſperat q in tētatione ad deū ñ recur-
rit orādo.pſ.xxvij. In dño ſperauit cor meum: ⁊
adiutus ſū. ¶ Secūdo debemus ſperare i deo
tpe afflictionis ⁊ hoc triplici rōe. Prima qꝛ deꝰ
tribulatos nō deſerit. Judith.xiij. Qui ñ deſeru-
it ſperātes i ſe. Secunda qꝛ deus tales eripit.ij.
ad Cori.i. Qui de tātis picul' nos eripuit ⁊ eruet
in quē ſperamus. Tertia qꝛ deus in ſe ſperātes
ſecuros reddit i.pſ.x. In deo ſperaui nō timebo
quid faciat mihi homo. Ambro.de diuina miſe
ricordia tunc ſperandū ē amplius: cū pſidia hu
mana defecerint. Et Greg.in.x.moral'. Tāto ſpes
in deo ſolidior ſurgit: q̄to quiſqꝫ grauiora p illo
ptulerit. Vñ Hiere.xvij. Spes mea in die afflic-
tionis. Et Eccl.xiiij. Felix q nō habuit animi ſui
triſtitiā: nec excidit a ſpe ſua. Qđ exponit ſic. Fe
lix.ſ.beatitudine vie: ⁊ poſtea prie: qꝛ lꝫ modo ha
buerit triſtitiā carnis vel mūdi: nō tñ habuit tri
ſtitiā animi p quā exciderit a ſpe dei. Vel ſic. Fe
lix qui ñ habuit triſtitiā.i.cām triſtitie que ē pec
catū: ⁊ qui ñ excidit.ſ.p peccatū a bonis opibus
quibus paratur ⁊ ſperat beatitudo. Vel ſic. Fe-
lix qui non habuit triſtitiā.i.accidiā p quā quis
excidit a ſpe venie. ¶ Tertio debemus i deo ſpe
rare tpe defectionis. Sicut.n.ſeruus in dño di-
uite ⁊ largo ſperat. Sic tpe paupertatis in dño eſt
ſperandū. Et hoc triplici rōne ppter quā paupi
diuite ſperat. Prima rō eſt ppter cibū vel nutri
mentū. pſ.lxvij. Paraſti in dulcedine tua paupi
deus. Secūda ē ppter auxiliū. Iſa.xxv. Factus
es fortitudo paupi. Spes a turbine: vmbraculū
ab eſtu. Job.v. Saluū faciet egenū a gladio oris
eorꝫ: ⁊ de manu violenti pauperem: ⁊ erit egeno
ſpes. Ubi ſciendū ꝙ tribus mōis inducit aliqs
ad peccandū.ſ.vel ꝯtumelia ⁊ adulatoria pſuaſi-
one. Et contra hoc dr̄. Saluū faciet egenū.i.illū
q ſe putat egere auxilio dei a gladijs eorꝫ.i.iniq
pſuaſione: laude: ꝯtumelia: vel adulatione que ē
gladius.puer.penul. Generatio que p dētibus
habet gladios. Secūdo iducitur aliquis ad pec

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cādum iniurie illatiōe. Et ꝓpter hoc dicitur de
manu violenti.i.ꝑtāte tyranni qui alios oppmit
in ps.lxxi. Liberauit pauperem a potente. Tertio ī
ducitur aliquis ad peccādū tp̄alis boni defectio
ne: ꝛ contra hoc dicit. Erit egeno ſpes.i.illi q eſt
tp̄alis boni auxilio deſtitutus erit ſpes adeptio
nis boni ſpūalis: ꝛ merito: qꝛ ſpes eſt certa expe
ctatio future beatitudinis. Vn̄ mens cuius ſpes
ē in eternis ſolidata: nec adulatione nec detracti
one deijcit̄: nec ꝑſuaſione emollitur: nec aduerſi
tate frāgitur: qꝛ innit̄ ſoli deo. ¶ Quarto debe
mus ſperare in deo tp̄e offenſionis. Rō huius ē
qꝛ ſi eſſet medicus aliquis corꝑalis q vellet ſci
ret ꝛ poſſet oēs infirmitates curare: tūc quilibet
infirmus deberet in tali medico ꝯfidere ꝛ ſpera
re. Talis medicus ē deus: qui vult ſcit ꝛ pōt oēs
peccatores curare ſanare vel ſaluare ergo ꝛc̄.i.
ad Thi.i. vult oēs homines ſaluos fieri. Aug. ſu
per Jo. Quantū ē in medico ſanare venit egro
tū ꝛc̄. Vn̄ Ecci.ij. Reſpicite filij nationes hoīm:
ꝛ ſcitote qꝛ nullus ſꝑauit in dn̄o ꝛ ꝯfuſus ē: ꝑmā
ſit in mādatis eius: ꝛ derelictus ē. Aut qs inuo
cauit eū ꝛ deſpexit eū glo.glo.coll'. hic tria dicit.
Primo ꝙ nullus ſperās in dn̄o eſt cōfuſus.i.in
ſpe ſua ē fruſtrat' ad Ro.v. Spes n̄ ꝯfundit.i.n̄
facit erubeſcere ſperantē. Cuius rō eſt: qꝛ aliqs
ꝯfunditur qn̄ qđ ſperabat n̄ inuenit vel non im
pleuit: ſicut ꝯtingit illi q ſperat in homine: ꝓpter
quod dr̄ Hiere. Maledictus qui ꝯfidit in hoīe.
Spes aūt non confūdit: quia eſt in deo qui nō
fallit nec fallere pōt. Secūdo dicit ꝙ nullus ope
rans ex charitate n̄ ex timore vel cupiditate ē de
relictus. Eccs.viij. Qui cuſtodit p̄ceptum nō ex
perie̅t quicq̄ mali. ps.xxxvi. Junior fui ꝛc̄. Et n̄
vidi iuſtum derelictū ſimpliciter: videlicꝫ ꝛ ſi ad
tp̄s exponat eū tribulationibus. Tertio dicit ꝙ
nullus inuocās ex fide eſt deſpectus. Vn̄ ſubdit̄
Aut quis inuocauit ꝛc̄.i. intus ex corde vocauit
fideliter: humiliter ꝛ ꝑſeueranter dep̄cando ꝛ de
ſpexit eum n̄ exaudiendo.q.d. nullus. ps.cxliiij.
Prope eſt dn̄s oībus inuocātibus eum ꝛc̄. Licꝫ
enī credere p̄uſq̄ ſꝑare: ꝛ diligere ſit: tn̄ nil petit̄
ex fide: niſi ſit ſpes habendi ꝛ diligat̄. Et iō in di
ctis vbis vltimo ponit̄ fides: ꝑmo ſpes: ſecūdo
charitas: hec ſūt hug. cardinalis in poſtilla.

¶ De ſubiecto ſpei.i. in quibus ſꝑandū ſit.c.ij.

De ſubiecto ſpei.i.

in quibus ſpes reꝑitur. Vbi ſciendū
ꝙ ſpes put eſt virtus theologica nō
fuit in xp̄o: nec eſt in celo.i.in beatis āgelis ꝛ aīa
bus nec in inferno.i. dānatis ꝛ demonibus. Sꝫ
ē in mūdo.ſ. in fidelibus: in purgatorio videlicꝫ
aīabus ibi exn̄tibus: ꝛ fuit ī limbo in p̄ribus an
tiquis dū ſteterūt in limbo ¶ Primū ſic ꝓbat̄.ſ.
ꝙ ſpes n̄ fuerit in xp̄o: xp̄s ſimul fuit compreh̄ē
ſor ꝛ viator: ꝛ neutro mō habuit ſpem ꝓprie:
Ratio ē: quia in q̄tum fuit ip̄e compreh̄ēſor ſē
per actu fruebatur viſione diuina clarius q̄ ſā
cti in patria: ſed ſpes ē de non viſis ſm̄ aplm̄ ad
Ro.viij. Ergo in eo nō erat hoc modo ſpes. Sꝫ
nec ēt in q̄tum viator ſeu mortalis eam habuit.
Nā q̄uis vt mortalis expectaret aliqđ nō habe
bat.ſ. gloriā impaſſibilitatis: quā videtur poſtu
laſſe: cum dixit Job.xvij. Pater venit hora: cla
rifica filium tuū ſm̄ expoſitionē Augu. Non tn̄
ex hoc pōt dici ꝓprie habuiſſe v̄tutē ſpei. Ratio
ē: qꝛ p̄ncipale obiectū ſpei eſt beatitudo eterna:
que ꝯſiſtit in viſione ꝛ fruitone diuina: quam hꝫ
aīa etiam abſq̄ corꝑe. Et hanc viſionē ꝛ fruitio
nem xp̄s dū etiam erat mortalis habebat: quia ī
inſtāti cōceptionis ſue: aīa fuit gl̄ificata. Nec ob
ſtat ꝙ ps.xxx. dicit in eius ꝑſona ad p̄rem. Jn te
dn̄e ſꝑaui: n̄ confūdar in eternū: qꝛ ibi large ſu
mitur ſpes ꝑ expectatione illius ꝑmij accidenta
lis.ſ. gl̄e ſue reſurrectionis corꝑis gl̄oſi: que ex
pectatio non ē ꝓprie ſpes virtutis. Tho.in.iij.di.
xxvi. ¶ Jn angelis bonis ꝛ aīabus beatis ſilr̄ n̄
eſt ſpes. Rō eſt: qꝛ ſpes vt dictū eſt: eſt de non vi
ſis. Quod enim videt quis nō ſperat ait ap̄ls ad
Ro.viij. Sed angeli ſemꝑ vidēt faciē patris: vt
dr̄ Mat.xviij. Et de ſāctis dr̄.i.Jo. Videbimus
eum ſicuti eſt: ꝛ.i.ad Corin.xiij. Tunc aūt facie ad
faciē.ſ. eum videbimus: ergo in eis non eſt ſpes
ſꝫ res ſperata hic eſt.ſ. beatitudo ꝑfecta. Probat̄
idem alia rōne. Nam ſi haberet ſpem: aut eā ha
berent de bono qđ expectant alijs: aut de bonis
qđ expectant ſibi. Primo mō non pōt dici ꝙ ha
beant ſpem: qꝛ ſperare alijs beatitudinē non ꝑti
net ꝓprie ad ſpem v̄tutis: ſed magis ad charita
tem. Sicut ille q habet charitatē dei: eadem cha
ritate diligit ꝓximū: ꝛ ꝯſequēter appetit ꝛ ſperat
illi beatitudinē. Si de bono quod ſibi expectāt
dicātur habere ſpem: hoc etiam non pōt dici: q̄a
ſpes n̄ eſt de hītis ſed de habēdis rebus: que qs
nondū habet. Sed angeli iā habent deū ꝛ ſancti
ergo ꝛc̄. Et ſi dicatur: ꝙ licet non expectēt bonū
qđ hn̄t.ſ. viſionē dei: expectant tn̄ ꝯtinuationem
boni ip̄ius qđ hn̄t: vt ſicut nos ſperamus adepti
onē boni qđ non hēmus: ita ip̄i ſperant ꝯtinua
tionē boni qđ n̄ hn̄t. Nā certitudo de ꝯtinuatio
ne ē de eſſentia beatitudinis. Rn̄deo ꝙ angeli ꝛ
ſancti q fruūtur deo: efficiūtur quodāmodo ꝑti
cipes diuine eternitatis: que cū oē tp̄s excedat:
n̄ diuerſificat̄ ꝑ preteritū p̄ns ꝛ futurum: ſicut tē
pus facit: ꝛ iō fruētes diuina viſione eēntaliter
n̄ habēt ſpem de ꝯtinuatione ip̄ius beatitudinis
qꝛ n̄ eſt ibi ꝯtinuatio futuri. Tho.in.iij.di.xxvi.
¶ Jtē ſancti q̄uis expectāt gl̄am corꝑis ſui que
erit in vltima reſurrectione: nō tn̄ iſta expectatio
ꝑtinet ad virtutē ſpei. Tū qꝛ vt dictū ē: obiectuꝫ
ſpei eſt p̄ncipaliter gl̄a anime. tū quia gl̄a corꝑis
ē quid minimū reſpectu ad gl̄am aīe: tūꝫ qꝛ hn̄s
iam gl̄am aīe hꝫ ſufficientē cām glorie corꝑis:

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

glozia.n.aīe redūdans ad corpus facit eū glorio
ſū. Tho. vbi ſupra. ¶ In dānatis ⁊ demōibus ñ
eſt ſpes. Qđ ꝓbatur. Primo quidē ſic: ſpes cau/
ſat gaudiū. Sicut dr̄ ad Ro. xij. Spe gaudētes:
ſed dānati ⁊ demones ñ ſūt in gaudio: ſ; in dolo
re ⁊ luctu: ſm̄ illđ Iſa. lxvi. Serui mei laudabūt
ꝑ exultatione cordis: ⁊ vos clamabitis ꝑ dolore
⁊ ꝑ contritione ſpūs ⁊c̄. Secūdo oñditur idem ſic
Spes ñ eſt de impoſſibili. Sed demones ⁊ dam
nati cū ſint in malicia cōfirmati: ſunt certi ꝙ nūq̄
q̄̄ poſſīt euadere eternā dānationē ⁊ ꝑuenire ad
beatitudinē: ergo non hn̄t ſpem. Sicut. n. requi
ritur ad verā beatitudinē ꝙ aliqs ſit certus de
ꝑpetuitate btitudinis ſue: alioqn non quietaret̄
volūtas eius. Ita ad penā dānatorū reqrit̄ certi
tudo de ꝑpetuitate dānationis. Vn̄ ſicut beati ñ
hn̄t ſpem ita nec dānati. Tho. 2ª 2ᵉ. q. xvij. Et no/
tandū ꝙ licet dānati ⁊ demones hr̄e poſſint ⁊ ha
beant fidē infozmē de deo ⁊ alijs. Unde Jacobi
iij. dr̄. Demones credūt ⁊ contremiſcūt: n̄ tn̄ hn̄t
ſpem. Cuius Aug. rōnem aſſignat in Enchiri. di
cens ꝙ fides eſt bonaꝝ reꝝ ⁊ malaꝝ p̄ſītium pre
teritaꝝ ⁊ futuraꝝ ⁊ ſuarum ⁊ alienaꝝ. Spes aūt
non eſt niſi bonaꝝ rerum et ad ſe ꝑtinētium. Vn̄
quia bona diuina nō ſunt dānatis futura poſſi/
bilia: ſed ſūt eis ſemꝑ abſentia: iō nō in eis ſpes
eſſe pōt ſicut fides informis. Pōt aūt eſſe ſpes
in viatoribus videlicet vel his q̄ erant in limbo
dū ibi erant: vel his q̄ ſūt in purgatorio: vel his
qui verſātur in mūdo. Qđ oñditur triplici rōne
Prima ē talis. Quicūqꝫ cupit aliqđ qđ nondū
habꝫ expectat illud. Sed oēs viatores p̄dicti cu
piebāt beatitudinē: quā ñ hn̄t: vel ñ hēbant qui
erāt i limbo: vel qui ſūt in purgatorio: ⁊ q̄ viuūt
in mundo. Ergo expectabant vel expectāt bea
titudinē quā ñ habebant: vel nondū hn̄t: ⁊ ꝑ con
ſequens hēbant ſpem q̄ erant in limbo: ⁊ habēt
eam q̄ ſunt in purgatorio ⁊ fideles in mūdo. Se
cūda rō eſt talis: ⁊ eſt ꝯfirmatio p̄cedētis. Sicut
fides ñ euacuatur vel tollitur: niſi ꝑ id qđ videt
vel qđ credit: ita ſpes non euacuat̄: niſi ꝑ hoc
ꝙ aliquis actu hꝫ id qđ ſperauit. Sꝫ illi q̄ erant
in limbo non habebāt actu beatitudinē: nec illi
qui ſunt in purgatorio vel etiā in mūdo habent
actu beatitudinē: de qua ē ſpes: ⁊ iō ſpes eorum
quā in hac vita habuerūt ñ eſt euacuata. Tertia
rō eſt talis. Illi qui apprehēdūt aliqđ vel appre
hēdebant ſub rōne boni ardui futuri ⁊ poſſibil̄
ſpem hēbant ⁊ hn̄t: ſed oēs p̄dicti ſunt huiuſmo
di ergo ⁊c̄. Et ſi obijciatur in ꝯtrarium: q2 ſpes
ꝓcedit ex meritis. Sed illi q̄ erant in limbo: nō
erāt in ſtatu merendi. Et ſimiliter qui nunc ſunt
in purgatorio nō ſunt in ſtatu merēdi: ergo non
videt̄ in eis eſſe ſpes. Rn̄deo ꝙ q̄uis nūc ñ ſint
in ſtatu merendi tales. ſ. illi q̄ ſunt in purgatorio
vel illi q̄ fuerūt in limbo in ſtatu merēdi: tn̄ p̄us
in mundo iſto meruerūt. Et ex illis meritis p̄ce/
dētibus ꝓcedit ſpes eoꝝ. Tho. 2ª 2ᵉ. q. xvij. et in
iij. ſen. ¶ Eſt aūt ſpes vt ē virtus in voluntate ſic
in ſubiecto. Qđ ſic ꝓbatur. Aīa non ē capax dei
niſi ſm̄ mentem in qua ē memoria: intelligentia
⁊ volūtas: vt pꝫ ꝑ Aug. in li. de trini. Spes aūt ē
virtus theologica hn̄s deū ꝓ obiecto. Et cū non
ſit neqꝫ in memoria: neqꝫ in intelligētia: que per/
tinet ad vim cognitiuam: ſeqtur ꝙ ſit in volun/
tate ſicut in ſubiecto. Pro huius maiori declara
tione ſciendū ꝙ ꝑ actus: habitus cognoſcūtur.
Actus aūt ſpei ē quidā motus appetitiue partis
cū obiectū eius ſit bonū. Cū aūt ſit duplex appe
titus in hoīe. ſ. appetitus ſenſitiuus: q̄ diuidit̄ in
ꝯcupiſcibilē ⁊ iraſcibilē. Et appetitus intellecti/
uus qui dr̄ volūtas. Siles aūt motus q̄ ſunt in
appetitu inferiori cū paſſione: ſūt in appetitu ſu/
periori ſine paſſione. Actus aūt ṽtutis ſpei non
pōt ꝑtinere ad appetitū ſenſitiuū: q2 bonū qđ eſt
obiectū p̄ncipale huius virtutis nō eſt aliquod
bonū ſenſibile ſed diuinū. Et iō ſpes virtus ñ ē
in appetitu inferiori ſenſitiuo: ſed ſupiori appeti
tu que dr̄ volūtas ſicut in ſubiecto. Sicut enim
obiectū iraſcibilis eſt arduū ſenſibile: qđ reſpi/
cit ſpes ꝓut eſt paſſio: ita obiectū virtutis ſpei eſt
arduū intelligibile: vel potius ſupra intellectū
exiſtens. Non obſtat his ꝙ ſpes hꝫ certitudinē:
vt pꝫ ex diſſinitōne eius: ⁊ certitudo ꝑtinet ad in
tellectū non voluntatē. Nā certitudo inuenitur
in aliquo dupl̄r. ſ. eſſentialiter ⁊ ꝑticipatiue. Eſſen
tialiter quidē reperitur in vi cognitiua. Participa
tiue aūt in omni eo qđ mouet̄ a vi cognitiua ad
finē ſuū infallibilē: ſm̄ quē modum dr̄ ꝙ natu/
ra operatur certitudinaliter tanq̄ mota ab intelle
ctu diuino certitudinaliter mouēte vnūquodqꝫ
ad ſuū finem. Per hūc etiam modum virtutes
morales certius arte dicūtur operari: in q̄tum ꝑ
modū nature mouētur a rōe ad ſuos actus. Et
ſic etiā ſpes certitudinaliter tēdit in finē ſuū q̄ſi
ꝑticipans certitudinē a fide: que ē in vi cognitiua
Tho. 2ª 2ᵉ. q. xvij. ¶ §. I.

De ipſa ſpe quomodo

eſt virtus theologica diſtincta ab alijs. Et ō his
que hn̄t excitare ⁊ iuuare actū eius. Qz ſpes ſit
virtus ſic declarat̄. Uirtus ſm̄ ph̄m in. ij. ethi. ſic
diffinit̄: ꝙ ē que facit bonū hn̄tem: ⁊ opus eiꝰ bo
nū reddit. Spes aūt facit actū hoīs bonū et ho/
minē bonū. Actus. n. hoīs dr̄ bonus: ꝑ hoc ꝙ at
tingit regulā vel menſurā ꝓpriam. Propria aūt
regula ſeu mēſura actuū hūanorum ē duplex.
Una ē proxima. ſ. rō qua menſurātur actus mora
les. Alia eſt ſupma ⁊ excellētiſſima. ſ. deus: q̄ mē
ſurātur actus ṽtutū theologicaꝝ. Per actū aūt
ſpei attingitur ipſa regula ⁊ menſura ſupma: que
potior eſt alia. ſ. rōne: in q̄tum. ſ. ſperamus aliqđ
vt poſſibile nobis ꝑ diuinū auxilium. Unde ex
quo actus eius eſt bonus: ipſa eſt virtus. ¶ Qz
ſit theologica patet: quia ap̄ls. i. ad Corin. xiij. cō
numerat eā cum alijs theologicis dicens. Nūc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

manēt fides ſpes ⁊ charitas. Huius rō ē: q2 vir tus theologica dr̄ que deū habet ꝓ obiecto: ⁊ ꝓ fine: huius aūt eſt ſpes. Obiectū.n. huius ⁊ finis ē deus. Reſpicit.n. deū vt cām efficientē: in q̄tū eius auxilio innititur. Et ſicut vltimā finalē cām in q̄tum in eis fruitione beatitudinez expectat. Et ſic pz ꝙ ē theologica. Q2 ſit diſtincta a ceteris theologicis: pz per Greg. in .i. moral. dicens has tres eſſe v̄tutes. Fidem. ſ. ſpem ⁊ charitatez. Q2 ſic oñditur. Uirtus aliqua dr̄ theologica: ex hoc ꝙ habet deū ꝓ obiecto cui inheret. Pōt autē ali quis iherere alicui dupl̄r. Uno mō ꝓpter ſeipm̄. Alio mō in q̄tū ex eo ad aliud ꝑuenit̄. Charitas aūt facit hoīem inherere deo ꝓpter ſeipm̄ volun tatē hoīs viuens deo ꝑ amoris affectū. Spes āt ⁊ fides faciūt hoīem deo inherere ſicut alicui ꝑn cipio, ex quo aliqua nobis ꝑueniūt. De deo autē ꝑuenit nobis ⁊ cognitio veritatis: ⁊ adeptio bo nitatis ꝑfecte. Fides igit̄ facit nos deo inherere in q̄tum ē nobis ꝑncipiū cognoſcēdi veritatem. Credimus.n. ea vera eſſe q̄ nobis dicunt̄ a deo. Spes aūt facit nos deo adherere: in q̄tū eſt no bis ꝑncipiū bonitatis ꝑfecte: in q̄tum. ſ. ꝑ ſpem diuino auxilio innitimur ad beatitudinē obtinē dā. Et ſic diuerſa rō obiecti qḋ ē deus facit v̄tu tes ipas eſſe diuerſas. Facit ergo ſpes ꝑ actū ſu um tendere in deū: ſic in quoddā bonum finale adipiſcendū: ⁊ ſic in quoddā adiutorium efficax ſubueniendū. Tho. 2ª 2ᵉ. q. xvii. ¶ §. II.

Si autem queratur

vtrz liceat ſperare in homīe vel in aliquo creato. Rn̄det b. Tho: 2ª 2ᵉ. ꝙ ſpes duo, reſpicit. ſ. bonū qḋ obti nere intēdit: ⁊ auxilium ꝑ qḋ illud obtinet̄. Bo num qḋ quis ſperat obtinēdum hz rōnem cau ſe finalis. Auxiliū v̄o ꝑ quod qs ſperat illud bo nū obtinere: hz rōnem cāe efficientis. In vtraqz aūt cā inuenit̄ ꝑncipale ⁊ ſcariuz. Principalis.n. finis ē finis vltimus. Secūdarius autē finis eſt bonū qḋ eſt ad finē. Silr̄ ꝑncipalis cā agens eſt primū agens: ſcaria v̄o cā efficiens eſt agēs ſecū dariū ſiue inſtrumētale. Spes aūt reſpicit beati tudinē ſicut finē vltimū. Diuinū vero auxiliū ſicͤ ꝑmam cām inducētem in beatitudinē. Sicut er go non licet ſperare aliquod bonuz ꝑter beatitu dinē ſicut vltimum finē: ſed ſoluz ſicut id quod eſt ad finem beatitudinis ordinatū: ⁊ ſic pōt ſpe rari ſubſtantia t̄palis a d̄o haberi ⁊ ſanitas ⁊ ſub leuatio in miſerijs ⁊ adeptio virtutū ⁊ hm̄ in quā tum pn̄t iuuare ad beatitudinē ⁊ non aliter: ita etiā n̄ licet ſperare de hoīe aliquo vel de aliqua creatura ſicut de agente ꝑmo: ſeu de prima cau ſa mouente in beatitudine. Nam ꝯtra talem dr̄ Hiere. xvij. Maledictus vir qui cōfidit in hoīe: licet aūt ſperare de aliquo hoīe vel creatura ſicͤ de agente ſecūdario ⁊ inſtrumētali: per quod ali quis iuuat̄ ad quecūqz bona ꝯſequenda in bea titudinē ordiata. Et hoc etiā modo ad ſanctos re currimus ſperantes iuuari meritis ⁊ ꝑcibus eo rum ⁊ ab hoībus aliqua petimus ſperantes ob tinere: ⁊ vituꝑantur illi de quibus quis confide re non pōt ad auxiliū ferēdum: iuxta illud Hie re. ix. Unus a ꝓximo ſuo cuſtodiat: ⁊ in omni fra tre ſuo n̄ habeat fiduciā. ¶ §. III.

De actu ſpei data ſunt

precepta in veteri teſtō: iuxta illud ps. Sperate in eo oīs congregatio ppl̄i: ⁊ in pluribus alijs lo cis. Non aūt expreſſe data ſunt in ꝺcalogo. Rō huius ē: q2 ſm̄ Tho. 2ª 2ᵉ. q. xxij. Preceptoruz q̄ in ſacra ſcriptura inueniunt̄: quedā ſūt ꝑambu la legis: ⁊ quedā ſunt de ſubſtātia legis. Pream bula quidē ad legē ſunt illa quibus n̄ exiſtenti bus lex locū hr̄e non poſſet: huius aūt ſūt prece pta de actu fidei ⁊ de actu ſpei: q2 ꝑ actum fidei mens hoīs inclinat̄: vt recognoſcat auctorem le gis talē, cui ſe ſubdere dz. Per ſpem v̄o premij homo inducit̄ ad obſeruantiā p̄ceptoꝝ. De ſub ſtantia legis ſūt que hoī iam ſubiecto ad obediē dum parato imponūtur ꝑtinentia ad rectitudi nē vite. Et iō ipa p̄cepta ſtatīn ipſa latione legis ꝓponūtur ꝑ modum preceptorū. Sed precepta fidei ⁊ ſpei non erant ꝓponenda ꝑ modum prece ptoꝝ: q2 niſi homo iā crederet ⁊ ſperaret: fruſtra ei lex preponeret̄. Sed ſicut p̄ceptum fidei fuit ꝓ ponendū ꝑ modum denūciationis vel cōmemo rationis vt dictū eſt: ita p̄ceptum ſpei fuit ꝓponē dum ꝑ modum ꝓmiſſionis. Qui igitur obedien tibus premia promittit: ex hoc ipo incitat eos ad ſpem. Unī omnia ꝓmiſſa que in lege ꝯtinent̄ ſūt ſpei excitamina. Sed lege iam poſita pertinz ad ſapientes viros: vt non ſolū inducāt homīes ad obſeruantiā p̄ceptoꝝ: ſed multo magis ad fun damentū legis. Et ideo poſt primā legis lationē in ſacra ſcriptura multipliciter inducūtur homi nes ad ſperandū ⁊ per modū admonitionis vel p̄cepti. ⁊ n̄ ſoluz ꝑ modū ꝓmiſſionis. ¶ Quāuis enim natura ſufficiēter inclinet ad ſperandū bo nū nature ꝓportionatū hūane. Ad ſperandū tn̄ bonū ſupnatale oportuit induci auctoritate di uine legis partim promiſſis: partim admonitio nibus vel preceptis. Per ꝓmiſſiones autē poſi tas in primo ⁊ quarto p̄cepto decalogi inducebā tur ad ſpem: licet alias in ipſo decalogo nō fieret de hoc p̄ceptum rōne iam dicta. Contra ſpez ſūt vicia iſta duo: p̄ſumptio ⁊ ꝺſperatio. De quibus in. ij. pte habetur. ¶ §. IIII.

Ad actum ſpei ſeu ad

ſperandum adiuuant tres ſpēs meditationum ſeu conſiderationū. Prima eſt ꝯſideratio diuīe bonitatis ⁊ largitatis circa nos. Secūda ē conſi deratio noſtre oppoſitatis. ſ. eoꝝ que pro deo agi mus ⁊ ſuſtinemus nos. Tertia ē ꝯſideratio bea toꝝ ſuffragioꝝ charitatis ſcōꝝ erga nos. Quā tum ad primū dicit Ber. in quodaz ſermone de

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſeptem panibus. Tria ꝯſidero in qͥbus tota ſpes
mea ꝯſiſtit: charitatē adoptionis: veritatē pmiſſi
onibus: ptātem redditionis. Scio cui credidi: et
certus ſũ: qꝛ in charitate nimia adoptauit me qꝛ
verax ē in pmiſſione: qꝛ potēs ē in exhibitione.
Hic ē funiculus triplex: q difficile rūpit᷑: quem
nobis a patria noſtra in hūc carcerē dimiſſū ſir
miter obſecro teneamꝰ: vt ipe nos ſubleuet: tra/
hat: ꝛ ptrahat vſqꝫ ad ꝯſpectū glie. Hec Bern. Et
de pmo. ſ. charitate adoptionis dr̄. i. Jo. iij. Uide
te q̄lez charitatē dedit nobis deꝰ: vt filij dei noīe
mur ꝛ ſumꝰ. Multū hꝫ mouere hoīem ad ſperan
dū: hoc ꝯſiderādo qꝫ deus ē pater nr̄. Un̄ glo. ſu
per illud Mat. vi. Pater nr̄: in hoc dat᷑ fiducia.
Quid. n. negabit filijs: q iam dedit qꝺ pr̄ ē. Lu.
xi. Si vos cū ſitis mali: noſtis bona data dare fi
lijs vr̄is: q̄ᵹto magis pr̄ veſter ꝛc. Ad hāc cōſide/
ratione. ſ. de ſpe venie ꝛ recōciliatiōis: multū fa
cit parabola de filio prodigo reuerſo ꝛ recepto a
pr̄e ita feſtiue. Lu. xv. ¶ De ſecūdo. ſ. veritate p/
miſſionis pꝫ in ſcriptura de multis pmiſſionibꝰ
dei: q mentiri n̄ pōt: ſꝫ fidelis ē in oībus verbis
ſuis: ad Ro. xv. Per patientiā ꝛ ꝯſolationē ſcri/
pturaꝝ ſpem hēmus. Jac. i. Beatus vir q ſuffert
tētationē: qm̄ cum pbatus fuerit: accipiet coro/
nā vite. ps. cxviij. Memor eſto verbi tui ſeruo
tuo in quo mihi ſpem dediſti. ¶ Quo ad tertium
ptās dei ꝯſiderata multū pōt iuuare ad ſperādū
Cum. n. eque facile ſit liberare a magnis piculis
vt a puis ꝛ ſaluare in multis ꝛ in paucis. Et ſolo
verbo pōt ſuas implere pmiſſiones. Ecc̄s. viij.
Sermo eius pietate plenus ē. Jteꝫ ꝯſiderato qꝫ
ipe ē creatoꝛ nr̄ dn̄s: gubernatoꝛ bonus ꝛ miſe/
ratoꝛ: multū hꝫ inducere ad ſperādū. Artifex. n.
naturaliter amat opus ſuū: adeo vt vix poſſit au
dire qꝫ ei detrahat᷑. Et ſic veriſil̄e ē qꝫ artifex om
niū deus amat opa ſua pcipue hoīem quem ad
ſui imaginē ꝛ ſilitudinē creauit. Gen̄. i. Un̄ ſpan
dum ē ab eo q dedit vt ſit: qꝫ patus ſit ei dare: vt
bn̄ ſit. Jtē cū ſit dn̄s nr̄: ꝛ naturaliter amāt hoīes
que ſua ſūt ꝯſeruāt ea. ꝛ ſi pdiderint: gaudent cū
recupauerint. Veriſil̄e ergo ē: qꝫ deus velit con
ſeruare oēs q ſunt boni: ꝛ pctōres quos pdidit
recupare. Ad qꝺ facit pabola euāgelica de cen/
tū ouibus ꝛ decē dragmis. Lu. xv. Et cum inter
hoīes debeat ſuus dn̄o fidē: vt. ſ. ei i oībus obe/
diat: ꝛ dn̄s dꝫ ſuo vt ei ſubueniat ptegat ꝛ defen
dat. Un̄ certiſſime dꝫ hō ſperare: q ab hoſte inui
ſibili impugnat᷑ qꝫ ſi tentatio ſit ſupra vires: deꝰ
ei in ſuccurſū veniet: nec deſeret eū: niſi in culpa
eiꝰ ſteterit: qꝛ negligēs in mittēdo ei nunciū oro
nis fuerit vel infideliter vltro ſe reddiderit. i. ad
Corin. x. Fidelis deus q n̄ patit᷑: ꝛ n̄ pmittet vos
tentari ſupra id qꝺ poteſtis ꝛc̄. Exemplū de bea
to martino qn̄ in alpibꝰ incidit in latrones. Jteꝫ
cū ſit deus ſūme bonꝰ ꝛ diſpliceat ei malicia: ve/
riſil̄e ē: qꝫ patus ſit iuuare eū q vult deſerē mali
ciā ꝛ hr̄e bonitatē. Et cū ſūme ſit miſericoꝛs nō
minus vult miſeros a miſeria liberare: q̄ᵹ ipi ve
lint liberari. Un̄ Leo pa. multiplex miſericoꝛdia
dei ita lapſibus hūanis ſubuenit: vt n̄ ſolū p gra
tiā baptiſmi: ſed etiam pnīe medicinā ſpes vite
reparatur eterne: de pe. di. i. ¶ §. V.

Secunda conſideratio

q̄ excitat nos ꝛ iuuat ad ſperandū ē alioꝝ ſuffra/
giū: qꝺ ē triplex. ſ. xp̄i in q̄ᵹtum hō. vgīnis marie
ꝛ beatoꝝ alioꝝ angeloꝝ ꝛ hoīm. Quantū ad pᵐ
dicit apl̄s de xp̄o ad Ro. viij. Qui ēt interpellat
p nobis. Et. i. Jo. ij. Si qs peccauerit: aduocatū
hēmus apud pr̄em ieſum xp̄m iuſtū. Gre. in mo
ral. Prebet apud deū hoī fiduciā deus hō. Au.
de ci. dei. Gr̄a dei n̄ potuit gratius cōmēdari q̄ᵹ
ꝛ ipſe vnicus dei filius in ſe incōmutabiliter ma
nēs indueret hoīem: ꝛ ſpem dilectiōis ſue daret
hoībus hoīe medio quo ad illū ab hominibus ve
neret᷑. Ber. Securū acceſſū ad deū. ſ. p fiduciā
hēs o homo. Ubi mr̄ ſtat an̄ filiū: filius an̄ pr̄em
Mater oñdit filio pectus ꝛ vbera: filius oſtēdit
pr̄i latus ꝛ vulnera. Nulla ergo ibi poterit eē re
pulſa: vbi ſūt tot amoꝛ̄ iſignia. Jtē Hiero. Dn̄s
nr̄ ieſus xp̄s voluit n̄ ſolū de alienigenis: ſed ēt
de adulterinis cōmixtionibꝰ naſci: nobis ex hoc
magnā fiduciā pſtans: vt q̄licūqꝫ mō naſcimur:
dū tn̄ eius veſtigia imitemur: ab ipius coꝛpe nō
ſeparemur: di. l vi. dn̄s. Jtē ſuffragiū qꝺ p nobis
faciunt ſancti ꝛ angeli: multū hꝫ incitare nos ad
ſperādū diuina bn̄ficia. Un̄ ps. cxx. Leuaui ocu
los meos ad mōtes. i. ad ſāctos q dicunt᷑ mōtes
pter ꝯtēplationē ꝛ pfectionē ſpando inde auxi
liū. Nō qꝫ debeamus ab ipis ſanctis ſpare obti
nē gr̄am vel dona: ſed a dn̄o meritis ꝛ pcibus ſā
ctoꝝ. Propterea ſubdit ps. cxx. Auxiliū meū a
dn̄o ꝛc̄. Si. n. ſancti cū in mūdo erant iuuabant
miſeros: pcipue cū ſe eis cōmēdabāt: multo ma
gis nūc ſperandū ē qꝫ iuuāt pfectiores in chari/
tate. Un̄ de beato dn̄ico canimus. O ſpem miraꝫ
quā dediſti ꝛc̄. ¶ Quantū ad 2ᵐ notandū: qꝫ vir
go maria dr̄ mater ſancte ſpei. Ecc̄i. xxiiij. qꝛ. ſ.
ipa eā nobis pcurat: ꝛ eiꝰ benignitatē ꝛ miſericoꝛ
diā ꝯſiderādo erga nos: inducit nos ad ſpem di
uini adiutorij. Et i ſeq̄ntia. Spes reoꝝ es maria
pctōꝝ mr̄ pia. Un̄ ad Heb. iiij. Adeamus cū fidu
cia ad thronū gr̄e eius: vt miſericoꝛdiā ꝯſequa/
mur. Dr̄ aūt in quadā ſeq̄ntia. Thronus veri ſa/
lomonis. i. xp̄i in q̄ᵹtum. ſ. in vētre eius ſtetit: ꝛ in
gremio eius paruulus ſedit. Sicut aūt ad thro/
nū ſalomonis aſcēdebatur ſex gradibus. ita ad
virginem ſex clauſulis: que continētur in ange
lica ſalutatiōe. De throno ſalomōis qꝫ erat ebur
neū: ꝛ ſignat caſtitatem coopertum auro: quod ſi
gnificat charitatem hr̄e. iij. Reg. x. ¶ Sex ſunt q̄
poſſumus ꝛ debemus ſperare: ꝛ iſta ipa pcurat
efficaciſſime nobis: vt merito dicatur i antipho/
na. Salue ſpes noſtra. Et primū eſt qꝫ debemus
ſperare veniā et purgationē peccatoꝝ. Job. xiij.

Si occiderit me.ſ.p ↄtritionem:ſperabo in eum
ſ.q parcat ⁊ veniã preſtet. Et ꝓpterea dr̃ beata
virgo maria mũdatrix vicioꝝ. Aqua.n.mundat
ſordes.Gen̄.i.Congregatõneſq aquarũ appella
uit maria. Maria quaſi mare. Eccs.i. Omĩa flu
mina.ſ.graꝝ intrãt mare.i.in maria intrant. Vñ
in pma clauſula ſalutatiõis dr̃. Aue maria .aue.i
ſine ve actualis peccati vixit ipa ſola inter puras
creaturas in mũdo. Maria.i.mare mundans a
peccatis meritis ⁊ p̃cibus ſuis Vñ in ſequentia.
Mediatrix hoim:ablutrixq criminũ:peccatoꝝ
venia. ¶ Secundũ qδ debemus ſperare eſt do
noꝝ ⁊ virtutũ copia. Ecci.xxiiij. Spes vite ⁊ vir/
tutis.ſ.eſt in eo qui hꝫ veram ſapiam ſecũ.ſ.deũ.
Et ꝓpter hoc dr̃ archa theſauroꝝ. Ad Hebꝛe.ix.
⁊ iii tabernaculũ quod dr̃ ſancta ſanctoꝝ habẽs
archam ⁊c̃. Archa iſta ſignificat virginẽ glorio/
ſam in tabernaculo eccleſie triũphantis:in q̃ fue
runt ⁊ ſũt manna dulcedinis grẽ ⁊ pietatis: vir/
ga poteſtatis:⁊ tabule ſapie claritatis. Vñ dr̃ in
ſecũda clauſula:grã plẽa. Ecci.xxiiij. In me oĩs
grã. Hiero. Ceteris ſanctis p ptes data eſt gratia
marie võ plenitudo grẽ ſe infundit. Et Ber. De
plenitudine eius oẽs accipiunt ipa.ſ.non dante
ſed pcurante. Tertiũ qδ debemus ſperare glo/
riam ſeu premiũ celoꝝ: puer.x. Expectatio iuſto
rum letitia.ſ.ſupne glorie. Diffinit.n.ſpes : q eſt
expectatio certa future beatitudinis. Et ꝓpter h
dr̃ regina celoꝝ:repatrix angeloꝝ: vt introducat
illuc quẽ vult. Unde dr̃ a deo. Ce.n.aſſumam et
regnabis mecũ. In figurã huius Heſter que in
terptatur humilis fuit aſſumpta in ſponſã ⁊ regi
nam ad regnãdum cũ Aſſuero rege monarcha
mundi:q interp̃tatur beatitudo. Heſter.x. Et iδ
in tertia clauſula dr̃:dñs tecum ad regnandum
Et oĩs honoꝛ q ſit matri:reputat filius ſibi fieri.
Ita.n.dicit Anſ. Dilexit deus pater virginem vt
filiũ vnigenitũ cõem fecit ſibi ⁊ virgini : vt ſicut
ipſe ſm diuinitatẽ ẽ naturalis eius filius: ita ſm
humanitatẽ ſit naturalis ṽginis filius. Dñs ergo
tecũ. ¶ Quartũ qδ debemus ſperare ẽ iuuamẽ
⁊ ſubleuatio a miſerijs ⁊ tribulationibus. puer.
xxix. Qui ſperat in dño : ſubleuabitur. Et ꝓpter
hoc dr̃ iuuatrix miſeroꝝ ſeu mater miſericoꝛdie
Bern. Sileat miſericoꝛdiã tuã, o beata virgo:q
cunq in neceſſitatibus ſuis te inuocantẽ ſibi ſẽ/
ſerit te defuiſſe. Dr̃ etiam oliua ſpecioſa in cãpis
Ecci.xxiiij. Vñ in quarta clauſula dr̃. Bñdicta
tu i mulieribus.i.ſup oẽs mulieres. Cõiter mu/
lieres ſũt pie ⁊ miſericoꝛdes ad cõpatiendũ. Et
iδ dr̃ Ecci.xxxvi. Ubi non eſt mulier ingemiſcit
eger:qꝛ.ſ.non ſic alij cõpatiũtur ⁊ iuuãt. Sꝫ bea
ta maria ſup oẽs miſericoꝛs ⁊ ſubleuatrix ẽ. In
figurã Judith liberauit ppl̃m a miſeria obſidio
nis illius holofernis. Cui in laude dictum fuit.
Bñdicta tu ſup oẽs mulieres. Tu gloria hierl̃m
⁊c̃. ¶ Quintũ ẽ illuminatio in ambiguis ⁊ agen/
dis. ps.xxxvi. Spera in eo:⁊ ipſe faciet ⁊ educet
quaſi lumẽ iudiciũ tuũ. Et ꝓpter hoc dr̃ beata
maria illuminatrix ſtella vt in ſequẽtia. Aue ma
ris ſtella. Angelus ↄſilij natus ẽ de virgine : ſol
de ſtella:ſol occaſũ neſciens ⁊c̃. Illuminauit aũt
pmaxime mediãte filio ſuo q eſt lux vera: q̃ illu
minat oẽm hoiem venientẽ in hunc mũdũ. Ubi
dr̃ in quinta clauſula. Bñdictus fructus vẽtris
tui. Per ipm fuerũt patres:q erãt i limbo a tene
bꝛis educti in lumẽ glẽ. Ber. Reſpice ſtellã:inuo
ca mariam:non recedat a coꝛde tuo:non recedat
ab oꝛe. Ipſam ſequẽs non deuias. Ipam rogãs
ñ deſperas. Ipſam cogitãs ñ deinde erras. Nõ
aũt aliũde lumẽ nobis poꝛrigit niſi p benedictũ
filium ſuũ. ¶ Sextum ẽ auxiliũ ⁊ victoꝛia in tẽ
tationibus ↄtra demones:mundũ ⁊ carnẽ. Con
fidite qꝛ ego vici mundũ. Jo.xiiij. ps.xxxi. Spe/
rantẽ in dño miſericoꝛdia circundabit. Et ꝓpter
hoc dr̃ aduocata peccatoꝝ in antipho. Eya ergo
aduocata noſtra. Ipſa aduocat in curia celeſti ↄ
demones q nõ ceſſant accuſare nos:⁊ p̃cipue in
hoꝛa moꝛtis. Vñ dicitur virga. Iſa.xi. Egredietᷣ
virga ⁊c̃. qꝛ ab ipſa pcutitur diabolus:vt patꝫ in
multis exemplis. Et ideo in vltima clauſula dr̃
Sancta maria mater dei oꝛa p nobis nunc et in
hoꝛa moꝛtis amen. ¶ §.VI.

Tertia conſideratio que exci/

tans in nobis actum ſpei eſt noſtre operoſitatis:et
iſta eſt triplex. Prima ẽ opatio bonoꝛum que fa
cimus. ps.iiij. Sacrificate ſacrificium iuſticie: ⁊
ſperate in domino. Sacrificiũ iuſticie ſunt ope/
ra virtuoſa:que tunc ſacrificãtur cuꝫ deo:debi
te offerũtur. Et inde homo ſumit ſibi audaciam
opandi. Pertinet etiam ad iuſticiam contritio et
confeſſio. Et vt dicit Amb. Confeſſio ſpem ſaluã
di tribuit:de pe.di.i.ecce nunc. Secunda eſt tol
leratio laboꝝ ⁊ tribulationũ ipi9 amoꝛe. ad Ro.
v. Tribulatio patientiam opatur:patientia pbati
onem: pbatio vero ſpem. Greg. Honoꝛuꝫ mens
quanto durioꝛa p veritate tolleratꝫ eo eternitas:
pꝛemia certius ſperat. Exemplũ vnius ex ſeptẽ
fratribus:qui cum p obſeruatione diuine legis
toꝛqueretur:⁊ membꝛis trũcaretur:dixit. E ce/
lo iſta poſſideo:⁊ ꝓpter dei leges nũc hec ipſa de
ſpicio:quia me ea recepturꝝ ſpero. ij. Mach.vij.
Tertia eſt ppetratio peccatoꝛũ:q deus tãdiu ex/
pectat magnos peccatoꝛes:⁊ tãdem ↄuerſis ma
gna dona largitur vltra veniam peccatoꝝ. Mul
tum hoc hꝫ inducere ad ſpem:vt ↄuerſio. Mag/
dalene. latrõis:mathei:pauli:aug. manaſſe:thai/
dis:pelagie:marie egyptiace ⁊ alioꝝ. Unde Oſee
ij. dicitur. Dabis vallẽ achoꝛ ad aperiendũ ſpem
Uallis vbi ↄcurrũt imundicie ⁊ lutũ ſunt pecca
toꝛes pfundati in luto viciorum ⁊ terrenoꝛum.
Achoꝛ interp̃tatur turbatio:vallis ergo achoꝛ ẽ
magnus peccatoꝛ:turbatus per penitẽtiam ⁊ cõ
punctionẽ. Et iſti ſunt dati nobis ad aperiendũ
i.ad dilatandã ⁊ ampliandam ſpem in nobis de

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

venia ⁊ grã ⁊ glã. Et valde notandū eſt: q̄ cū q̄s flagellatur vel triſtat̄: ſi ñ ita cito liberat̄ vt petit: ñ debet diffidere a ſpe diuini auxilij. Vñ Greg. in. xxv. moral. exponēs illud Job. Etiā cū dixeris ñ ꝯſiderat iudicare corā deo: ⁊ expectat eum ſic ait. Fortaſſe dum clamor nr̄ ſi negligit̄: ſpes q̄ cordi inhereat infirmat̄ ſupna adiutoria ḋ futuro credim⁹: q2 tardi⁹ impetramus: ac pene incon ſiderata deo eē ingemiſcim⁹ q̄ multa toleramus Sz cū iſta nos deſpationis pcella cōturbat ꝯcuſſa mens citius in portū ſpei collocat ſe: ſi cauſas ſuas cum dño ſubtiliter pēſat: ſi bona ei⁹ ad memoriā reuocat: ſi mala q̄ bōis eius reddidit apō ſemetipſā callide ñ excuſat. Si ppendit quid ab eo iuſte meruit: ⁊ qḋ clemēter accepit. Si vitam ſuā viuaciter diſcutit. Si añ dei oculos oīe qḋ agit examinat. Si ſemetipſā ſibimet ñ abſcōdat. Si factam ſe qḋ ñ erat meminit. Si illuminataz ſe atq3 ſubleuatā q̄ in tenebris iacebat: agnoſcit. Hec ergo cūcta in ſemetipſa recolligēs: dū bōa accepta ꝯſiderat aduerſa: q̄ tolerat ñ accuſat: nec deſpatione frangit̄ q̄ tantoꝶ munerꝫ cōſolatione roborat̄: q2 ſpem de futuris recipit: dū trāſacta bñficia recognoſcit: dicat itaq3 etiā cū dixeris ñ ꝯſiderat. ſ. deus iudicare corā eo: expectas cum: ac ſi diceret. Cū id certo deus ꝯſiderare ñ creditur: q2 tarde miſeret̄: intima cognitiōis ingredere: atq3 illuc corā eius oculis cauſe tue iudiciuz ſuſcipe: ⁊ que ipſe viuēdo ꝯtuliſti: vel que miſericorditer pcepiſti: diſcerne. ⁊ tunc ad ſpei fiduciā redis: duz bona tante benignitatis erubeſcis: q̄tenus iter aduerſa fidenter expectas: quē ⁊ poſt delicta ppitium recolis. Hec Greg.

De obiecto ſpei. ſ. beatitudine hūane vite. c. iij.

De vltimo fine humane vite q̄ ⁊ beatitudo dr̄: que ē obiectū ſpei. Et pmo ſciendū q̄ oꝫ neceſſario ponere vltimū finē hūane vite. Nā ſm b. Tho. pma 2e. q. i. Impoſſibile ē in finibus pcedere in infinitū per ſe loquēdo ex quacūq3 pte. In oībus. n. que p ſe hñt ordinez ad inuicē: oꝫ q̄ remoto primo remoueātur ⁊ ea q̄ ſūt ad pmū. Vñ phs pbat in. viij. phyſicoꝶ q̄ nō eſt poſſibile in cauſis mouētibus pcedere in infinitū: q2 non eſſet pmū mouēs: quo ſubtracto alia moueri ñ poſſ̄t: cū non moueātur niſi p hoc q̄ mouentur a primo mouēte. In finibus autē īuenit̄ ordo duplex. ſ. ordo intentionis: ⁊ ordo executionis. Et in vtroq3 ordine oꝫ eſſe aliqḋ primum. Id. n. qḋ eſt primū in ordine intētionis: ē finis quaſi pncipiū mouens appetitū. Vñ ſubtracto pncipio appetitus a nullo moueret̄. Id aūt qḋ eſt pncipiū in executione eſt opatio. Vñ iſto principio ſubtracto nullus incipiet opari aliqd. Principiū aūt intētionis eſt vltimus finis. Principium vo executionis eſt primū eoꝶ que ſunt ad finē. Sic ergo ex neutra pte poſſibile ē in infinitū pcedere: q2 ſi ñ eſſet vltimus finis: nihil appeteret̄: nec aliq̄ actō terminaret̄: nec intētio agentis quieſceret. Si āt nō eſſet principiū in his que ſūt ad finē: nullus incipet opari: nec determinaret̄ ꝯſiliū: ſz in infinitū pcederet. Ea vo que ñ hñt ordinez p ſe ſed p accidens ſibi inuicē ꝯiungunt̄: nihil phibet infinitatē habere. Cauſe. n. p accidēs indeterminate ſūt. Et hoc etiā mō ꝯuenit eē īfinitatē p accidēs in finibus ⁊ in alijs q̄ ſunt ad fines. Et iō ſi obijciatur q̄ bonū ⁊ finis ē obiectū volūtatis: ſz volūtas pōt reflecti ſup ſeipſā infinities: q2 poſſuz aliqd velle: ⁊ exinde me nolle illud velle: ⁊ ſic vlterius in infinitū: ergo ⁊c̄. Rñdeo q̄ illa multiplicatio actuū volūtatis reflexe ſup ſeipam p accidens ſe hz ad ordinē finiū: qḋ pꝫ ex hoc q̄ circa vnū ⁊ eundē finē indifferenter ſemel vel pluries ſupra ſeipam volūtas reflectit̄. Sicut etiaz in numerādo rō pōt pcedere in infinitū: q2 p accidens vnitas addit̄ numero pexiſtenti. §. I.

Quod eſt impoſſibile

q̄ volūtas hominis vnius ſimul ſe hēat ad diuerſa: ſeu tēdat in plura: vt vltimos fines. Hui⁹ rō eſt ſm. b. Tho. pma 2e. q. i. Quia cuz vnūq̄dq3 appetat ſuā pfectionē: illud appetit aliq̄s vt vltimū finē qḋ appetit vt bonū pfectum ⁊ cōpletiuz ſui ipſius. Vñ dicit Aug. in. xix. de ci. dei. Finem boīn nūc dicimus ñ q̄ ꝯſumat̄ vt non ſit: ſed q̄ pficiatur: vt plenuz ſit. Oportet ergo q̄ vltimus finis ita impleat totū homīs appetitū: q̄ nihil extra ipm̄ appetendū relinquat̄: qḋ eſſe ñ pōt: ſi aliquod extraneū ad ipſius pfectionē requiratur. Vñ ñ pōt eſſe q̄ in duo ſic tendat appetitus: ac ſi vtrūq3 ſit bonū pfectum ipſius. Itē ad idē. Illud in quo quieſcit aliq̄s ſicut in vltimo fine homīs affectū dñatur: q2 ex eo totius vite ſue regulas accipit. Vñ de guloſis dr̄ ad Phil. iij. Quoꝶ deus vēter eſt: q2. ſ. conſtituūt finem in delitijs vētris. Sed ſicut dr̄ Mat. vi. Nemo pōt duobus dñis ſeruire ad inuicē. ſ. nō ordinatis: ergo īpoſſibile ē eſſe duos vltimos fines vni⁹ hoīs ad inuicez ñ ordinatos. Nec obſtat qḋ Au. dicit in. xix. de ci. dei quoſdā videlicet poſuiſſe vltimū finē ī quatuor. ſ. in: voluptate: pulchritudine: quiete ⁊ hui⁹ principijs nature: ⁊ virtute: que vtiq3 ſūt plura. Nā oīa iſta plura accipiebant illi rōne vni⁹ boni pfecti ex his ꝯſtituti. §. II.

Quod omnia que vult homo vult

ppter vltimum finē: qḋ pbat. b. Tho. in pma 2e. q. i. duplici ratione. Et prima ē: q2 quicquid homo appetit: appetit ſub rōne boni: qḋ quidem ſi non appetitur vt bonū pfectum: qḋ eſt vltimus finis: neceſſe eſt q̄ appetat̄ vt tendens in bonuꝫ perfectum: quia ſemper inchoatio alicuius ordinatur ad conſumatōnem eius. Sicut patet tā in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

his que fiunt a natura: q̃ʒ in his que fiunt ab arte. Et iõ hominis inchoatio pfectiõis ordinatur in ɔſumatam pfectionem: que eſt per vltimū finem. Secundo quia vltimus finis hoc modo ſe habet in mouẽdo appetitū: ſicut ſe habet in alijs motionibus primus mouens. Manifeſtum ē autem q̄ ſecunde cauſe mouẽtes non mouent niſi ſm q̄ mouentur a pmo mouente. Vñ ſecūda appetibilia nõ mouent appetitū niſi in ordine ad pmuʒ appetibile: qd̄ eſt vltimus finis. Pro tertio põt induci auctoritas Aug. dicẽtis. xix. de ci. dei q̄ illud eſt finis boni noſtri: ppter qd̄ amãtur cetera: illd̄ aũt ppter ſeipm. Quis aũt ſcientie ſpeculatiue ppter ſeipas queratur: querũtur tamẽ ⁊ appetitur vt bonū ſpeculãtis: qd̄ comphendiť ſub bono cõpleto qd̄ ē vltimus finis. Itẽ ſciendū q̄ non oʒ q̄ aliquis ſemp cogitet de vltimo fine qñcunq̄ʒ aliqd appetit vel opatur: ſʒ virtus pme intentionis que ē reſpectu vltimi finis: manet in quolibet appetitu cuiuſlibet rei: etiã ſi de vltimo fine actus ñ cogiteť. Sicut qui vadit per viam: non oportet q̄ in quolibʒ paſſu cogitet de fine vie. ¶ Si aũt querať vtꝝ alia ɔueniat in vltimo fine cū creatura rõnali. R. ſm. b. tho. q̄ cū finis dicatur dupľr ſm phm. ſ. cuius ⁊ quo. i. res in qua rõ boni inueniť ⁊ adeptio eius. Sicut finis auari ē pecunia ⁊ adeptio eius. Primo ergo mõ in fine oĩa ɔueniũt q̄ talis finis ē deus: q eſt vltimus finis hoĩs ⁊ oĩm aliaꝝ reꝝ. Secũdo mõ ſumẽdo finẽ. ſ. p adeptione ſeu ɔſecutione finis. Sic in fine vltimo hoĩs non cõicant creature irrationales. Nam hõ ⁊ alie creature rõnales ɔſequũtur vltimū finẽ cognoſcẽdo ⁊ amãdo deuʒ: qd̄ ñ competit alijs creaturis: que adipiſcũtur vltimū finẽ: in q̃tum pticipant aliquã ſiltudinẽ dei. ſ. ſm q̄ ſunt vel viuũt vel agnoſcũt. Beatitudo aũt noĩat adeptionẽ vltimi finis. ¶ §. III.

Utrum omniuʒ hominū ſit vnꝰ ⁊ idẽ finis vltimus?

Rñdet. b. Tho. pᵃ ſcdē. q. i. q̄ de vltimo fine poſſumꝰ loqui dupliciter. Uno mõ ſm rõnem cõem vltimi finis. Et ſic oẽs homines ɔueniunt in appetitu vltimi finis: q2 omnes appetunt ſuã pfectionem adimpleri: q̃ eſt rõ vltimi finis. Alio mõ ſm id in quo cõſiſtit rõ vltimi finis. Et ſic non oẽs ɔueniunt in appetitu vltimi finis. Nã quidam appetunt diuitias tanq̃ʒ ɔſumatū bonū: quidam voluptatẽ: quidã aliquid aliud. Sicut guſtui delectabile ē dulce: ſʒ quibuſdã maxime ē delectabilis dulcedo vini: qbuſdã dulcedo mellis: qbuſdã aliud. Illud tñ oportet eſſe delectabile melius ſimpľr: in quo maxime dlectať qui hʒ optimū guſtū. Similiter illud bonū oʒ eſſe cõpletiſſimū qd̄ tanq̃ʒ vltimū finẽ appetit hñs affectū bñ diſpoſitū. Q2 hoĩ conuenit agere quecunq̄ʒ agit ppter finẽ. Rõ eſt ſm b. Tho. pma 2ᵉ. q2 ille ſole actiones q̃ fiũt ab homine pprie dicunť hũane: q̃ ſunt hoĩs in q̃tum eſt hõ. Differt aũt hõ ab alijs creaturis irrõnabilibus: in hoc q̄ ē dñs actuū ſuoꝝ. Vñ ille ſole actiones vocãtur hũane: quarū homo eſt dñs. Eſt aũt homo dñs actuum ſuoꝝ p rationem ⁊ volũtatem. Vñ liberum arbitrium dť facultas voluntatis ⁊ rõnis. Ille ergo pprie dicũtur actiões humane: q̃ ex deliberata volũtate pcedũt. Si que alie actiones cõueniant homini: poſſunt dici hominis: ſed non humane pprie. Omnes aũt actiones que pcedunt ab aliqua potentia: cauſantur ab ea ſm rõnem ſui ſubiecti. Obiectū aũt voluntatis eſt bonū ⁊ finis. Vñ oʒ q̄ oẽs actiones humane ſint ppter finem. ¶ §. IIII.

Quod agere propter finem non ſolū ɔuenit homini: ſed etiã alijs creaturis.

Vñ phs in. ij. phyſicoꝝ dicit: q̄ non ſolū intellectus: ſed etiã natura agit ppter finem. Sed ſm. b. Tho. vbi ſupra. Aliquid ſua actione vľ motu tendit ad finẽ dupliciter. Uno mõ ſicut ſeipm mouẽs vt hõ. Alio mõ ſicut ab alio mouente ad finem: ſicut ſagitta tendit ad finẽ determinatum ex eo q̄ mouetur a ſagittãte qui ſuã intẽtione in finẽ dirigit. Illa aũt que rõnem hñt: mouẽt ſe in finẽ: q2 hñt dñium ſuoꝝ actuū p liberꝝ arbitriuʒ. Illa que rõne carent tendũt ad finẽ p naturaleʒ inclinationẽ quaſi ab alio mota: non aũt a ſeipis cū non agnoſcant rõnem finis: ⁊ iõ nihil in fineʒ ordinare pñt: ſed ſolū in finem ab alio ordinanť. Nam tota natura compatur ad deū ſicut inſtrumentū ad agens pncipale. Et iõ pprium ē nature rõnalis vt tendat in finẽ quaſi ſe agẽs vel ducens ad finẽ. Natura võ irrõnalis quaſi ab alio acta vel ducta: ſiue in finem apprehenſum ſicut bruta aĩalia ſiue in finẽ non apprehenſū: ſicut ea q̃ carent oĩno cognitione: ⁊ ſic oĩa agunt ppter finem. Q2 aũt hoc ſit veꝝ ⁊ neceſſariū: pbat ſic. b. Tho. Cãrum ordinataꝝ ſi prima ſubtrahiť: neceſſe ē alias ſubtrahi. Prima aũt inter oẽs cauſas eſt cã finalis. Cuius rõ eſt: quia materia nõ ɔſequtur formã: niſi ſm q̄ mouetur ab agente. Nihil enim ſe reducit a potentia in actū. Agens aũt ñ mouet niſi ex intẽtione finis. Si. n. agens ñ eſſet determinatū ad aliquem effectum: non magis ageret hoc q̃ʒ illud. Ad hoc ergo q̄ effectuʒ determinatum pducat: neceſſe eſt q̄ determinetur ad aliquod certum: qd̄ habet rõnem finis. Hec aũt determinatio ſicut in creatura rõnali fit p rõnalem appetitū: qui dicitur volũtas. Ita in alijs fit p inclinationẽ naturaleʒ: que dť appetitus naturalis. ¶ Q2 actus humani in q̃tum morales ſortiũtur ſpecieʒ a fine ſm. b. Tho. vbi ſupra. Ratio eſt: quia vnũquodq̄ʒ ſortitur ſpẽm ſm actū ⁊ nõ ſm potentiam. Unde ea que ſũt cõpoſita ex materia ⁊ forma: ɔſtituũtur in ſuis ſpẽbus per proprias formas. Actus aũt humani dicũtur vt dictum eſt in quantum pcedunt a voluntate deliberata. Obiectū autem voluntatis eſt bonum ⁊

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſinis:ꝛ ideo manifeſtū eſt ꝙ ꝛ principiū hūanoꝝ
actuuꝫ in ꝙ̄tum ſunt humani: eſt finis ſimiliter
terminus eorundē. Nam id ad qd̄ terminatur
actus hūanus eſt id qd̄ voluntas intendit tanꝙ̄
finē:ſicut in agētibus naturalibus forma gñati
eſt ↄformis forme generātis. Et cū vnūquodqꝫ
habeat ſpēm a pncipio intrinſeco: finis ṅ eſt ali-
quid extrinſecū oīo ab actu: qꝛ compaꝛ ad actū
vt principiū vel terminus. Et hoc ipm eſt de rati
one actus: vt. ſ. ſit ab aliquo ꝙ̄tū ad actionē:ꝛ ſit
ad aliqd̄ ꝙ̄tum ad paſſionē. Secundū aūt qd̄ ē
prioꝛ in intentione ſic ptinet ad voluntatem. Et
hoc mō dat ſpēm actui hūano ſiue morali. Item
vnus actꝰ numero ſm ꝙ egrediꝛ ſemel ab agēte
ṅ ordinaꝛ niſi ad vnū finem pximū:a quo habꝫ
ſpēꝫ. Sꝫ pōt ordinari ad plures fines remotos:
quoꝝ vnus ē finis alterꝰ. Nihil aūt phibet actꝰ
q ſunt idē ſm ſpēm nature: ſicut occidere ppter
iuſticiā:ꝛ occidere propter odiū: ſint diuerſi ſm
ſpēm moris. Nā pmus eſt actꝰ ṽtutis: ſecundus
actus vicij.

De btitudinis qdditate ꝛ multiplicitate. c. iiij.

DE beatitudine que ē ob
obiectū ſpei. Boe. in. iij. de conſol. ſic
diffinit beatitudinē. Beatitudo ē ſta
tus oīm bonoꝝ aggregatione pfectus: hanc aūt
oēs naturaliter appetūt. Vñ ipſe dicit ꝙ oīs cu-
ra mortaliū quā multipliciū ſtudioꝝ laboꝛ exer
cet: diuerſo qdem calle pcedit: ad vnū tñ btitudi
nis finē nitiꝛ puenire. Et Aug. in. x. d̄ ciui. dei in
pn. ait. Oīm hoīm qui rōne quoquō vti pñt cer
ta ſnīa eſt. Beatos eſſe oēs hoīes velle. Qui aūt
ſint vel vnde fiāt: dū mortalis querit infirmitas
multe hinc ↄtrouerſie ↄcitate ſunt: in qbus phi
ſua ocia ꝛ ſtudia ↄtriuere. ¶. §. I.

Eſt autem triplex bea

titudo que pōt notari in illo verſu ps. cxliiij. Be-
atū dixerūt ppl'm cui hec ſūt: beatus pp'ls cuius
dñs deꝰ eius. Et pma ē beatitudo falſa ꝛ decepti
ua: ibi. Bea. dix. po. cui hec ſūt. Secūda ē btitu
do impfecta ꝛ diſpoſitiua: ibi. bea. po. cuius dñs.
Tertia ē beatitudo pfecta ꝛ obiectiua: ibi: deꝰ eiꝰ.
¶ Quantū ad primū vtiqꝫ hoīes mundi reputāt
beatū illum ppl'm ꝛ illos hoīes qui abundāt tpa
libus: de qbus fuerat locutus ſupra. ps. Et aliq
reputāt beatitudinē diuitias vt auari: qꝛ omnia
faciūt vt cumulēt diuitias: eſtimātes illas vt ſū-
mū bonū maius alijs. Ad hunc finē dirigūt oēꝫ
ſuū actū: affectū: cogitatū: ſtudiū ꝛ laborē ppter
hec poſtponētes dei mādata: ꝛ ſic magis nūmuꝫ
ꝙ̄ deū diligētes. Vñ apl's appellat auariciā ido
loꝝ ſuitutē. Alij tanꝙ̄ beatitudinē querūt hono
res mūdi: vt ambitioſi. Alij gloriā ꝛ famā: vt va-
na glorioſi. Alij potētiā dñandi alijs: vt ſuperbi.
Alij carnales delectatiōes: vt luxurioſi. Alij cō-
ſeruationē vite tpalis cū ſanitate: ꝛ alij alijs cō-
modis ponūt beatitudinē: vt delitioſi. Alij in co-
gnitione reꝝ vt phi curioſi. Sꝫ ↄtra oēs hos dicit
dñs p Iſaiā. c. iij. Populemeus q beatū te dicūt
ſ. ppter iſta habita: ipi te decipiūt. Nā impoſſibi-
le ē in aliquo hoꝝ eē beatitudinē verā: qd̄ pbat
b. Tho. pma ſcdē. q. ij. Sed videtur ꝙ hoc nō ſit
veꝝ. ſ. ꝙ oēs appetant beatitudinē. Nullus enīꝫ
pōt appetere qd̄ ignorat: qꝛ bonū apprehenſū eſt
obiectū appetitus: vt dr̄. iij. d̄ aīa. Sꝫ multi igno-
rant qd ſit beatitudo: qd̄ pꝫ ex hoc. qꝛ quidaꝫ po
ſuerunt eā in voluptate corpis: alij in diuitijs et
hiꝰ. ergo ꝛc̄. Rñdet. b. Tho. pᵃ ſcdē. q. v. ar. viij.
ꝙ beatitudo pōt dupliciter cōſiderari. Uno mō
ſm cōem rōnem beatitudinis. Et ſic neceſſe ē ꝙ
oīs hō beatitudinē velit. Rō aūt cōis beatitudi
nis ē ꝙ ſit bonū pfectum. Cum aūt bonū ſit ob-
iectū volūtatis. Perfectū bonū alicuius ē ꝙ to
taliter eius volūtati ſatiſfaciat. Vñ appetere bea
titudinē nihil ē aliud ꝙ̄ appetere hoc ꝙ volun-
tas eius satieꝛ: qd̄ quilibet vult. Alio mō poſſu-
mus loqui de beatitudine ſm ſpālem rōnem: ꝙ̄
tum ad id in quo beatitudo ↄſiſtit. Et ſic ṅ omnes
cognoſcūt beatitudinē: qꝛ neſciūt cui rei cōis rō
btitudinis ↄueniat. Quidā. n. putāt hanc repiri
ī diuitijs: alij in voluptatibus ꝛ hiꝰ. ꝛ p ↄſequēs
nō oēs appetūt beatitudinē. Rō enim pfecte be
atitudinis ↄuenit huic rei. ſ. viſioni diuine eſſen
tie. In hoc enim ē ſtatus oīm bonorū pfectus: q
eſt beatitudinis. Unde xp̄s Ioan. xvij. Hec ē vi
ta eterna: vt cognoſcant te ſolū verum deuꝫ ꝛc̄.
Et hoc habet quietare appetitū hoīs. Unde ps.
xvi. Satiaboꝛ cū apparuerit gl̄a tua: hoc autē. ſ.
videre deū: certū eſt ꝙ multi nō appetunt ſuper
oīa alia: ſed magis alia terrena: vt patꝫ in pctōri
bus. Vñ ꝛ deus p Hiere. ait. ij. c. Duo mala fecit
ppl's meus. Me dereliquerūt fontē aque viue:
ꝛ foderūt ſibi ciſternas diſſipatas. ¶. §. II.

Quod in diuitiis conſi

ſtat beatitudo hominis ē impoſſibile. Rō eſt ſm
b. Tho. pma zᵉ. q. ij. Beatitudo eſt vltimus finis
hominis ad quē oīa alia ordināťur: ꝛ ipe non or
dinaꝛ ad aliud. Sed diuitie non pñt eſſe vltimꝰ
finis hominis. Nā diuitie aut ſūt naturales aut
artificiales. Naturales dicūtur qbus homi ſub
uenitur ↄtra defectus naturales tollēdos: vt ci
bus: potus: veſtimenta: vehicula: habitaciones
ꝛ hiꝰ. Iſta aūt querūtur non ppter ſe: ſed ppter
aliud. ſ. ad ſuſtentandū naturaꝫ hominis. Artifi
ciales diuitie ſunt quibus natura non iuuaꝛ ſm
ſe vt denarij: ſed ars eos adinuēit ppter faculta
tem ↄnumerationis. vt ſūt quaſi mēſura quedā
reꝝ venaliū. Iſte aūt diuitie artificiales ṅ qrunꝛ
niſi ppter naturales: nō. n. quererentur: niſi per
ea illa alia emerēťur ad vſuꝫ vite. Neutre ergo
hñt rōnem vltimi finis hoīs: ſed ipſe ordināťur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad hominem ſicut ad finem. Naꝫ ordine nature oīa hīꝰ ſunt infra hoīem et facta ꝓpter hoīem. Iuxta illud p̄s. viij. Oīa ſubiecisti ſub pedibꝰ eiꝰ Ergo in diuitijs non ē vltimus finis hoīs: nec ꝑ ↄ̄ns beatitudo. Scd̄a rō eſt ſm̄. b. Tho. qꝛ bonū hoīs conſiſtit magis in retinendo beatitudinē: q̄ꝫ in emittēdo ipſā. Sꝫ bonum hoīs circa diuitias magis conſiſtit in emittendo ꝛ euertendo q̄ꝫ retinendo ēt q̄ꝫtū ad deū ꝓpter qđ xp̄s dixit mathe. vi. Nolite theſaurizare ꝛc̄. Theſaurizate aūt theſauros in celis. ſ. erogando idigentibus. Et quātum ad mundi honorem. Vn̄ Boe. ij. de conſol. Diuitie diffūdendo magis q̄ꝫ exaceruādo meliꝰ lucent. Si qdem auaricia ſemp odioſum: claros largitas facit. // Pōt aſſignari tertia rō: qꝛ beatitudo q̄etat ꝛ ſaciat appetitum ſꝫ illud p̄s. xvi. Saciabor cū apparuerit gl̄ia tua. Sed diuitie nō q̄etant appetituꝫ Io. iiij. Qui bibit ex hac aq̄ ſitiet iteꝝ: puer. penul. Due ſunt ſanguiſuge: q̄ dicunt affer affer. i. auaricia ꝛ luxuria. Ambro. xlviij. di. ſicut hi. ait. Nec ſacietas vnq̄ꝫ nec finis aderit cupiditati. Exemplū in Alexandro magno q̄ hn̄s dn̄ium mundi: cū audiſſet a quibuſdā p̄his eſſe plures mundos: ſuſpirans ꝛ illos alios deſiderabat. Eſt aūt appetitus diuitiaꝝ artificialiū īfiniꝰ qꝛ deſeruit concupīe inordinate que nō modificat ſm̄ p̄hm̄. Aſr tn̄ eſt infinitum deſideriū diuitiaruꝫ: aliter deſideriū ſummi boni. Nā ſummū bonum q̄ꝫto magis perfecte poſſidet: tanto magꝰ cognoſcitur ipm̄ ꝛ amatur: ꝛ alia contēnūtur: qꝛ quanto magis hētur: tanto magis cognoſcit. vn̄ eccl̄ia. xxiiij. Qui edunt me adhuc eſuriēt ꝛc̄. Sꝫ in appetitu diuitiaꝝ ꝛ quorūcunq̄ꝫ tp̄aliū eſt contrariū. Nā cū non hn̄t appetunt: qꝛ eſtimat magnum bonū in eis eē. Cū iam hn̄t ipſa contēnūt ꝛ alia deſiderantur. Et hoc iō: qꝛ eoꝝ inſufficientia tunc magis cognoſcit cuꝫ hn̄t. .§. III.

Quod in honoribus cōſiſtat beatitudo hoīs ē ipoſſibile ſꝫ. b. Tho. pᵃ. zᵉ. q. ij.

Et rō ē: qꝛ honor exhibetur alicui ꝓpter aliquam eius excellentiam: ꝛ ita eſt ſignum ꝛ teſtionium q̄dam eiꝰ excellentie: q̄ eſt ī honorato. Excellentia aūt hoīs maxime attendit ſm̄ beatitudinem q̄ eſt hoīs perfectum bonū: ꝛ ſꝫ partes eiꝰ .i. ſm̄ illa bona ex q̄bus aliqđ beatitudinis percipiatur ꝛ participat. Et iō honor pōt conſequi beatitudinē. Sꝫ p̄ncipaliter ī eo non pōt cōſiſter beatitudo. Et qꝛ honor conſeq̄tur beatitudineꝫ hinc eſt ꝙ ſicut naturalr̄ deſiderat beatitudo: ita naturalr̄ appetit honor ↄ̄ns ipſam. vn̄ Aug. i li. de ciui. dei allegans Ciceronē ait. Honos alit artes: quiq̄ꝫ ad ſtudia accedunt gl̄ia. // Scd̄a rō ē ſm̄. b. Tho. Quia beatitudo eſt ī beato. Sed honor non eſt in honorato: ſed in honorāte q̄ reuerentiam exhibet honorato ſm̄ p̄hm̄ in. i. ethi. ergo non ī honore conſiſtit beatitudo. Et ſi dicat ꝙ beatitudo non ē p̄miū virtutis: ꝓpter quam virtuoſus operatur: ſed honor ſm̄ p̄hum in. iiij. ethi. dr̄ eē p̄mium virtutis: q̄ videt ꝙ in eo conſiſtat beatitudo. Rn̄dit. b. Tho. ꝙ p̄hūs non dic ꝙ honor ſit p̄mium virtutis: ita. ſ. ꝙ ꝓpter ipum honorem hn̄dum v̄tuoſus opet ſicut ꝓpter beatitudinē: qꝛ tunc nō eēt virtuoſus ſꝫ ambitioſus Sꝫ dr̄ p̄mium virtutis q̄ ad exhibentes honorē qꝛ q̄ſi non hn̄t hoīes q̄d maius dent: ꝛ ſic virtuoſus accipit honoreꝫ ab hoībus loco p̄mij. // Tertia rō eſt: qꝛ beatitudo cū ſit p̄fectū bonum nō cōgruit niſi bonis. Sꝫ honor eſt cōis bonis ꝛ malꝭ Vn̄ Aug. dicit de malo p̄lato vel clerico. Et ī exēplum culpa vehementer extendit: cum ꝓ reuerētia ordis pctōr honorat: di. lxxxiij. nemo. Ex h̄ tn̄ efficitur beatꝰ: ſꝫ ↄfuſibilis. Vn̄ Symmacꝰ papa. i. q. i. ait. Viliſſimus cōputandꝰ ē: ſi ſāctitate ꝛ ſciā non p̄cellit qui ē honore p̄ſtantior. Et auteꝫ deo ꝛ excellentiſſimis creaturꝭ maxime exhibeatur honor ſm̄ illud. i. ad Thi. i. Deo honor ꝛ gl̄ia hoc ē in ſignū ꝛ teſtimonium excellentie p̄exntis ī eis: non ꝙ honor faciat eos excellentes. Aman fuit valde honoratꝰ: qꝛ ſecundus poſt aſſuerum ꝛ tn̄ malꝰ: tandē ſuſpenſus ē: Heſt. iij. .§. IIII.

Quod in gloria humana ſeu fama ↄſiſtat beatitudo ē impoſſibile ſꝫ. b. Tho. pᵃ. zᵉ. q. ij.

Rō eſt: qꝛ ſm̄ Amb. gloria ē clara cū laude noticia. Res aūt cognita aliter comparatur ad cognitōem humanā: aliter ad diuinam Humana. n. cognitio cāt a rebꝰ cognitis: ſed diuina cognitio eſt cā reꝝ cognitaꝝ. Vn̄ p̄fectio humani boni q̄ dr̄ beatitudo non pōt cāri a noticia hūana: ſꝫ magis noticia humana de beatitudine alicuiꝰ ꝓcedit: ꝛ quodāmō cāt ab ipſa beatitudine ichoata vel p̄fecta. Et iō in fama vel humana gl̄ia nō pōt ↄſiſtere hoīs beatitudo: ſꝫ bonū hoīs dependet ſicut ex cā ꝛ cognitiōe dei. Et iō ex gl̄ia q̄ eſt apud deum dependet beatitudo hoīs ſic ex cā ſua: ſm̄ illud p̄s. xc. Eripiā eum: ꝛ gl̄ificabo eū longi. die. ꝛc̄. // Scd̄a rō eſt: qꝛ beatitudo hꝫ ī ſe veritatem. Fama āt ſeu gl̄a tp̄alis hꝫ in ſe freq̄nt falſitatem. Nā humana noticia ſepe fallit: ꝛ p̄cipue in ↄtingentibꝰ ſingularibꝰ: cuiꝰ ſunt actꝰ humani. Multi. n. credunt boni qui ſunt mali. Vn̄ Greg. ad mauriciū. Multa ſunt q̄ de dei iudicio hoīes ignorant. Nā quos vos laudatis: ille forte rep̄hendet: ꝛ q̄s vos rep̄henditis ille laudabit .xi. q. i. ſacerdotibꝰ. Vn̄ damaſꝰ papa q̄ fuit ſanctꝰ fuit īfamatꝰ de adulterio vt refert Hiero ꝛ hēt. ij .q. vij. §. cū balaam. in fi. Et ſimon magꝰ reputatꝰ deus a romanis. // Tertia rō eſt: qꝛ beatitudo ē bonum p̄manēs: vn̄ dr̄ ſtatus. Sꝫ gl̄ia tp̄alis dr̄ q̄d valde tranſitoriū Iſa. xl. dr̄. Oīs caro fenum ꝛ oīs gloria eiꝰ q̄ſi flos agri: qꝛ vna die appet alia decidit ꝛ marcet. vn̄ Boeti. O gloria gl̄ia q̄d aliōes q̄ꝫ in milibꝰ hoīum inflatio q̄dam auriū. Sedechias rex ihꝛl̄m fuit in magna gl̄a ī regno ſuo ꝛ poſtea captꝰ excecatꝰ ductꝰ in Babyloniam in

magna confuſione. Hiere. vlti. vñ non appñada
in ſe. Gre. xi. q. iij. Inter vba laudantiū ⁊ vitupe
rantiū ad mentē ſp recurrendū eſt. Et ſi ibi non i
ueniť bonum qḋ de nobis dr: magnam dz triſti
ciam generare. Si aūt ibi non inuenim⁹ malum
qḋ de nobis hoīes loquunť: in magnā debem⁹
leticiam reſilire. Vlꝫ vt dicit Aug. ibi in. c. Non
ſunt audiendi ad edificatōem alioꝝ ⁊ tollendū
ſcandalum debem⁹ cōſeruare bonā famā: ⁊ cū
quis pōt dz declarare innocentiā ſuam: cum iniu
ſte infamatur. .§. V.

Quod conſiſtat beati/

tudo in ptāte ſeu dñio ſm. b. Tho. pª. zᵉ. q. ij. ē im
poſſibile: ⁊ rō eſt: qꝛ ptās ſe hꝫ ad bonum ⁊ malū
Multi. n. male vtūtur vt frequenti⁹. vt pꝫ i ſau/
le pmo rege ppli dei: qui de optimo effect⁹ eſt peſ
ſim⁹. Oēs ēt reges iſrł fuerunt mali reges: etiā
iuda p maiori parte ſm Aug. de ciui. dei. Beati
tudo aūt eſt purū ⁊ perfectum bonū: ⁊ non pōt qs
vti male. Magis aūt poſſet cōſiſtere aliqua bea
titudo in bono vſu ptātis: q eſt p virtutem q̄ꝫ i ip
ſa ptāte. Scḋa rō eſt: qꝛ beatitudo non hꝫ an/
xietatem ſed delectatōem ⁊ ſecuritatem: ptās āt
terrena hꝫ plurimum anxietatis ⁊ timoris. Vnḋ
Greg. Omne qḋ hic eminet: pl⁹ meroribus effi/
citur q̄ꝫ honorib⁹ gaudet: di. xiij. nerui. Et Boet.
ij. de conſo. Ptās humana ſolicitudinū morſus
expellere formidinū aculeos vitare nequit. Exē
plum ponitur in illo dño qui fecit pēdere gladi
um acutū filo tenui ſup caput amici recūbentis
ſecum in mēſa copioſiſſime ppata ⁊c. Tertia rō
eſt: qꝛ beatitudo eſt bonum p ſe ſufficiens ⁊ non
īdigens alio: vt pꝫ in. i. ethi. ita q ipſa adepta nul
lum bonū deficit hoī neccūm. Sed hita ptāte ad
huc multis indiget alſ miſer eēt: nec eam tenere
poſſet. Indiget. n. ſeruitorib⁹ officialib⁹ ⁊ multis
adiutorijs. Vñ ⁊ due ptātes pncipales i eccleſia
.ſ. impialis ſeu regalis ⁊ pontificalis: vna indigꝫ
altera vt dicit Cyprian⁹ di. xcvi. cū ad verum. et
.xxiij. q. v. c. pncipes. Et ptās impialis frequēter
adiuuit ⁊ defendit ecclam ſeu ptātem papalē vt
patet di. lxiij. adrianus. ⁊. c. tibi dñs. Et papa con
firmat impatorem. .§. VI.

Quod in voluptatibus cōſiſtat

beatitudo vera īpoſſibile eſt. Et rō eſt ſm Tho.
pª. zᵉ. q. ij. Quia delectationes ſpūales ſunt potē
tiores corporalibus. Sed in delectatiōib⁹ ſpuali
libus non ꝯſiſtit principalr̄ beatitudo perfecta:
ergo multo minus in corporalib⁹. Qꝫ aūt nō cō
ſiſtat beatitudo principalr̄ in delectatione ſpuali
Probatur p hoc: qꝛ i vnaquaqꝫ re aliud eſt qḋ
pertinet ad eēntiam rei: aliud eſt propriū accñs
eius. Sicut i hoīe aliud eſt qḋ eſt aīal rōale: aliḋ
qḋ eſt riſibile. Eſt autem conſiderandum: q oīs
delectatio eſt qḋdam ppzium accidens: qḋ con/
ſequitur beatitudinē vł aliquā beatitudinis ptē

Ex hoc. n. aliqs delectatur q hꝫ aliqḋ bonum ſi
bi conueniens in re vel in ſpe vel ſolum i memo
ria. Bonum aūt conueniens ſi ſit pfectum: ē ho
minis beatitudo ipſa. Si aūt ſit iperfectum: eſt q̄
dam beatitudinis participatio vel ppinqua vel
remota vel ſaltem apparens. Vnde manifeſtum
eſt q nec ipſa delectatio q̄ conſequiť bonū per/
fectum ē ipſa eēntia beatitudinis: ſꝫ qḋdam ꝯñs
ad ipſam ſicut per ſe accidens. Sed ⁊ voluptas
corporalis non pōt ēt mō pdicto ſequi bonū pfe
ctum. nā ipa ſequitur bonū: qḋ apphendit ſēſus
qui eſt virtus aīe vtens orgāo corporali. Bonū
aūt quod ptinet ad corp⁹ apphenditur ſm ſenſū
non pōt eē perfectū hoīs bonum. Cum. n. pars
aīe q̄ eſt abſoluta ab organo corporali vt intelle
tus hēat quandam infinitatem reſpectu ipſius
corporis ⁊ ptium aīe corpori concretarum: ſicut
īmaterialia ſunt quodāmō īfinita reſpectu ma/
terialium. Nā vniuerſale quod cognoſcit intel/
lectus: eſt abſolutum a materia: ⁊ continet ſub ſe
quaſi infinita ſingularia: iō bonum conueniens
corpori qḋ per apphenſionē ſenſus cāt delecta
tionem corporalē: non eſt pfectum bonū: ſed qḋ
dam minimum in cōparatione ad bonum aīe. Et
ſic voluptas corporalis non pōt eē ipſa beatitu/
do: nec per ſe accidens beatitudinis. Secun
da rō eſt: qꝛ beatitudo vera ē ppria creature rō
nalis: cuius eſt capax p rōnem vel intellectum.
Voluptates āt corporales ſūt cōes nobis ⁊ bru/
tis. Vñ ⁊ Boeti. dicit q ſi voluptates nos bea/
tos efficere poſſent: nihil cāe eſt qn pecudes q̄ꝫ
beate eſſe dicanť ſed hoc abſurdū eſt dicere. Eſt
autem vehemens appetitus delectationis ſenſi
bilis: ꝯtingens ex hoc q opationes ſenſuū q̄ ſūt
principia noſtre cognitionis ſunt magis percep/
tibiles: vnḋ a plurib⁹ appetunť q̄ꝫ delectationes
ſpuales. Et qꝛ ſunt magis note: iō ſumpſerunt ſi
bi nomen voluptatis ſm phūm in. vij. ethic. Eo
aūt mō omnes appetunt delectationē quo appe
tunt bonum. Nā delectatio eſt quies i bono de
ſiderato. Nō delectatio appetiť rōne boni ⁊ non
econuerſo. Vñ non ſeqtur q delectatio ſit maxi
mum ⁊ p ſe bonū: ſꝫ q vnaqueqꝫ delectatio cō
ſequatur aliquod bonum ⁊ maxima delectatio
⁊ ſumma ſeqtur ſummū bonū hitum. Tertia
rō eſt q beatitudo cum ſit pfectum bonū: nulli
pōt eſſe nociua: ſed voluptates ſunt nociue aīe ⁊
corpori. Vñ Boeti. in. iij. de ꝯſol. triſtes eē exit⁹
voluptatum qſquis libidinū ſuaꝝ remiſci volu
erit intelliget. ⁊ Sen. Plures occidit voluptas
q̄ꝫ gladius. ⁊ Hiero. quod Galie. dicit Athletas
quoꝝ vita ⁊ ars ſagina ē: nō diu viuere poſſe nec
ſanos eē: aīaſqꝫ eoꝝ nimio ſanguine ⁊ adipe q̄ſi
luto inuoluptas: nihil terrene nihil celeſte cogi/
tare ſed ſp de carnib⁹ eructuare ⁊ ventris inglu
uiē cogitare: de conſe. di. v. ne tales. Et Gregł. di
cit. Salomon quippe ex inordinato amore ſemi
narum ⁊ vſu ad hoc vſqꝫ perduct⁹ eſt: vt exēpla

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

idolis conſtrueret.xxxij.q.iiij. §.VII.

Quod in ſanitate et quiete cō

poris ⁊ optima diſpoſitione conſiſtat beatitudo: eſt ipoſſibile. Et pᵃ rō eſt ſm.b.Tho.pᵃ.ſcōe.q.ij. q2 ipoſſibile ē q illius rei q̄ ordinaẜ ad aliud ſicē ad finē: vltim⁹ finis ſit cōſeruatio ei⁹ i eē. Sicē nauis q̄ ordinaẜ vt ad finem ad nauigatōem: finis eius vltim⁹ non ē conſeruatio eius ſz nauigatio Et hoc itendit pncipalr gubernator eius. Manifeſtū eſt aūt q hō ordinaẜ ad aliqđ extra ſe ſicut ad finē. Non.n.hō eſt ſummū bonū: ad qđ inclinaẜ p naturalē appetitum ei⁹: q2 vt dicē Boet. Inſerta eſt mentib⁹ hoīum naturalr veri ſūmiq3 boni cupiditas. Vñ ipoſſibile ē q vltimus finis voluntatis ⁊ rōis ſit ɔſeruatio ſui eē: vñ Eccl'ia.xv. dr: q deus ab initio conſtituit hoīem ⁊ religt eū in manu ɔſilij ſui.i.liberi arbitrij: ex quo ordiat ſe ad finem ⁊ eligit ea q̄ ſunt ad finē. Scđa ratio eſt: q2 dato q finis rōis ⁊ voluntatis eēt conſeruatio ſui: adhuc tñ non poſſet dici q finis hoīs eēt aliqđ bonum corporis. Eſſe.n.hoīs ɔſiſtit in aīa ⁊ corpore ⁊ q̄uis eſſe corporis dependeat ab aīa: non tñ econuerſo eē aīe dependet ab eē corporis. Et ipm corp⁹ eſt ,ppter aīam ſicut inſtrum ,ppter motorē: vt p ipm ſuas actiones exerceat. Vñ oīa bona corporis ordinanẜ: ad aīam ⁊ bōa eius ſicut ad finē. Et iō eſt ipoſſibile q in bonis corporis conſiſtat beatitudo que eſt vltimus finis hoīs. Ad qđ ēt facit qđ dicit Aug. q mai⁹ dānum eſt in amiſſione vnius aīe q̄ mille corporū xxiij.q.iij.ſi hēs. Tertia rō eſt: q2 ſm beatitudinem hō excellit oīa aīalia: ſed ſm bona corporis hō a multis aīalib⁹ ſupatur: ſicut ab elephante ⁊ fenice in diuturnitate vite: a leone in fortitudine: a capra ⁊ ceruo i velocitate: ab aquila ⁊ lince i viſus acumine: a cane i odoratu: ab aranea i leuitate tactus ⁊ h⁹i. §.VIII.

Quod beatitudo perfecta

non conſiſtat eēntialr in cognitōe q̄cūq3 vl cuiuſcunq3 rei niſi pfecta cognitione dei. Et q ñ conſiſtat in cognitione ſenſitiua quacunq3 ,pbaẜ ex hoc ſm.b.Tho.pᵃ.ſcōe.q.iij. Nam beatitudo hoīs conſiſtit eēntialr in coniūctōe ipſius ad bonum increatū qđ eſt vltimus finis: cui hō coniūgi non pōt p operatōem ſenſus: q2 ſps eſt deus. Bruta ēt aīalia cū cōicent nobis cū inſenſitiua operatione: ſi in hoc conſiſteret beatitudo: eſſent ⁊ ipſa beata: qđ eſt abſurdum dicere. Item beatitudo eſt ſatiatiua: ſz vt dr eccl'aſtes.i. Non ſaciatur ocl's viſu nec auris auditu ⁊ ſic đ alijs. §.IX.

Quod non cōſiſtat beatitudo

pfecta in operatione intellectus practici ,pbatur ex hoc ſm.b.Tho.vbi.ſ.q intellect⁹ act⁹ practici non queritur ,ppter ſeipm ſz ,ppter actionem. Ipſe ēt actiones ordinanẜ ad aliquē finē ſz vltimus finis cuius eſt beatitudo pfecta non q̄ritur ,ppter aliud ſz ,ppter ſe. Itē q2 beatitudo conſiſtit in opatōe hoīs ſm phm ⁊ i optima operatione: optima opatio hoīs eſt optime potentie reſpectu optimi obiecti. Optima aūt potentia eſt itellect⁹: cui⁹ optimū obiecū ē bonū diuinū: qđ non ē obiectū intellectus practici ſz ſpeculatiui. It' in his que ptinent ad vitā actiuā: ad quā ordinatur actio intellect⁹ practici cōicāt nobis aīalia bruta aliqualr: q̄ tñ non ſunt capacia beatitudinis. Unde pz q beatitudo non conſiſtit in actione practici itellectus. §.X.

Quod non conſiſtit in

cognitione ſpeculatiuaꝝ ſciāꝝ beatitudo ,pbatur ſm.b.Tho.vbi.ſ. Primo q2 dñs dicit Hiere.ix. Non gl'ietur ſapiens in ſapia ſua. Et loquiẜ de ſapientia ſciarum ſecularium. Sed de perfecto beatitudine eſt gloriandū ergo ⁊c. Rō eſt ad hoc: q2 conſideratio ſpeculatiue ſcie non ſe extendit vltra virtutē pncipioꝝ illius ſcie: q2 in pncipijs ſcie virtualiter tota ſcia ɔtinetur. Prima aūt pncipia ſpeculatiuaꝝ ſciāꝝ ſunt accepta per ſenſum vt pz in fine poſterioꝝ. Unde tota ɔſideratio ſpeculatiuaꝝ ſciarum non pōt vltra extendi q̄ ſenſibilium cognitio ducere pōt. In cognitōe aūt ſenſibiliū non pōt cōſiſtere beatitudo q̄ eſt vltima pfectio hoīs. Non.n.aliquid perficiẜ aliquo iferiori: niſi ſm q inferiori eſt aliqua pticipatio ſuperioris. Manifeſtum eſt aūt q forma lapidis vel cuiuſcunq3 rei ſenſibilis ē inferior hoīe. Vñ per formam lapidis non perficiẜ intellectus: in q̄tū eſt talis forma: ſed in quantum participatur aliqua ſimilitudo alicui⁹: quod ē ſupra itellectum humanū.ſ.lumen itelligibile vel aliqđ h⁹i. Per ſenſibilia aūt non pōt deuenire in cognitōez ſbārum ſeparataꝝ. Omne aūt qđ eſt per aliud reducitur ad id quod ē per ſe. Vñ oz q vltima perfectio hoīs ſit per cognitōez alicui⁹ rei: que ſit ſupra intellectū humanū. Item beatitudine null's pōt male vti. Sed conſideratione ſciarū ſpeculatiuarum in pñti multi abuſi ſunt: ⁊ abutunẜ in ſupbiam: ſicut philoſophi q̄ cū cognouiſſent deum: nō ſicut deū glorificauerunt ⁊c.ad Ro.i. Elati p ſupbiam. Et Hiero. fuit dire flagellat⁹: q2 nimis inordinate ⁊ affectuoſe vacabat tali ſtudio: vt hētur di.xxxvij.legim⁹. §.XI.

Quod non cōſiſtat beatitudo

perfecta in cognitione ſubſtantiarū ſeparataꝝ: i.angeloꝝ. Probatur ex hoc ſm.be.Tho. vbi.ſ. Quia dñs dicē Hiere.ix. In hoc glorietur q glориatur ſcire ⁊ noſſe me. Et non dicit ſcire angelos. Item rō ad hoc: q2 perfecta hoīs beatitudo non ɔſiſtit i eo quod eſt perfectio intellect⁹ ſz alicuius participatōem: ſed in eo quod eſt p eēntiam talē. Manifeſtū eſt aūt q vnūqđq3 in tm ē perfectio alicui⁹ potentie: inq̄tum ad ipm ptinet

rō proprij obiecti illius potentie. Proprium aūt
obiectum intellectus eſt verū. Quicquid ergo hʒ
veritatem pticipatā contēplatā non facit intelle
ctum perfectum vltima perfectione. Cum aūt ſit
eadem diſpoſitio reꝝ in eē ſicut ī veritate: q̄cūqꝫ
ſunt entia per participatōem ſunt vera per ptici
patōem. Angeli aūt hn̄t eſſe participatū: qꝛ ſoli⁹
dei eē ſuum ē ſua eēntia. Unde relinquitur ꝙ ſo
lus deus ſit veritas p eēntiam: ⁊ ei⁹ cōtemplatio
perfecta qualis hētur ī patria facit perfecte bea/
tum. Aliqualē aūt beatitudinem īperfectam ſm
.b. Tho. nihil prohibet attendi in contemplatōe
angeloꝝ. Et ſilr̄ in conſideratione ſciarū ſpecula
tiuarū minorem tn̄ q̄ʒ in cognitōe angeloꝝ. Ultra
q̄ʒ aūt maioꝛ in contemplatione diuinoꝝ: que tn̄
hic non pōt hr̄i niſi impfecte. Si igitur beatitu/
do qualis hic hr̄i pōt primo conſiſtit in ꝯtempla
tione: ſecundario ī operatione intellect⁹ practici
oꝛdinantis ſuas actiones ⁊ paſſiones. Operatio
nes aūt ſenſus ad beatitudinē pn̄t pertinere: nō
quidem eēn.ialr̄ ſed an̄cedenter ⁊ ꝯn̄ter: antece
denter q̄ꝫtum ad beatitudinē imperfectā: que ha
beri pōt in via: qꝛ videlʒ operatio intellectus pe
xigit operatōem ſenſus: cum oīs noſtra cognitio
ortum hēat a ſenſu: vt dicit phūs. Conſequēter
qꝛ in illa perfecta beatitudine q̄ expectaẗ in celo
poſt vltimā reſurrectōem: ex beatitudine aīe fiet
q̄dam influentia in corp⁹ ⁊ in ſenſus coꝛporeos:
vt in ſuis operatōibus perficiantur. Non auteʒ
operatio intellect⁹: qua deo coniungetur: depen
det a ſenſu. .§.XII.

Utrum beatiudo per/
fecta conſiſtat in aliquo bono creato ſiue bono
anime ſiue alio. Rn̄det ad hoc .b. Tho. p̄ᵃ.2ᵉ.q.
iij. ꝙ beatitudo eſt vltimus finis hoīs. Sʒ finis
duplr̄ dr̄. Uno mō ipſa res quā adipiſci deſide/
ramus. Alio mō vſus ſeu adeptio ⁊ poſſeſſio illi
us rei. Si ergo loquamur de vltimo fine homi
nis q̄ꝫtum ad ipſam rem quam appetim⁹ vt vlti
mum finē: impoſſibile eſt ꝙ vltimus finis vl̄ be
atitudo ſit ipſa aīa vel aliq̄d eius. Et rō eſt: qꝛ ip
ſa in ſe conſiderata eſt vt in potētia exn̄s. Fit enī
de potentia ſciente actu ſciens. Et de potentia v̄
tuoſa actu virtuoſa. Cum aūt potentia ſit ꝑpter
actum ſicut ꝑpter cōplementum: ē īpoſſibile ꝙ
id quod eſt ſm ſe in potentia exn̄s hēat rōem vl
timi finis. Unde impoſſibile ē ꝙ aīa ipſa ſit vlti
mus finis ſuipſius. Silr̄ nec aliquid eius pōt
eē finis ei⁹: ſiue ſit potentia ſiue hītus ſiue actus
Et rō eſt qꝛ bonum q̄d eſt vltimus finis: eſt bo/
num perfectū complens appetitū. Appetitus āt
humanus qui ē volūtas eſt boni vniuerſal̄. Eſt
enim obiectum voluntatis bonum vniuerſale.
ſicut obiectum intellect⁹ eſt veꝝ vniuerſale. Quō
libet aūt bonum īherens ipſi aīe eſt bonum par
ticipatū: ⁊ per ꝯn̄s bonum particulatū: ſic nō pōt
eē vltimus finis hominis ſeu beatitudo. Et eadē
rō eſt de quolibet bono creato extra aīam exn̄te.
Cum. n. omnis creatura habeat bonitatem par
ticipatam: ⁊ bonum vniuerſale non inueniat̄ in
aliquo creato ſed ſolum ī deo: iō nihil pōt quie/
tare voluntatem hoīs niſi ſolus deus qui eſt bo
num vniuerſale: vn̄ ps. cij. Qui replet in bonis
deſiderium tuum. Et Aug. in li. ꝯfeſ. Feciſti nos
dn̄e ad te: ⁊ inquietū eſt coꝛ nr̄m dōec requieſcat
in te. Et q̄ꝫuis homo qui dr̄ minoꝛ mundus oꝛ/
dinetur ad vniuerſum q̄d dr̄ mundus maioꝛ: ſi
cut pars ad totum: non tn̄ ſequitur ꝙ vniuerſū
ſit vltimus finis hoīs: hoc eīm eſſet ſi ipſum vni
uerſum non oꝛdinaretur ad aliud ſicut ad fineʒ
Sed qꝛ vniuerſitas creaturarū oꝛdinatur ad d̄
um ſicut ad finem omnium. Jō ēt vltimus finis
partis eſt deus. Item q̄ꝫuis ꝑ hoc homo efficiat̄
beatus ꝙ ei⁹ deſiderium q̄etat̄: ſed naturale ho
minis deſiderium non extenditur ad mai⁹ bonū
quam ſit ipſe capax: eſt ſciendū ꝙ ⁊ ſi bonum cre
atuꝫ non eſt min⁹ q̄ꝫ bonū cuius homo eſt capax
vt rei intrinſice ⁊ inherentis eſt tn̄ minus q̄ꝫ bo
num cuius homo eſt capax vt obiecti quod ē in
finitum. Bonuꝫ aūt participatū ab angelo ⁊ vni
uerſo toto: eſt bonum ꝯtractum ⁊ finitum. Sʒ lo
quendo de vltimo fine hoīs q̄ꝫtum ad adeptiōeʒ
ipſam: vel poſſeſſionem ſeu quencūqꝫ vſum rei
que appetit vt finis: ſic ad vltimū fineʒ ptinet ali
quid hoīs ex parte aīe: qꝛ homo per aīam beati/
tudinē conſeqtur. Res ergo ipſa que appetitur
eſt id in quo beatitudo conſiſtit: ⁊ q̄d facit beatū
ſed huius rei adeptio vocat̄ beatitudo ⁊ finis ho
mis. Exemplum in auaro cuius finis dr̄ pecūia
vt res que diligitur ab eo: ⁊ ēt poſſeſſio pecūie vt
vſus illius rei: ⁊ ſic beatitudo eſt aliquid aīe. Sʒ
id in quo conſiſtit beatitudo eſt aliq̄d extra aīam
Et ſm hoc dicit Aug. xix. de ci. dei. ꝙ ſic̄ vita car
nis aīa eſt: ita beata vita aīe deus ē. De quo dicit̄
ps. cxliij. Beatus ppl̄s cuius dn̄s de⁹ eius.

De diſpoſitiuis ad beatitudinē. Ca. v.

Sequitur de bea/
titudine diſpoſitiua q̄. ſ. diſpōitur ho
mo ad pfectaꝫ beatitudinē. Et poteſt
notari ibi cum dr̄. Beatus ppl̄s cui⁹ dn̄s deus
eius. i. illi qui deum veꝝ hn̄t pro dn̄o: vt. ſ. ſint ei
ſubiecti vt ſerui dn̄o: ⁊ obediāt mandatis ei⁹: il/
li ſunt beati in vita iſta. ſ. beatitudine vera ſʒ iper
fecta: diſpoſitiua tn̄ ad perfectā de qua ps. cxix.
Beati imaculati in via q ambulant ī lege dn̄i. et
Chriſtus dicit Joh. xiij. Scitis hec. Beati eritis
ſi feceritis ea. Eſt aūt beatitudo diſpoſitiua opa
tio virtuoſa ꝓcedens a dono ſp̄s ſancti. Pro cu
ius declaratione dicit .b. Tho. p̄ᵃ. ſcd̄e. q. lxix. ꝙ
vt. ſ. dictum eſt: beatitudo ē vltimus finis hūa/
ne vite: dr̄ aūt qs iam finē hr̄e ꝑpter ſpem finis
obtinendi. Unde ⁊ ſm phūm in. i. ethico. pueros

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicimus beatos ꝑpter ſpē. Et apl's ad Ro. viij.
ait. Spe ſalui facti ſum⁹. Spes aūt de fine quēq
exurgit ex hoc q homo conuenienter mouetur
ad finem: ⁊ appropinq̄t ad ipſū quod vtiq ſit p
aliquam actionē. Ad finē aūt beatitudinis mo
uetur aliquis ⁊ appropinquat per actiōes dono
rum. ſi loquamur de beatitudīe eterna: ad quaꝫ
rō non ſufficit: ſed in eam ducit ſpiritus ſanctus
ad cuius ſequelā ⁊ obedientiam per dona perfi
cimur. Et iō beatitudines diſtinguunt a virtuti
bus ⁊ donis: non ſicut diuerſi habitus diſtincti
ab eis: ſed ſicut actus diſtinguuntur ab habitib⁹
Diſtinguitur aūt hic opatio in ſeptem partes: q̄
ſunt paupꝫtas ſpūs: mititas: luctus: eſuries: ⁊ ſitis
iuſticie: mīa: mundicia cordis: pacificatio: q̄ hn̄t.
Math. v. Et q̄uis iuſticia ⁊ mīa ⁊ mititas. i. mā-
ſuetudo hic numerata videantur eē virtutes: at
tribuuntur tn̄ donis: qꝛ ēt donata ſint perfectio-
ra virtutibus cardinalibus: perficiunt. n. hoīem
circa oīa q̄ perficiunt ipſe virtutes. Et ſic non hic
ſignificatur hītus illarū virtutū ſꝫ actus donoꝝ
a ſpū ſcō ꝑcedentes. .§. I.

Sunt autem ſeptē be

atitudines: ſicut ſunt ſeptē dona ſpūs ſancti. Vnō
Aug. de ſermone dn̄i in monte ſingulas beatitu
dines ſingulis attribuit doīs: videlꝫ dono timo
ris paupertatē ſpūs: qua quis ſe deo humiliat: q̄
ōijcit ſupbia. Dono pietatꝭ mititatē ſeu māſuetu
diē. ꝑcipue. n. ad māſuetudinē mouet reuerētia
ad deū q̄ ptiet ad pietatē. Nā pietas ē dei cul
t⁹ ſm Aug. hac auteꝫ frāgitur ira. Dono ſcie attri
buitur luctus: qꝛ per ſciam homo cognoſcit de-
fectus ſuorum actuum ⁊ rerū mundanaruꝫ: vn
de moueri habet ad luctum ſm illud eccl'iaſtes.
i. Qui addit ſcientiam: addit doloꝛeꝫ: hac aufer
tur auaricia. Dono fortitudinis eſuries ⁊ ſitis iu
ſticie: ad hanc enim precipue mouet animi forti
tudo ſcilicet ad opera iuſticie exercenda: ⁊ non ō
ſiſtendum ꝑpter laboꝛem. Et hac proſternit ac-
cidia. Dono conſilij attribuitur miſericordia: qꝛ
ad miſerandum precipue mouet conſilium dei.
Dan. iiij. Placeat tibi conſiliuꝫ meū: peccata tua
elemoſynis redime ⁊c̄. Et hac deuincitur inuidia
que non hꝫ cōpaſſionem. Dono intellectus attri
buitur mūdicia cordis: quo gula abijcitur: que
hebetat intellectum propter fumoſitates. Dono
ſapientie purificatio: hac occiditur luxuria quia
guſtata ſuauitate ſpūs ſancti quod fit per ſapiam:
decipit oīs caro ſm Ber. Vbi ſciendum q cū
homo perficiatur per vitā actiuam ⁊ contēplati
uam: p quinq dona poꝛa perficitur ī actiua: ⁊ ac
tus donoꝝ ipſoꝝ quinq exprimuntur ī ipſis me
ritis beatitudinum: vnde dicitur. Beati paupes
beati mites ⁊c̄. hec. n. ſignificant actus. Sed per
alia duo. ſ. intellectum ⁊ ſapiam perficitur in cō
templatiua. Ea vero que pertinent ad contēpla
tiuam vitam: vel ſunt perfecta beatitudo finalis
vel aliqua inchoatio eius. Et iō non ponunt ipſi
actus contemplatiue tanq merita in ipſis beati-
tudinibus: ſed tanq premia dum dr̄. Quoniā ip
ſi deum videbunt quo ad primum: ⁊ qm̄ filij dei
vocabuntur: quo ad ſcōꝫ in quibus conſiſtit be
atitudo. Ponuntur aūt in ipſis duabus beatitu
dinibus vltimis tāq merita effectus vite actiue
quibus hō diſponitur ad vitam contemplatiuā
. ſ. mundicia cordis qua perficitur in ſeipſo: ⁊ pa
cificatio qua perficitur quo ad proximum. Nō
aūt ponitur pro octaua beatitudine. ſ. beati q pſe
cutionem patiuntur ꝑpter iuſticiam: qm̄ ipſoruꝫ
eſt regnum celoꝛum. non facit aliam diſtinctam
de per ſe ab alijs: ſed eſt ſm. be. Tho. vbi ſupra q̄
dam confirmatio ⁊ manifeſtatio oīum preceden
tium. Ex hoc. n. q aliqs eſt firmatus in pauper-
tate ⁊ mititate ⁊ alijs ſequentibus prouenit q ab
his bonis propter nullam pſecutiōeꝫ recedit: vn̄
octaua illa pertinet ad ſeptem precedentes. Et p
ſecutioneꝫ quidē patiuntur homines dupliciter
videlicet vel ab infidelibus ⁊ tyrannis exterio-
rem vel a prauis fidelibus per publica mala: vt
habetur. vij. q. i. §. eſt ⁊ aliud. Item non eſt cōtra
predicta: quod Lucas. vi. c. referens beatitudi-
nes a Chriſto expreſſas: ponit tm̄ quatuoꝛ: quia
ſm. b. Tho. Mathe⁹ narrauit ſermonem dn̄i fac
tum in monte diſcipulis: vbi ſeptem expreſſit be
atitudines: quas Aug. attribuit donis tanq pfe
ctioꝛibus hoībus. Lucas vero narrat alium ſer
monem factum in turbis in loco campeſtri: vnō
beatitudines narrantur ab eo ſm capacitatē tur
barū: que ſolā voluptuoſā ⁊ tpalem beatitudīeꝫ
nouerant. Vn̄ dn̄s per illas quattuoꝛ beatitudi
nes expreſſas: excludit que ad predictam beati
tudinem terrenam ptinere videntur: quoꝝ pmū
eſt vt bn̄ ſit hoī q̄tum ad abundantiam bonoꝝū
exterioꝝū: qō excluditur p hoc q dicit beati pau
peres. Scōm eſt: vt bene ſit homini ī cibis ⁊ poti
bus: qō excluditur cū dr̄. Beati qui eſuriūt. Ter
tium vt bene ſit ei quantum ad coꝛdis iucundi-
tatē qō tollitur cum legitur: Beati qui lugent.
Quartum vt bn̄ ſit ei quantuꝫ ad exterioꝛē hoī
nuꝫ fauoꝛem: quod aufertur cum ait. Beati eri
tis cum vos oderint hoīes: Vnde Amb. attribu
it has virtutibus cardinalibus. Paupertatē di
cit pertinere ad tempantiā que illecebroſa non
querit eſuriem iuſticie: qꝛ qui eſuriunt cōpatiū
tur ⁊ compatiendo largiuntur. Fletum ad pru-
dentiam: cui⁹ eſt flere occidua. Pati odium hoī
num: quo. ſ. quis oditur ab alijs ꝑpter bonū ad
foꝛtitudinē ptinet. .§. II.

Beatitudines auteꝫ ſe-

pteꝫ que ponunt Math. v. conuenietiſſime enu
merantur ſm. b. Tho. p⁹ ſcōe. q. lxix. Ad cui⁹ eui
dentiam conſiderandum eſt: q triplicem beati-
tudīem aliqui poſuerunt. Quidam. n. poſuerūt
beatitudinem ī vita voluptuoſa. Quidaꝫ in vita

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

actiua. Quidam ī vita contemplatiua: beaũt be
atitudines diuerſimode ſe habent ad beatitudi/
nē futurā: ncuꝰ ſpe dicimur hic beati. Nā bea/
titudo voluptuoſa qꝛ falſa eſt: ꝛ rōni ↄtraria: ipe
dimentū eſt future beatitudinis. Beatitudo ve
ro actiue vite eſt diſpoſitiua ad beatitudinem fu
turaꝫ. Beatitudo aũt contēplatiua ſi ſit perfecta
eſt ipſa beatitudo futura eēntialiter: ſi ſit īperfec
ta ē quedā inchoatio eius. Unde dñs propoſuit
quaſdam beatitudines quaſi remouentes impe
dimentum beatitudinis voluptuoſe. Cōſiſtit eiꝫ
vita voluptuoſa in duobus. Primo in affluētia
bonoꝝ exterioꝝ que ſunt diuitie vel honores: a
quibus retrahitur homo per virtutē: ſic vt mo/
derate eis vtatur. Per donum aũt excellentioꝛi
mō vt. ſ. hō totaliter ea cōtēnat. Unde prima be/
atitudo ponitur. Beati pauperes ſpū: qḋ pōt re
ferri vel ad contentum diuitiaꝝ: ꝛ ſic exponitur
pauperes ſpū. i. voluntate: vl' ad contentū hono
rū: qḋ ſit per humilitatem: ꝛ ſic exponiť a Greg.
pauperes ſpū. i. humiles. Secundo vita volup/
tuoſa cōſiſtit in ſequendo ꝑprias paſſiones ſiue
iraſcibilis ſiue cōcupiſcibilis. A ſequela aũt ira
ſcibilis retrahit v̄tus: ne hō ſuperfluat in eis ſm
regulam rōnis. Donum aũt excellentioꝛi mō: vt
. ſ. hō ſm voluntatem diuinā totaliter ab eis trā
quillus reddatur. Uñ ſcda beatitudo poniť. Be
ati mites. A ſequela autem paſſionum cōcupiſci
bilis retrahit virtus moderate huiuſmōi paſſio
nibus vtendo. Donum vero ſi neceſſe fuerit to/
taliter eas abijciendo. q̄nimo ſi neceſſarium fue
rit volūtariū luctū aſſumēdo. vñ tertia btitudo
ē. Beati q̄ lugēt. Actiua v̄o vita in his p̄cipue cō
ſiſtit que proximis exhibemus: vel ſub rōne de
biti vel ſub rōne ſpontanei beneficij: ꝛ ad primū
q̄dem nos virtus diſponit: vt ea que debemus
proximis non recuſemus exhibere: qḋ pertinet
ad iuſticiam. Donum aũt ad hoc ipm abundan/
tioꝛi quodā affectu nos inducit: vt ſicut feruenti
deſiderio iuſticie opera ipleamus. Uñ quarta be
atitudo ponitur. Beati qui eſuriūt ꝛ ſitiunt iuſti
ciam. Circa vero ſpontanea dona nos perficit v̄
tus: vt. ſ. donemus q̄bus rō dictat eē donanduꝫ:
puta amicis vel alijs nobis coniunctis qḋ perti/
net ad virtutem liberalitatis. Sed donum prop
ter dei reuerentiā ſolam neceſſitateꝫ conſiderat
in his quibus gratuita beneficia preſtat. Uñ lu/
ce. xiiij. dicitur. Cum facis prandium ꝛc. noli vo
care amicos ſed paupes: qḋ proprie eſt miſereri
Et iō quinta beatitudo ponitur. Beati miſericoꝛ
des. Ea vero que ad vitam contemplatiuā per/
tinent: vel ſunt ipſa beatitudo finalis vel aliqua
inchoatio eius. Et iō non ponuntur in beatitudi
nibus tanq̄ꝫ merita ſed tanq̄ꝫ premia: ea. ſ. que p
tinent ad contemplatiuam vitam vt ſupra dictū
eſt. Ponuntur aũt tanq̄ꝫ merita quedaꝫ pertinē
tia ad actiuaꝫ vitam: q̄bus homo diſponitur ad
contemplatiuam. Effectus aũt vite actiue q̄ꝫtuꝫ
ad virtutes ꝛ dona quibus homo perficitur i ſe
ipſo eſt mundicia cordis: vt ſcilꝫ mens hominis
paſſionibus ñ inquietetur. Unde poniť ſexta be
atitudo. Beati mundo corde. ¶ Quantū ad vir/
tutes ꝛ dona quibus homo perficitur in cōpara
tione ad proximum: effectus vite actiue ē pax ſꝫ
illud Jſa. xxxij. Opus iuſticie pax: ꝛ iō ſeptima
beatitudo eſt. Beati pacifici. Qꝛ aũt in ſcriptura
ſacra ponantur alie plures beatitudines: vt illa
Job. v. Beatus qui corripitur a dño. Et illa pri
mus p̄s. Beatus vir qui non abijt in conſilio ꝛc̄.
Neceſſe eſt ſꝫ. b. Tho. vbi ſupra: omnes illas ad
ſeptem beatitudines reduci: vel quantuꝫ ad me
rita vel q̄ꝫtuꝫ ad premia: qꝛ neceſſe eſt q̄ omnes
pertineāt aliquo modo vel ad vitā actiuam vel
contemplatiuam. Unde illa. Beatus qui corri/
pitur a dño: pertinet ad beatitudinem lucꝰ. Alia
. ſ. Beatus vir qui non abijt: pertinet ad mundi/
ciam cordis: ſicut etiam illud p̄s. cxxxix. Beatꝰ q̄
tenebit ꝛ allidet paruulos ſuos ad petraꝫ. Qḋ ſic
exponit Ambꝛ. qui habet cogitationes infirmas
ꝛ lubꝛicas elidat ad Chꝛiſtum: q̄ omnes irrōna/
biles motus ſui reuerentia ꝛ diſcretione commi
nuat: de pe. di. iij. in ſalicibus. Jllud aũt prouer.
iij. Beatus q̄ inuenit ſapiam pertinet ad premiū
ſexte beatitudinis. Et ſic de alijs que poſſent in
duci. .§. III.

De premiis dictarum

beatitudinum in preſenti vita. Nota q̄ Ambꝛo:
dicit illa impleri ꝛ pertinere ad futuram beatitu
dinē. Aug. aũt dicit ea impleri in p̄ñti vita preci
pue in perfectis. Chryſ. dicit aliqua pertinere ad
p̄ñtem vitam aliqua ad futurā. Sed. b. Tho. vbi
ſupra dicit q̄ omnia poſſunt p̄tinere ad preſen/
tem vitam ꝛ futuram. Pro cuius declaratiōe di
cit idem q̄ ſpes que eſt de beatitudine poteſt eē
in nobis propter duo. Primo propter aliquam
preparationem ꝛ diſpoſitōem ad futuram beati
tudinem: quod eſt per modum meritꝰ. Alio mō
per quandā inchoationeꝫ imperfectā future be
atitudinis in viris ſanctis ēt in hac vita. Aliter
. n. habetur ſpes fructificationis arboꝛis: cū vire
ſcit in frondibus: aliter cum iam primoꝛdia fru
ctuum incipiūt apparere. Sic ergo ea que tāgū
tur in beatitudinibus tanq̄ꝫ merita ſunt q̄dam p̄
parationes ſeu diſpoſitiones ad beatitudinē vl'
perfectam vel inchoatam. Ea vero q̄ ponuntur
tanq̄ꝫ premia: poſſūt eſſe vel ipſa beatitudo per/
fecta: ꝛ ſic pertinent ad futuram vitā. Uel aliqua
inchoatio beatitudinis: ſicut eſt in viris perfe/
ctis: ꝛ ſic premia pertinent ad vitam preſentem.
Cum enim aliquis incipit proficere in actibus v̄
tutum ꝛ donoꝝ: poteſt ſperare de eo qḋ perueīt
ad perfectionem patrie. ¶ Quo impleantur pre
mia illa in preſenti: ſic declarat. b. Tho. poſt Au/
gu. Regnum celoꝝ pōt intelligi perfecte ſapiētie
initium: ſcdm q̄ incipit ſpiritus in eis regnare.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Poſſeſſio terre ſignificat affectum bonuʒ aīe re
quieſcentis per deſiderium ī ſtabilitate heredi/
tatis ſuperne: q̄ per terram ſignificatur. Conſo/
lantur in hac vita.ſ.que eſt paraclitus .i.conſola
toꝛ participando. Saturantur ꝛ in hac vita illo
cibo de quo chꝛiſtus. Meus cibus eſt vt faciam
voluntatem eius qui miſit me. In hac ēt vita cō
ſequuntur hoīes dei mīa. Ac ēt purgato oculo ꝑ
donum intellectus deus quodā mō videri pōt.
Siīr ꝛ in hac vita q motus ſuos pacificauit ſeu
pacificant ad ſimilitudinem accedentes filij dei
vocantur: hec tamen omnia perfectius erunt in
patria. .§.IIII.

De premiis dictarum

beatitudinum quō conuenientiſſime aſſignanſ
ꝑut pcipiunſ in vita futura: ꝛ hoc ꝯſiderata ꝯdi
tione ſm tres beatitudines ſupꝛa aſſignatas.
Tres.n. p̄mia accipiuntur ꝑ retractōem ab his ī
quibus vita voluptuoſa conſiſtit: quā hō deſide
rat q̄rens illud qō naturalr̄ deſideraſ. Sed hoc
non dʒ q̄rere niſi in deo non aūt ī reb⁹ tpalibus
ꝛ caducis. Et iō p̄mia trium primarū beatitudi/
num accipiuntur ſm ea q̄ in beatitudine terrena
aliqui q̄runt. Querunt.n. hoīes in reb⁹ exterioꝛi
bus.ſ. diuitijs ꝛ honoꝛibus excellentiam quādā
ꝛ abundantiā: quoꝝ vtrūqʒ īpoꝛtat regnū celoꝝ:
per qō hō conſeqtur abundantiā ꝛ excellentiaʒ
bonoꝝ in deo. Et iō regnum celoꝝ dn̄s paupib⁹
ſpū ꝑmittit. Querunt ēt hoīes feroces ꝛ īmites
per bella ꝛ litigia ſecuritatem ſibi acquirere ini/
micos ſuos deſtruendo: vn̄ de⁹ repꝛomiſit ſecu/
ram ꝛ q̄etam poſſeſſionē terre viuentiū: ꝑ quam
deſignaſ ſoliditas bonoꝝ eternoꝝ. Querūt ēt ho
mines ī ꝯcupiſcentijs ꝛ delectatōib⁹ hr̄e ꝯſolati
oneʒ mundi hui⁹ laboꝛes: ꝛ iō ꝯſolatōem lugen
tib⁹ repꝛomittit. Alie vō due ꝑtinent ad opa acti
ue beatitudīs: q̄ ſunt opera virtutū oꝛdinantiuʒ
hoīem ad ꝓximum: a q̄bus operibus aliqui re
trahuntur ꝓpter inoꝛdinatū amoꝛē ꝓpꝛi boni: et
iō dn̄s illa p̄mia attribuit his beatitudinib⁹: ꝑpt q̄
hoīes ab eis diſcedunt. Diſcedunt.n. aliq ab opi
bus iuſticie non reddentes debitū: ſed poti⁹ alie
na rapientes: vt bonis tpalibus repleanſ: ꝛ ideo
dn̄s eſurientib⁹ iuſticiā ſaturitatem repꝛomiſit.
Diſcedunt aliq ab operib⁹ mīe: ne ſe īmiſceāt mi
ſerijs alioꝝ.ſ. indigendo: ꝛ iō dn̄s miſericoꝛdib⁹
mīam repꝛomittit per quā liberāſ ab oī miſeria
Alie vero due pertinent ad contemplatiuā bea
titudinē ſeu felicitatem: ꝛ iō ſʒ ꝯuenientiā diſpo
ſitōuʒ que ponunſ ī merito: p̄mia reddunſ. Nā
mundicia oculi diſponit ad clare videnduʒ. Vn̄
mundis coꝛde dei viſio pꝛomittitur. Conſtituere
vero pacē vel in ſe ipſo vel īter hoīes manifeſtat
hoīem eſſe dei imitatoꝛem: q eſt deus vnitat⁹ et
pacis: ꝛ ideo pꝛo p̄mio redditur gloꝛia dei filiati
onis: q̄ eſt impfecta coniunctōe ad deū ꝑ ſapiam
conſumatam. Et vt dicit Chꝛyſ. omnia iſta p̄mia
vnum ſunt in re.ſ. ipſa beatitudo eterna. Sʒ qꝛ
eam intellectus non capit human⁹: iō opoꝛtuit ꝑ
diuerſa nobis nota deſcribere: obſeruata conue
nientia ad meritum. Item ſicut octaua beatitu/
do eſt quedā firmitas oīum precedentiū: ita de/
bentur ſibi oīuʒ beatitudinū pꝛemia: ꝛ iō reddit
ad caput: vt intelliganſ ſibi oīa pꝛemia ꝯſequen/
ter attribui. Vel ſm Ambꝛo. pauperib⁹ pꝛomitti
tur regnum quantū ad gl'iam aīe. Paſſis aūt in
coꝛpoꝛe pſecutōem regnum q̄ꝫtum ad gl'iaʒ coꝛ/
poꝛis. Notandū ēt q̄ iſta p̄mia ſe hn̄t per additi
onem adinuicē. Nam plus ē poſſidere terrā re
gni celoꝝ q̄ꝫ hr̄e ſimplr̄. Nam multa hēmus q̄ n̄
firmiter ꝛ pacifice poſſidemus. Plus eſt ēt con/
ſolari ī regno q̄ꝫ hr̄e ꝛ poſſidere. Multa.n. cum
doloꝛe poſſidem⁹. Plus eſt ēt ſaturari q̄ꝫ ſimplr̄
conſolari. Nā ſaturitas abundantiam conſola/
tiōis impoꝛtat. Miſicoꝛdia vero excedit ſaturi/
tatem: vt plus.ſ. accipiat q̄ꝫ meruerit: vl' deſidera
re potuerit. Adhuc eſt maius videre deum: ſicut
maioꝛ ē qui in curia regis non ſolum pꝛandet:
ſed ēt videt faciē regis. Sūmam aūt dignitateʒ
hʒ ī domo regia filius reg̃. .§.V.

Nota ſecundum domi

nū Jo. dn̄ici ſup mat. aliam pulchꝛā expoſitōem
de his ſeptē beatitudibus: q̄ poteſt p̄dicari ī feſto
oīuʒ ſanctoꝝ. Et poterit ſumi illud thema. Mer
ces veſtra multa eſt in celo. Mathei .v. Et illud
p̄s. cxvij. Beati omnes q timent dn̄m: qui ambu
lant ī vijs ei⁹. Vbi tria nota. ¶ Pꝛimo ichoatiuū
ſaluatōis ſpualis: ibi. Qui timent dn̄m ꝛ ī hoc eſt
merces nr̄a. Scdo diuerſificatiuū ꝯuerſatōis v̄
tualis: ibi. Qui ambulant ī vijs ei⁹: ꝛ ī hoc ē mer
ces multa. Tertio completiuū appetitōis huma
nalis: ibi. Beati oēs: ꝛ hoc eſt merces in celo: et
ſic merces vr̄a multa eſt in celo. ¶ Quantū ad p̄
mum nota q̄ p̄ncipium ſalutis eſt timoꝛ: non tn̄
qcunqʒ ſed timoꝛ dn̄i. Iſa. xxxiij. Diuitie ſalut⁹ ſa
pientia ꝛ ſciā: timoꝛ dn̄i ipſe theſaur⁹ eius: p̄s. cx.
Initiū ſapie timoꝛ dn̄i. Vn̄ nō dr̄ hic ſimpliciter
beati qui timent: ſed beati qui timent dn̄ʒ. Aliq
.n. hn̄t timoꝛem mundi.ſ. non diſplicendi hoīb⁹.
Sic timuit Adam non diſplicere vxoꝛi ꝛ ꝯtriſta
ri eam. Aliqui timēt pelli ſue vt petrus. Pꝛopter
qō negauit chꝛiſtū. Hinc Aug. xi. q. iij. Timendo
moꝛtē carnis tue: dabis moꝛtē aīe tue.ſ. qn̄ quis
ꝓpter hoc facit contra p̄cepta. Alij timent ꝑpe
penā inferni: non timentes deū offendere: ſi exi/
ſtimarent īfernū non eē. Sed dicit Jo. in .i. cano.
q̄ timoꝛ talis qui.ſ. dr̄ ſeruilis non ē in charita/
te: nec ſufficit ad ſalutē q̄ꝫuis diſponat ad eā. Vn̄
Aug. Cū ꝑ timoꝛē gehēne aliqs ſibi cauet a ma
lo: fiet paulatī ꝯſuetudo iuſticie ꝛ īcipit qō bonū
erat amari. xxiij. q. vi. Alr̄ʒ igr̄ hoꝝ timoꝛū ē p̄n
cipiū ſalutis ſʒ timoꝛ dn̄i: quo.ſ. qs abſtinet a ma
lo ꝛ bonū facit: ne deo diſpliceat ipm ſuper omīa
amās. Et in iſto timoꝛe ē merces magna ꝛ mlta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Merces veſtra.i.veſtrum qui timetis eccl'a.ij.
Qui timetis deū credite illi: ⁊ non euacuabitur
merces veſtra. Signū huius timoris eſt illō qd
dr̄ eccl'iaſtes.vij. Qui deū timet nihil negligit.ſ.
eoꝝ q̄ ſunt neceſſaria ad ſalutem. Quantū ad
ſcd̄m nota ꝙ multe ſunt vie q̄ omnes habent di
ctum ꝑncipium.ſ.timoris quib⁹ peruenitur ad
celū ⁊ ad beatitudinem verā. Et vt dr̄ ꝓuerb.iij.
Vie eius vie pulchre: ſcd̄m aūt ꝙ reperiuntur ſep
tem ſtat⁹ bonum in eccl'a militanti: ſic in iſto euan
gelio notant̄ ſeptem vie ſalutis per q̄s itur ad be
atitudinē: vt q̄libet vadat ꝑ viā ſuā. Et beati om
nes q ambulant in vijs ei⁹. Prim⁹ ſtat⁹ eſt eccl'a
ſticoꝝ ſiue religioſoꝝ ſiue aliorum clericoꝝ: et
hoꝝ via eſt paupertas ſpūs. Et tunc ſūt beati: ſi de
mundo nihil querunt: q deo ſunt mācipati. Nō
eſſet venenum in eccleſia dei: ſi mundi ambitio
⁊ auaricia non poſſideret eoſdē. Ad hoc faciunt
auctoritates.xij.q.i. Clericus.⁊.c.cui portio. Se
cundus ſtat⁹ ē doctoꝝ ſcientia preditoꝝ: ⁊ hoꝝ
via precipua eſt humilitas. Nam vt dicit̄ prov.
.xi. Ubi humilitas: ibi eſt ſapientia: ſcientia autē
inflat ſm apoſtolū: ſed beati mites.i.humiles: hi
enim poſſident terram lacte ⁊ melle manantem
.i.intellectum dulcem ſcripturarū: q ſuperbis
claudit̄ ⁊ contentioſis ⁊ cauilloſis laicis ⁊ ꝓpha
nis. Propterea ſm Dionyſium Moyſes habuit
magnam noticiam de diuinis: q2 mitiſſim⁹ erat
ſuper terram ⁊ humilis. Poſſident etiam iſti ter
ram ſcilicet eccleſie: quia tales regunt vel rege
re debent alios. Tertius ſtatus eſt ſolitarioꝝ vel
penitentiū. Et hoꝝ via eſt continue lugere ſua ⁊
alioꝝ peccata: quaſi luce grē egeant ſemper: ⁊ iō
ſūt beati. Unde Aug. dicit de vero penitente: ꝙ
ſemper debet lugere: d pe.di.iij.ſi apoſtolus. Eſt
aūt duplex genus lachrymarum ſeu compūctio
nis.ſ.doloris peccatorum: ⁊ amoris ſupernorū
que figurate ſunt ꝑ irriguum ſuperius ⁊ inferi⁹:
quod dedit Caleph axe filie ſue ⁊ filio ſponſe de
toniclis. Judic.i. Expoſitōem ipſius figure pōit
Grego. circa finem tertij libri dialogoꝝ. Quatu
or ſtatus ſequentes ſunt ſeculariū. Prim⁹ ē pri
cipū ſeu rectoꝝ: quorum ſtudiū debet eē circa
ſequelā iuſticie: iuxta illud ſap.i. Diligite iuſticiā
qui iudicatis terrā. Nam beati qui eſuriūt ⁊ ſiti
unt iuſticiā: dicit ſaluator in quarta beatitudine
Summū.n.bonum in rebus humanis eſt iuſti
ciam colere: ⁊ ſua vnicuiq; iura ſeruare. Grego.
in regiſtro. Et Iſido. dicit.ix.di. Juſtum eſt prīci
pem obtemperare legibus ſuis ⁊c̄. Quintus ſta
tus eſt diuitum: ⁊ hoꝝ via eſt inſiſtere operib⁹ mi
ſericordie: ſic fecerūt Abraā: Loth: Job: Thobi
as ⁊ multi alij ī veteri teſtamēto. Unde ſaluator
dicit. Facite vobis amicos de māmona iniquitatꝭ
.i.diuitijs: vt recipiant vos in eterna tabernacu
la. Beati miſericordes ſequitur in quinta beati
tudine: qm̄ ipſi miam conſequent̄. Diuitibus aūt
qui non ſunt miſerti pauperū dicetur. Ite male
dicti in ignē eternū. Sicut patuit in diuite epu
lone. Sextus ſtatus eſt rebus familiarib⁹ dedi
toꝝ: vt artifices: mercatores matrimonio ſancto
vtentes. Et de iſtis dicitur. Beati mundo corde.
Nā ſi cor eſt mundum ⁊ man⁹.i.opa erunt mun
da. Principiū enim omnis peccati a corde pro
cedit ꝓpter qd dr̄ prouer.iiij. Omni cuſtodia cu
ſtodi cor tuum: qm̄ ex ipſo vita ꝓcedit̄.ſ.grē qua
de⁹ videt̄. Hac mirabilr̄ fluxit Job.xxxi.in cōiu
gio poſit⁹: ⁊ dicebat inter cetera: pepigi fed⁹ cum
oculis meis ne cogitarem quid de virgine. Sep
timus ſtatus eſt infirmoꝝ ⁊ paupeꝝ qui deſpecti
multa īcommoda patiuntur. Et hi ſi ſunt pacifi
ci.i.qui patienter tolerant: ⁊ pacē cum deo faci
unt dimittentes peccata propter q̄ cōiter immit
tunt̄ aduerſa ſunt beati. Job.v. In ſex tribulati
onibus liberabit te: ⁊ in ſeptima non tāget te ma
lū. Et ſic per has vias incedentes ad eternā be
atitudinē ⁊ mercedē ꝑueniūt: vbi eſt merces mꝭ
ta ſm illud dictum Habrae.xv.geñ. merces tua
multa nimis. Quantum ad tertiū vbi notat̄
cōplementū humani deſiderij qd eſt beatitudo
dr̄ beati omnes.ſ.tales erūt. Et hoc in celo vbi ē
oīs perfectio ſupradictaꝝ beatitudinum: ſed alio
mō q̄s hic. Illa.n.gloria hȝ ſpūs paupertatē: q2 ni
hil concupiſcit: qm̄ illum hȝ qui eſt ſuꝑ oīa.ſ.de
ū. Jō ergo ſunt paupes ſpū: qm̄ ipſoꝝ eſt regnū
celoꝝ.i.deus. Item vbi nulla eſt aduerſitas. Nō
.n.eſurient neq; ſitient amplius: vt dr̄ apoc.vij.
⁊ iō quilibet eſt mitis: nulla ibi ira vel odiū vel
mala riſio hȝ locū ſed terram viuentiū pacifice
poſſident. Reperitur ibi ſūma grarū actio can
tantib⁹ cunctis. Sanctus ſanct⁹ ⁊c̄. Et talis regra
tiatio eſt totalis non partialr̄: q2 ī veritate cogno
ſcunt a ſe nihil habere. Et hoc eſt lugere.i.luce
egere. Cognoſcunt.n.ſe in propria natura egere
ſemꝑ: ſȝ dei grā ſemper gaudere ⁊ ꝯſolari: ps.cx
lix. Exultationes dei in gutture eoꝝ. Nulla eſt
ibi inordinata dilectio. Et iō non ꝯtriſtatur fili⁹
de dānatione patris nec econuerſo: ſed iuſticiā
dei venerant̄ cum ſūma leticia iuxta illud ps.lv
ij. Letabit̄ iuſtus cū viderit vindictā. Et ſic ipſā
iuſticiā eſuriunt ⁊ ſitiunt: q̄ quidem iuſticia non
fundat̄ in crudelitate ſed diuina mīa. Nam ſi de
us dānandos ad condignū puniret: eos annihi
laret ſed cum eis miſericorditer agit naturam ꝓ
ſeruans ab annihilatione ipoſitis penis ꝑſerua
tiuis. Sicut medicus miſericorditer agit cū infir
mo ponendo vnguentū corroſiuū ſuꝑ plagam
īſanabilē ne citius putrefacta ꝑducat ad mortē
Leticia eoꝝ eſt ꝙ diuinā miam ī omnib⁹ vijs ſu
is conſpiciunt ⁊ ī dānatis ⁊ in ſe. Et ſic miſericor
des miam conſequunt̄: prout mīa dr̄ mira ſuaui
tas rigans corda. Et hec mīa ſumma cū eſt dilec
tionis in beatis: vt quilȝ ex dulcedine amoris di
cat. Mias dn̄i in eternum cantabo. O q̄s clara vi
ſio ibi exiſtit ⁊ q̄s vniuerſalis. Quid eſt.n.quod n̄
videant: qui videntem oīa vident. Et hoc iō ga

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mundi ſunt corde. Dr̄.n. de ipſis apoc. xiiij. Sine
macula ſunt ante thronū dei: vt nec minimum vēi
ale poſſit ibi reperiri. Eſt ibi ſecuritas ꝑpetua ſi/
ne qua non forēt beati: ⁊ hec eſt pax eis. Vnḋ pa
cifici ⁊ filij dei vocabunt̄. Iſa. xxxij. Sedebit po/
pul' in pulchritudine pacis in rege opulenta: qꝛ
ſm ps. cxlvij. Confortauit ſeras portarū tuaruꝫ
.i. ſuperne ihꝛl̄m. vt nll̄s inimicus poſſit acceder̄
⁊ eos perturbare: nll̄s ciuis exire: ibi eſt ſumma
congratulatio de ꝑpeſſis ⁊ oppꝰſſis in mūdo. Iu
uat.n. meminiſſe maloꝝ militie ⁊ pugne ⁊ q̄ꝫ ꝑiculo
ſe pro q̄ tn̄ coronati. Vnde ſumma iucūditatem
hn̄t. Et iō beati qui perſecutōem patiūtur ꝓpter
iuſticiā ⁊c̄. Et ſic beati oēs q inchoantes a timo/
re inceſſerunt per vias ꝑdictas .ſ. paupertatē hu
militatē: lachrymoſitatē: eqtatē: pietatē: purita/
tem: equanimitatem: horum merces multa eſt ĩ
celo. .§ VI.

Alia adaptatio de ſep/

tem beatitudib' ad ſeptē etates cuiuſꝫ ſm dn̄m
Jo. do. ſup Math. Et pōt ſumi ꝑ themate ĩ feſto
oīum ſanctoꝝ illud. Beati erit̄. Math. v. Et idu
ci illud ps. cxviij. Beati immaculati ĩ via macu/
lam ꝓprie in aīam iducit ſolum mortale peccatū
ſm Tho. in. iiij. Illi ergo q imaculati viuunt ĩ pn̄
ti tpe .i. ſine mortali: vel de ipſis penitētes ſaltim
decedūt ĩmaculati .i. ſine criali: hi erūt beati. Nā
ſi aliqḋ mortale reperiat̄ ĩ tranſeūte de via mor
tis ad alium ſtatū vt dicit Aug. eterna illū flāma
trucidabit di. xxv. §. alias. Vita aūt pn̄s diſtiguit̄
ꝑ ſeptem etates in qb' omnib' regulat nos Chri
ſt' ꝑ ſeptem beatitudines ĩ euāgelio Mathei. v.
Omnes iſtas q̄ aliḋ non ſūt q̄ꝫ act' virtuoſi: debꝫ
quilꝫ hr̄e ſil' habituat'r. Licet glꝫ per ſe adaptari
poſſit vni etati hois. ¶ Prima igr̄ etas infātia vſ
q̄ꝫ ad ſeptēnium eſt humilis ⁊ paup ſpu. Niſi.n.
ꝯuerſi fueritis ⁊ efficiamĩ ſicut puuli hi ⁊c̄ .i. hūi/
les ⁊c̄. Mat. xviij. hec q̄ eſt beata: qꝛ ait ipe. Sini
te puulos venire ad me: taliū.n. eſt regnuꝫ celoꝝ
Et ſicut illi ſunt beati ⁊ ipſoꝝ eſt regnum celorū
ſic q erūt paupes ſpu: erūt beati ⁊ eoꝝ eſt regnū
celoꝝ. ¶ Scḋa etas pueritia vſq̄ꝫ ad annos. xiiij
q̄dam alia ſpe humilitatis refulget: ⁊ facil'r pla/
cat̄ ⁊ hoc eſt eſſe mitem. Ipſi ēt ſūt beati q pecca
re non pn̄t .ſ. quouſq̄ꝫ hēant vſum rōnis. Nā an
te vſum rōnis ſicut nec mortal'r ſic nec venialit̄
peccat̄ ſm. b. Tho. A multis tn̄ hēt̄ vſuꝫ rōis an̄
.xiiij. q̄uis iura ponūt illū eſſe annū diſcretiōis
in maſculo. Sic ⁊ mites poſſident terrā viuētiū
ps. xxxvi. Manſueti āt hereditabūt terram ⁊c̄.
¶ Tertia etas ſubijcit̄ tentatōib' multis: q̄ dicit̄
adoleſcentia vſq̄ꝫ ad annū. xxviij. Mund' enim
tūc delectat. Allicit caro: hoſtis ĩpugnat: propter
qḋ dr̄ eccl'aſtes vlti. Adoleſcentia ⁊ voluptas va
na ſūt ⁊. xii. q. i. Ois etas prona eſt ad malum ab
adoleſcentia ſua: nil incerti' vita adoleſcentium.
Remedium ergo eſt tunc pn̄ia ſe macerare: ⁊

ĩn continuo luctu ꝯtrā peccata perſeuerare. Exē
plum de Cecilia q̄ cilitio membra domabat: deū
gemitib' exorabat: biduanis ⁊ triduanis ieiuni
is ⁊c̄. Et ſic beati q lugent ⁊c̄. Orō.n. vt dicit glo.
deū lenit lachryma cogit .ſ. exaudire ⁊ ſubuenire
et ꝯſolari Thobi. iij. Poſt lachrymatōem ⁊ fletū
exultatōem infūdis. ¶ Quarta etas ē iuuent' vſ
q̄ꝫ ad annuꝫ. xl. qꝛ magis inhiat lucris: ⁊ ꝑ fas et
nefas extorquet q̄ ſua non ſūt: robur ēt iuuentu
tis aīum ꝑſtat. Iō iniuſta ꝑlia niſi fortiter caueat̄
committit. Sed pecunia male acqſita corp' anĩ
māq̄ꝫ commaculat: ait Ambr. Et iteꝝ oēs cupidi
oēs auari: gieçi lepram cū diuitijs ſuis poſſidēt
eterno cruciatu ⁊ breui fructu .i. q. i. cito. et iō tu
iuuenis ſitim ⁊ eſuriē hēas ꝯtiue iuſticie .i. v̄tut̄
ſinceritatis ⁊ ſc̄titat̄: ſi vis eē beat'. Beati q̄ eſuri
unt ⁊ ſitiūt ⁊c̄. Et alibi. Beat' vir qui poſt auruꝫ
non abijt nec ſpauit in pecunie theſaur̄. ¶ Quĩ
ta etas q̄ dr̄ virilitas aut ꝑfectio viri iaꝫ ad occa
ſum declinat: hec dꝫ ⁊ ꝯtra cōmiſſa ꝓuidere: vt ḋ
leant̄ peccata ⁊ elemoſynis ĩſiſtere: ſi ēt dolenda
non cōmiſit: qꝛ non portabit ſecuꝫ bona mundi.
Et ſiue ergo commiſit ſiue non miſericorditer vi
uat. Nā ad examen iudicis currit vbi miſericor
dib' miſericordia dat̄: ⁊ crudelibus ſm q̄ male
geſſerunt. Judiciū.n. ſine mīa fiet illi: q non fecit
mīam ⁊c̄. econtra. ps. xci. Jucūd' homo q miſe/
ret̄ ⁊ commodat diſponit ſermones ſuos in iudi
cio. Poterit.n. talis allegare ordinatōem a xp̄o
factā Math. xxv. cū dixit. Venite bn̄dicti ⁊c̄. Eſu
riui.n: ⁊c̄. Sꝫ notandū eſt qḋ dicit Aug. ĩ enche
ridiō ⁊ obſeruandū: dicit.n. q̄ q vult ordīate da
re elemoſynā dꝫ a ſe ꝑmo incipe: ⁊ eam ſibi ꝑmi/
t' dare. Eſt.n. elemoſyna opus mīe v̄tiſſime de q̄
dictū eſt. Fili miſere aīe tue placens deo. Beati
ergo miſericordes ⁊c̄. ¶ Sexta etas q̄ ē venerā
da ſenect'. Corpore qdem ſi vult munda ē. Defi/
ciente.n. naturali calore caro vt in plurib' mul/
tū frigeſcit. Et ſic ēt artus ad actualia pctā imu/
nes q̄ſi reddunt̄. Solus.n. ſenex ē loq̄citate po/
tens. Sua ergo pctā ex corde ꝓcedunt: niſi fue/
rit obſtinat' vſq̄ꝫ ad illud tp̄s ĩ malis. Naꝫ vt dr̄
puer. xxij. Adoleſcēs iuxta viā ſuā ambulās ēt
cū ſenuerit non recedet ab ea. Quales fuerūt il
li ſenes q falſo accuſauerunt Suſannā: qꝛ n̄ va
luerūt turpitudinē exercere cū ea: vt ſoliti erant
alias decipe Dan̄. xiij. Et ſic legitur de illo ſene ni
colao. xl. annoꝝ luxurioſo: ꝑ quo beat' andreas
orauit. Hodie ſūt m̄lti tales ſenes maledicti ĩue
tati dieꝝ maloꝝ: q̄ denarijs ⁊ lābacitatib' ⁊ mil
le modis corrūpunt pueros: ꝓpter qḋ de eis dr̄
laque' iuuenū omnes vos eſtis. ⁊ vt dicit Greg.
lxxxvi. di. tanta. Tales ſeniores grauius q̄ꝫ cete/
ri ſunt puniendi ⁊ arguēdi de ſuis malicijs.
¶ Septima etas que dr̄ decrepita ⁊ nullo vn̄q̄ꝫ
annoꝝ numero finit̄: ꝑmit̄ infirmitatibus ⁊ dolo
ribus multis. nam vt dr̄ in ps. lxxxix. Si in po
teſtatib' octoginta anni ⁊ ampli' eorum labor ⁊

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dolor. Sʒ pfectio ſua eoꝝ eſt hr̄e pacē ⁊ paciētiā
in aduerſis: nā ex vna pte longa experientia fac
eos ſuſpectos: ita vt ſi videant hoīem ridere: pu/
tant ꝙ derideat eos. Infirmitas facit eos ſibimʒ
tedioſos. Uanitas ēt iuuenū q̄rit ſolacia ⁊ deriſio
nes ex eis. Et ſic oportet eos ſecū ⁊ cum alijs hē
re pacem ſi debēt bn̄ tranſire. Et beati pacifici q̄
niam ⁊c̄. ⁊ qm̄ illa etas plena eſt pſecutōib᷒. Om
.n. elementa videntur pſequi eū ad deſtruendū
iō ſubditur. Beati q pſecutōem patiuntur ꝓpter
iuſticiā ⁊c̄. Sic ergo collige in te oēs has v̄tutes
hn̄do pacem cū oīb᷒ aduerſis ⁊ hoīb᷒: mundiciā
cordis ab iniquitatib᷒. Iſa. i. Lauami: mūdi eſto
te: auferte malū cogitatōum vr̄aꝝ. Miſericordi
am in operib᷒ Luc. vi. Eſtote miſericordes. Iu
ſticiam in ꝯuerſatōib᷒ ſap. i. Diligite iuſticiam q
iudicatis terram. Fletū ex temptationib᷒ Iaco. iiij.
Miſeri eſtote ⁊ lugete. Mititatem ī ꝯtractōnib᷒
Mat. xi. Diſcite a me quia mitis ſum: ait Chriſt᷒
Pauptatem ſpūs ſeu humilitatē. i. Pe. v. Humi/
liamini ſub potenti manu dn̄i. Sic. n. eritis imacu
lati ī via: ⁊ p hanc viā pueneitis ad pr̄iam vbi ſūt
beati: q̄ ex eo ꝙ beati ſunt: non pn̄t non obtinere
qō volūt: alr̄s non eēnt beati. Nā ſm̄ Aug. Bea/
t᷒ eſt q hʒ quicquid vult. Ergo ſi volent nos eē
ſaluos ſalui erim᷒. Et iō orandi ſūt vt velit. Hic
potes dicere: quare diuerſos ſanctos oram᷒: et
qn̄ō orant p nobis ⁊c̄. .§. VII.

Alia adaptatio de ſep

tē beatitudinib᷒ ad ſeptē etates mundi: ſm̄ dn̄m
Jo. do. ſup Math. pōt ſumi p themate in feſto oī
um ſanctoꝝ illud. Beati eritis ⁊c̄. Math. v. Et
induci illud Boetij de philo. ꝯſo. ꝙ oīs mortali
um cura quā multipliciū ſtudioꝝ labor exercʒ
diuerſo qdem calle procedit: ad vnius tn̄ beati/
tudinis finē nititur puenire. Sed multi non q̄rē
tes diligēter ī quo ꝯſiſtat vera beatitudo: ⁊ quō
perueniaṫ ad eā cum aliqd attingunt de pticula
rib᷒ ꝯditionib᷒ eius: q̄ aliqualr̄ videntur hn̄ in
iſta vita: hic ſiſtunt ⁊ ponunt finē ſuū. Sicut aliq
in diuitijs alij in potentijs ⁊ hi᷒. Sed iſta doctria
ſeptē beatitudinū reducit mundū ad felicē ſta
tum p̄mum ⁊ beatū: a quo deuians p peccata īci
dit in diuerſos errores. Prim᷒. n. ſtatus ⁊ p̄ma
etas cecidit ꝓpter rapinā a regno celoꝝ. Per
viam oppoſitā reuerti potes quo ad p̄mam bea/
titudinē. ſ. Beati paupes ſpū. Scd̄a etas ceci
dit p ambitionem nembroth ⁊ ſuorum ſequaciū
turrim ꝯfuſionis edificantiū: vt poſſiderent ter
ram mortuoꝝ. Reuertere ad poſſeſſionē terre
viuentium qō ꝯtinet ſcd̄a: qꝛ beati mites ⁊c̄. Ter
tia etas cecidit: qꝛ aduerſa in deſerto ſuſtiere no
lebat: immo pſpera putabat aduerſa ⁊ ꝯſolatōeʒ
tn̄ in mīmis requirebat. Sed vade ad ꝯſolatio
nem optatā ⁊ non cognitam per luctū mundi p̄
ſentis: qꝛ beati q lugent ⁊c̄. Quarta etas aruit:
qꝛ ſitiebat moderamina regni; ⁊ iuſticia calcata

peruerſi regna tenebant: ⁊ ſaturaberis regno p
petuo: ſi iuſticiam rectaʒ eſurieris: qꝛ beati qui
eſuriunt ⁊c̄. Quinta etas crudelitate maxima
tabuit: vt libri Machabeoꝝ teſtātur: ⁊ crudeles
crudelr̄ occiſi ſunt vt hētur ibidē. Igr̄ qꝛ omnis
homo mīa indiget: per mīaʒ reſurge quo ad gn̄
tum. Tunc eni miſericors dn̄s natus eſt: qꝛ bea
ti miſericordes ⁊c̄. Et qꝛ de mundo corde nat᷒ ē
mundo corde vixit: ſic nobis oſtendere venit: eū
ſequamur ſi mundi corde erimus: ⁊ ſic eū intue
bimur: qꝛ beati mundo corde ⁊c̄. Sed etas ſepti
ma ſeditōibus ⁊ guerris plena erit: quaʒ ſoli pa
cifici tute tranſibunt: qꝛ beati pacifici ⁊c̄. Et me/
rito qꝛ illi pacifici a perſecutōib᷒ non erunt im/
munes: imo plus ceteris cruciabunṫ. Unde ſeq
tur de pſecutōe ⁊ p̄mio ſuo: qꝛ beati q pſecutōeʒ
patiuntur ⁊c̄. Ex his potes facere vnā pdicatōeʒ
adde ad ſingulas beatitudīes quō talia mala re
gnant in mūdo ⁊ propterea deſtruunt ipum. Ita
vt Jo. euangeliſta dicat. v. c. Tot᷒ mūdus ī mali/
gno poſit᷒ eſt. Sed de diſcipulis Chriſti dr̄ ꝙ de
mundo non ſunt Jo. xvij. Et iō ſi volum᷒ eſſe di
ſcipuli Chriſti: vt cū eos reperiam᷒ in monte glo
rie: oʒ nos hr̄e iſtas beatitudines ꝯtrarias ꝯditi
onibus mūdanoꝝ: ſicut hūerunt ſancti iſti quo/
rum feſta agim᷒.

De ſingulis beatitudinibus in particulari: ⁊ p̄
mo de paupertate ſpūs. Ca. vi.

NUnc de ſingulis

hac eſt videndū in pticulari. ſ. ſeptē
beatitudinū: dilatando materiaʒ ad
vnam p̄dicatōem p qualʒ beatitudine. Eſt igr̄ p̄
ma. Beati pauperes ſpū: qm̄ ipſoꝝ eſt regnuʒ ce
loꝝ Math. v. vbi dicit Chryſ. in omel. Sunt q
dam naturalr̄ ⁊ ex cōplexione paupes humiles
⁊ virtuoſi. Sed tales non ſūt beati. Unde dic̄ nō
ſimplr̄ beati pauperes: ſed addit ſpū. i. illi qui ex
volūtate ⁊ electōe ſe humiliant. Iō hic īcipit ra/
dicit᷒ euellere ſuperbiā: qꝛ hec fuit radix ⁊ fons
malicie vniuerſe ꝯtra quā pōit humilitatē velut
qōdam ſtabile fundamentū: q̄ ſubiecta cū ſtabi
litate alia ſupedificanṫ: hac deſtructa peunt q̄cū
qꝫ bona ꝯgregauerī: hec ille. .§. I.

Sciendum autem ꝙ paup
tas ſpūs
pōt ſumi ⁊ expōi triplr̄ ⁊ hoꝝ eſt regnum celoꝝ
Primo eſt pauptas ſpūs per verā humiliationeʒ
Scd̄o eſt pauptas ſpūs per iordinati affect᷒ remo
tionem. Tertio eſt pauptas ſpūs per totaleʒ mū
di abdicationem. Primo ergo dicitur ſpiritu
pauper verus humilis. Unde Aug. Paupertas
ſpiritus dicitur humilitas ſpiritualis: que ſpūm
inflantem eradicat: euacuat ſeu extenuat. Nam
ſcriptura aliqn̄ vocat ventū ſpūm: ſm̄ illud act.
ij. Factus eſt repente de celo ſonus tanq̄ vehe/

c iii

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Capitulū .VI.

mentis ſpē.i.venti. Superbi eni dicunt inflati:
ꝛ quaſi vento diſtenti. Et nota ꝙ non dicit Chri
ſtus. Beati qui nō hnt ſpm.i.vētū.ſ.elatiōis ꝛ ī
anis glorie:qꝛ pene nullus eſt. Nulla eſt enim
tam excelſa virtus que dulcedine glorie non tā
gatur. Et iō dicit beati pauperes ſpu.i.q parum
hnt:de iſto ſpu ſeu vento elationis ꝛ q̄to qs mi
nus tangitur eo tāto melius. Eſt aūt humilitas
ſꝫ Ber. qua vnuſqſqꝫ veriſſima ſui cognitione
vileſcit ſibiipſi. Et vere magnā cām hꝫ vnuſqſ
qꝫ ſe humiliandi. Nam vltra innumeras miſeri
as ſuas anime ꝛ corporis:quantuncūqꝫ ſit perfe
ctus:neſcit tamen terminum ſuuꝫ vtrum ſalue
tur vel damnetur. Unde dixit dominus ad Job
Judica mihi ſi noſti omnia in qua via hitet lux
ꝛ tenebrarum quis ſit locus vt ducat vnū quēqꝫ
ad terminum ſuum.i.ſm Gregori.in.xxix.libro
morali. Si te plenam ſciētiam habere putas:dic
in qua via habitet lux.i.in cuius mentem veni
ens iuſticia impleat:ꝛ tenebrarum quis ſit locꝰ
.i.in quo iniquitas ceca perduret:vt ducas vnū
qōqꝫ ad terminum ſuum.i.vt diiudices ſiue is q
nunc iniquus cernitur in malis vitam finiat: vel
is q iuſtus cernitur extremitatem vite ſue iuſte
ac perfecte concludat. Quis iſta vel ſalteꝫ imper
territus audiat. Multos videmus quotidie qui
iuſticie luce reſplendent ꝛ tamen ad finem ſuum
nequicie obſcuritate tenebreſcunt. Et econtra:
mltos tenebris peccatoꝝ inolutos ad lucē virtu
tum foꝛe reuerſos:aliquos ſemper in bonis per
manere alios ſemper in malis. Exempla. Illa gē
tilitas deo aduerſa luce iuſticie deo perfuſa eſt:
ꝛ iudea dudum dilecta ꝛ illuminata perfidie no
cte cecata derelicta eſt. Latro de cruce intrauit ī
regnum. Judas de apoſtolatus gloria demerſꝰ ē
in tartarum. Alius latro cuꝫ Chriſto crucifixus
perſeuerans in malo:inductus eſt ad infernum
Alij apoſtoli permanentes in ſancto propoſito p
uenerunt ad regnum. Hec dei iudicia conſide
rans apl's vas electionis raptus ad tertium ce
lum de ſeipſo timens ꝛ hūilians ait. Caſtigo cor
pus meum ꝛ in ſeruitutem redigo: ne cum alijs
predicauerim ipſe reprobus inueniar. Jcirco ēt
dn̄s interrogat Job. Si nouit finem bonum vel
malum quem habituri ſunt luminoſi iuſti:vel te
nebroſi peccatores dicēs. Judica mihi ꝛc. Ut ali
orum finem cognoſcere non valens: ad ſuum fi
nem recurrat:quia ſicut aliorum ita nec ſuuꝫ ne
ſcit. Et inde neſciens finem ſuum:timeat timens
humiliat:humiliatus de actibus ſuis non ſe ex
tollat:ꝛ non elatus ſpiritu ſuperbie:in arce gra
tie perſiſtat. Beati ergo pauperes ſpiritu.i.humi
les:quoniam ipſorum humilium eſt regnum ce
lorum:quia vt dicitur prouerbi.xxix. Humileꝫ
ſpiritu ſuſcipiet gloria. Uel dicūtur pauperes ſpi
ritu.i.animo:qui ſcilicet omnino nihil ſe habere
putant:nec ſeipſos nec corpus:nec animam nec
membra:ſed omnia vt commodata habent:ꝛ vt

alienis vtuntur:hec Chryſ. Et pertinet ad perfe
ctam humilitatem:vel etiam regnum celoꝝ .i.
preſidentiam in eccleſia. Dan̄.iiij. Dominatur al
tiſſimus in regno hominum:ꝛ cuicūqꝫ voluerit
dabit illud:ꝛ humillimum conſtituet ſuper eum
Exempluꝫ de Petro apoſtolo Ambroſio Nico
lao Gregorio ꝛ alijs. Secūdo dicitur pauper
ſpiritu.i.volūtate. Sunt.n.aliqui paupes neceſ
ſitate coacti:qui.ſ.indigent rebus neceſſarijs. et
quia non habent deſiderant ꝛ murmurant ma
le contenti de ſua paupertate impatientes. Iſti
non ſunt beati ſed miſeri ꝛ reprobi:qꝛ non pau
peres ſpiritu.i.voluntate. Alij ſunt pauperes re
bus tpalibus:ſed patienter ferunt ſuam paupta
tem non murmurantes ſed deuꝫ laudantes. Et
iſta paupertas ē ad meritū rōne patientie:vt dic
Ambro.di.xlvij.ſicut hi.qualis fuit Laçarꝰ mē
dicus ꝛ pauper qui moriēs portatus eſt ab āgel
in ſinu abrac vt ſcribitur Lu.xvi. Tertij ſūt pau
peres affectu:ꝛ īdiuites ſubſtantia .i.nonhn̄tes
affectū inordinatum ad terrena q̄ poſſident abū
danter vt abraaꝫ:de quo ſcribitur ꝙ erat diues
in poſſeſſione auri ꝛ argenti. Et ſanctus Lodo
uicus rex Francie ꝛ Grego.magnus. Et per con
trarium ad iſtā paupertatē dr̄. Impoſſibile ē di
uitem intrare in regnū celoꝝ Math.xix. Loq
tur.n.de eo diuite qui hꝫ affectum inordinatum
ad ea q̄ poſſidet:ponens finem ſuū ī diuitijs. Iſti
ergo qꝛ pauperes ſunt ſpiritu .i.affectu: ꝛ ſi diui
tes rebus ſunt beati. Tertio dr̄ pauper ſpiritu:q
ex feruore perfectionis omnibus ſe expropriat af
fectu ꝛ effectu:vt vi religioſi. Unde Chryſ.ſuper
hec in omelia. Illos pauperes beatificat qui ſpi
ritu.i.propter ſpm ſanctum ſe bonis proprijs ꝓ
uant Jac.ij. Nonne pauperes dn̄s elegit diui
tes in fide ꝛ heredes regni. Iſtud aūt non fit niſi
ex magno feruore ſpiritus:d̄ quo ſpiritu ait apo
ſtolus. Spiritum nolite extīguere.i.feruorē. Ex
tinguit autem cum quis abrenuncians ſeculo ī
cipit ponere affectum ad tpalia videlꝫ ad vilia ꝛ
parua. Crathon phūs docuit duos iuuenes diſ
cipulos ſuos contēnere mundum ꝛ effici paupe
res frangēdo ꝛ cōminuēdo lapides ꝑcioſos ma
gni valoris in conſpectu populi. Sꝫ non eē vām
paupertatē iſtam:qꝛ non ſpūi.i.propter ſpiritum
ſed propter gloriam mundi. Unde nec dō gratā
oſtendit Jo.euangeliſta vt habetur in legēda eiꝰ
Illi autem qui ſunt veri pauperes ſpiritu per ꝑ
fectum contemptum terrenorum:vt Dn̄icus Frā
ciſcus:ꝛ ꝑus ꝛ' perfectius apoſtoli:iſtorum eſt re
gnum celorum. Quinimmo ſunt futuri iudices
aſſeſſores cum Chriſto in vltimo iudicio iob.xx
xvi. Pauperibus tribuit iudiciū.i.poteſtatē iu
dicandi.ſ.aſſeſſorie. Unō ꝛ Chriſtus dixit aplis
Mathe.xix. Uos qui reliquiſtis omnia ꝛ ſecuti
eſtis me:ſedebitis ſuper ſedes duodecim iudicā
tes duodecim tribus iſrl'. Sicut per duodeci tri
bus itelligunt oēs iudicandi ita per ſedentes in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

duodecī ſedibus itelligūť oēs pfecti paupes q
cū chriſto iudicabūt ſʒ Aug. .§.II.

Beati mites quoniam

ipſi poſſidebūt terrā. Poſt beatitudinē paupťatiſ
ſcōa btitudo.ſ.mititatis vel māſuetudis. Qui.n.
pauper eſt multis laceſſitur iiurijs: ⁊ iō neccium
eſt φ ſit mitis. vnde Ambr. ſup Lucā. Cum ſim
plicitate conteńꝰ fuero inops: ſupereſt vt mores
meos temperē. Quid.n.mihi ꝓdeſt carēr tpalibꝰ
niſi fuero mitis. Ubi notandū φ mitis ⁊ māſue
tus idē ſunt ſm rē ſed differunt rōne. Nam mi
tis ē qui alios offendentes tolerat. vnde Papi
as. Mitis eſt lenis ⁊ ad ſuſtinendū iniuriā tacēs
quaſi mutꝰ. Manſuetꝰ eſt q manu aſſuetꝰ eſt: qui
nulli iniuriam irrogat. Uel ſic mitis ē q nlla ani
mi acceſſione turbatur: ſʒ in trāquillitate animi
⁊ bonitate iugiter perſeuerat. Manſuetus ē aūt
cui facile eſt ſuſtinere: non malū pro malo redde
re: ⁊ ſic mitis dr̄ in affectu manſuetus in effectu.
Communiter aūt ſumitur ꝓ eodē: vt ſynōyma.
Et ſumiť tribꝰ modis. Primo ſic. Mitis eſt quē
mentis amaritudo non afficit. Et ſic importat le
uitatem qꝫtum ad motum: ⁊ excluditur amaritu
do rancoris. Unde Aug. Mites ſunt q cedunt i
probitatibus ⁊ non reſiſtunt malo: ſʒ vincūť i bo
no malū. In bono.ſ.mititatis ⁊ māſuetudis ma
lum rancoris ⁊ indignatōis reddēs bonū ꝓ ma
lo. Dicit idē Aug. ſup ps. Sex dr̄ie ſunt retribu
tionū.ſ.reddere pro malł bona. Nō reddere ma
la pro malis hec bonoꝝ ſuoꝝ. Sed pmū melius
Non reddere bona pro bōis. Reddere mala ꝓ
bonis. Hec duo maloꝝū ſunt: ⁊ poſterius deteriꝰ
Et reddere bona pro bonis ⁊ mala pro malł hec
duo ſunt medioꝝū. Sʒ priꝰ propīquū bonis.xxi
ij.q.iij.ſex. ¶ Scdo exponiť ſic. Mitis ē quē ira
non deijcit ſed oīa equanimiter ſuſtinet. Et ſic ꝑ
tinet ad innocentiā ⁊ excludiť amaritudo liuoris
.i.vīdicte ꝑ īnocentiā. vnde Amb. ſup Luc. Mi
tiga affectum tuū vt non iraſcarīs: aut certe iratꝰ
ne peccaueris.ſ.alium offendēdo. Preclaꝝ ē eni
motū temꝑare ꝯſilio: nec minoris vťutis dr̄ tem
ꝑare iracundiā qꝫ oīno nō iraſci. Et permaxime
iudices ⁊ rectores oportet ab ea cauere qꝛ puer
tit iudicium: obnubilans rōem. vn̄ Greg. Illa ꝑ
poſitoꝝ ſolicitudo vťilis eſt: illa cautela laudabi
lis in quo nihil ſibi vendicat furor ſed totum rō
agit. Reſtrīgenda eſt ergo ſub rōne ptās: nec qd
agendum prius qꝫ concitata mens ad tranqllita
tē redeat. Nam cōmotionis ſue tꝑe iuſtuʒ putat
omne qd fecerit.xi.q.iij.illa ſicut. Phutifer pa
tronꝰ Joſeph: qꝛ iratus eſt ꝯtra eum: cū falſo fu
it accuſatꝰ ab vxore: φ voluiſſet ſibi violentiaʒ i
ferre non diſcuſſa veritate iniuſte incarcerauit
eū. Sicut ergo ira īpedit iudicium ne iuſte fiat: ⁊
veritate ne capiatur. Ita econtra de mititate dic
ps.xxiiij. Diriget māſuetos ī iudicio: docebit mi
tes vias. ¶ Tertio modo dr̄ mitis qui non irri
tat alios: nec nocet nec nocere cogitat: qd ptinet
ad equanimitatem: per quam excluditur amari
tudo impatientie ⁊ indignationis. Ad hanc chri
ſtus hortatur dicens Math.xi. Diſcite a me: qa
mitis ſum. Omnia enim que habent irritare ho
minem.i.prouocare ad iram ⁊ impatientiam: paſ
ſus eſt chriſtus. Nā turbatur quis cuʒ ei auferū
tur ſua. Et Chriſto fuerunt ablata etiam propria
veſtimenta: ⁊ coram eo ludo expoſita. Iraſcit qs
cum contumelijs ſuſtinet verbuʒ: ⁊ infertur ma
ledictio detractio ⁊ huiuſmodi. Chriſtus autem
contumelias ſuſtinuit: in paſſione deriſiones:
blaſphemias: detractiones: calumnias: oīa que
equo animo ſufferens. Irritatur homo cū ī ami
cis ſuis ⁊ conſanguineis iniurias ſuſtiet. Et chri
ſtus in matre ⁊ diſcipulis obprobria. ⁊ perſecutō
nes paſſus eſt. Uerba vnicuiqꝫ ſunt aſpera ⁊ hor
rori habita: ⁊ multo magis ipſa mors. Sed hec
omnia vt mitiſſimus agnus Chriſtus tolerauit
vnde per Hiere.c.xi.dicit. Ego quaſi agnus mā
ſuetus qui portatur ad victimam. Mites ergo
eſſe oportet exemplo pijſſimi magiſtri. ¶ Sunt
autem mites beati: quod pʒ tripliciter per oppo
ſitum: ꝑ effectum: ⁊ per fructum. Primo quideʒ
mites ſunt beati: pʒ per oppoſitum. nam contra
rioꝝ eadem eſt diſciplina: vt.ſ.quicqd de vno dr̄
intelligatur oppoſitum de alio contrario. Sicut
de albedine dicimus φ eſt diſgregatiua viſus.
Ita de nigredine que eſt contraria ipſi: oportet
dicere φ eſt congregatiua viſus. Nunc ergo mi
titas opponitur rabiei ⁊ iracundia manſuetudi
ni. Sed rabies ſeu iracundia eſt miſeria per pec
catum. Et ſap.viij.dicitur. Miſeros facit pplos
peccatum. nam miſeria ⁊ felicitas ſeu beatitudo
opponuntur. Ergo mititas ſeu māſuetudo. Se
cundo pʒ hoc per effectū. Nam mititas facit ho
minem impaſſibilem: quod probatur ex hoc φ
phūs dicit in libro ethicorum: φ mitis patitur ſʒ
non deducitur.i.vincitur: quia leſiones non ſen
tit ita φ conturbetur. Mititas eſt ſicut mollł cul
citra: que dura recipit: in qua animus leuiter ⁊
ſuauiter requieſcit ſicut corpus ī culcitra Eccl.
xiiij. Felix qui non habuit animi ſui triſticiā. Ter
tio patet ex fructu qui eſt hereditas ſuperne pa
trie: ps.xxxvi. Manſueti autem hereditabūt ter
ram ⁊c. Unde pro premio dicitur. Quoniam ip
ſi hereditabunt terram. Quod poteſt intelligi ð
triplici terra quam poſſidebunt mites ſcilicʒ ter
ram mundi: terram corporis proprij: ⁊ terraʒ pa
radiſi. Primo quia immites ⁊ feroces terrā mū
di deſtruunt: ideo non merentur eam poſſidere.
Sed quia mites terram mundi pacifice regunt
cum mititate ſe habent ad ſubditos: non poſſi
dent terram.i.regnum mundi. Unde ⁊ Moyſes
qui fuit pmus rector populi dei: ⁊ per totaʒ vitā
ſuam dicitur φ erat mitiſſimus hominum q ſūt
ſuper terram. Et dominium Holofernis ⁊ Na
buchodonoſor ad nihilum deduxit. Et ad hoc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

facit quod dr̄ eccl'a.x. Sedes ducū ſuperbozum
deſtruxit ꝛ ſedere fecit mites pro eis. Secundo ī
mites ꝛ feroces non poſſidebūt terram corpori
proprij:immo eam deſtruūt:qꝛ non ſubijciūt ſen
ſualitatem rōni:ſed ira ſuperant̄ q̄ inducit ad no
cendū alijs propter qd aliqn̄ morte perimūtur.
Sed ex ipſa paſſione ire ita ſanguis incendit ꝙ
notabiliter nocet corpori. Unde dr̄ eccl'a.xxx.ze
lus ꝛ furoꝛ minuūt dies. Refert Aug. in de ciui
ta. dei. Syllaꝫ nobiliſſimū romanū q pluries fu
erat conſul romanorū:a quo cepit bellū īteſtinū
in vrbe:ꝛ diuiſio ſeu ptialitas contra Marium
ꝙ ex ira ſua rupta vena effuſo ſanguine mortu⁹
eſt. Sed mites vel manſueti qꝛ habent dn̄iū cor
poris ſui:ſubijcientes ſenſualitatem rōni poſſi-
dent terram. Luc.xxi. In patientia veſtra poſſi-
debitis aīas veſtras etiam ſenſitiuam. Tertio im
mites ꝛ feroces a terra paradiſi excludunt̄: mi-
tes aūt pacifice ꝛ quiete ꝛ ſecure dn̄m videbunt
in terra viuentiū:de qua ps. Credo videre bona
dn̄i in terra viuentium. Terra iſta mundi: ē ter
ra mortuorū.ſed ſupna patria eſt terra viuorꝫ:
q̄ terra dr̄ ꝓpter firmā ſtabilitatē hinc Aug. Ri
xētur immites ꝛ dimicent pro terrenis ꝛ tpalib⁹
rebus. Sed beati mites qm̄ ipſi poſſidebunt ter
ram illam de qua euelli non pn̄t. Et de qua ps.
xxvij. Portio mea dn̄e ſit in terra viuentiū. Si
gnificat.n. quandam ſtabilitatem hereditatis ꝑ
petue:vbi aīa per bonū affectū tanq̄ in loco ſuo
requieſcit:ſicut corpus ī terra. Ipſa.n.eſt regeo
ꝛ vita ſanctoꝝ. .§.III.

Beati qui lugent quo-

niam ipſi conſolabuntur. Math.v. Hec ē tertia
beatitudo que rōnalr̄ ſequitur ṗmam ꝛ ſcd'am.
Nam poſt mundi contentū per paupertatem:p⁹
quietem mentis.per mititatē ſeu manſuetudīeꝫ
vacans hō ſibiipſi nil inuenit niſi flebile. Unde
Ambꝛ. ſuper Lucam. Cuꝫ hec feceris vt ſis pau
per ꝛ mitis:memento:qꝛ peccatoꝛ es:lugeto pec
cata tua. Unde dr̄. Beati qui lugēt. Sꝫ nota tri
num luctum hn̄dum. Primus luctus eſt de per
petrata iniquitate. Secūdus de aliena calamita
te. Tertius de lata felicitate. Primus luct⁹ eſt
de perpetrata iniquitate:ps. Laboraui in gemi-
tu meo:lauabo per ſingulas noctes.i.peccata lec
tum meum.ſ.conſcīe. Et in treñ. Deduc q̄ſi torrē
tem lachꝛymas per diem ꝛ noctē:ꝛ nō geſcat pu
pilla oculi tui. Hunc hūit petrus poſt negatōeꝫ
Chriſti:quando egreſſus foras fleuit amare ma
thei.xxvi. Et ex his lachꝛymis ꝛ luctu conſeq̄t
homo remiſſionem peccatorū:ꝛ per ꝯñs euaſio-
nem dān̄atōis.vnde pſper. Lachꝛymis ex va
cordis contritione fluentibus reſtrigent̄ eterni
ignis incendia:de pe.di.i.facilius. Si aūt homo
deflet mortem amici ꝛ conſanguinei vl' dāna re
rum:q̄to magis hꝫ lugere mortem aīe ſue:vnde
conſequitur infinitum damnum. Aug. Sciat ſe
peccatoꝛ culpabiliter reum ſi deflet damna rerū
ꝛ temporis ꝛ non deflet animam perditā ex pec-
catis:de pe.di.ij. Beati ergo qui lugent. Ecce fru
ctus:quoniam ipſi conſolabuntur: de ſpe remiſ
ſionis peccatorꝫ concepta. Sic Maria magda
lena que lachꝛymis rigauit pedes Chriſti:audiꝛ
meruit. Dimiſſa ſunt ei peccata multa. Et demū.
Fides tua te ſaluam fecit: vade in pace. Luc.vij
In huius figurā Chriſtus fleuit Laçaꝝ mortuū
cum eum reſuſcitauit Joh.xi. Ad innuenduꝫ ꝙ
opoꝛtet peccatorem flere ꝛ clamare poſtulando
miſericordiam ad hoc vt reſurgat ad vitam glo
rie aut gratie ꝛ multa facere. Qui autem plāgūt
peccata ꝛ tamen nō deſerunt ſunt ſimiles ei qui
lauat laterem crudum qui quāto plus lauat̄ tā
to plus luti facit:dicit Sina d pe.di.iij. Inutiles
ſunt tales lachꝛyme cum propoſito iterandi pec
catum. Secundus luctus eſt de miſerijs proxi
morum ſpiritualibus ꝛ temporalibus. Hiere.ix.
Quis dabit capiti meo aquam ꝛ oculis meis fō
tem lachꝛymarum:vt ploꝛare valeā die ac nocte
inter fratres populi mei ꝛ corporaliter ꝛ ſpiritu-
aliter. Si quis haberet multos fratres:ꝛ videꝛꝫ
vnum paraliticum:alium pauperrimum inde fa
me mori:alium calumniari: alium falſo infama
ri:alium contemni ꝛ depredari:alium magnis ꝑ
ſecutionibus vrgeri:alium trucidari:alium mł
tipliciter infirmari:alium martyrizari ꝛ in penis
deficere:īnumeros ad inferna deſcendere ꝛ hꝰ
vere haberet magnam cauſaꝫ continue lugendi
hoc autē contingit cuilibet noſtrum. Nam oēs
ſumus fratres vt dicit chriſtus Math.xxiij. Un⁹
ē enim pater veſter qui ē in celis. Cum ergo qlꝫ
videat tot miſerias ꝛ penas quotidie ꝛ pericula
ꝛ damna corporis ꝛ anime:certe continue habet
deflere. Et deflere quidem mortem propinquo
rum ꝛ amicorum humanum eſt:moderate tamē
vt dicitur eccl'aſti.xxij. Modicuꝫ ploꝛa ſup mor
tuo:deficit enim lux eius. Immoderate auteꝫ re
prehenſibile eſt. Sed multo magis deflendi ſūt
defectus anime ſcilicet peccatorum mors. Unde
Auguſt. Suntne chriſtiane in te viſcera pietatis
qui plangis corpus a quo receſſit anima:ꝛ non
plangis aīaꝫ a qua receſſit deus. Et Hiero. Qui
non eſt indutus clemētia ꝛ viſcera miſericordie
ꝛ lachꝛymarum quāuis ſpiritualis videat̄: nō
dum impleuit legē Chriſti di.lxxxvi. Et perma-
xime hoc conuenit prelatis ꝛ doctoribus:q ma-
gis debent zelare ſalutem populorum. Unde di
cit Joel.ij. Inter veſtibulum ꝛ altare ploꝛabant
ſacerdotes miniſtri domini dicentes. Parce do
mine parce populo tuo. Sic Samuel multo tē-
pore lugebat pro peccato Saulis regis: vt patet
.i. Re.xvi. Hoc ēt agendum chriſtus exēplo ſuo
nos docuit:qn̄ videns citatē fleuit ſup eā dicēs
ſi cognouiſſes ꝛ tu ſupple fleres Luce dcimo no
no. Ad litteram conſiderans exterminium illi-
us ciuitatis futurum ꝛ calamitatis hominuꝫ:ex

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

compaſſione defleuit. Moraliter ſecundū Gre
gorium conſiderans exterminium anime pecca
tricis ꝛ eius damnationem futuraꝫ etiam fleuit
compatiēs eius miſerie. Sic ꝛ beatus pater Do
minicus cum appropinquabat ad aliquam ciui
tatem deflebat cogitans peccata ei⁹. Et hanc gra
tiam: vt dicitur in legenda eius: dederat dn̄s ei
flendi ꝑ miſeris ꝛ afflictis. Unde ſe continere ali
quando non poterat in oratione quin vox emi
nus audiretur ac ſi mortuum lugeret. Et beati
qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur: et de
exauditione eorum pro quibus lachrymantur:
ꝛ de merito ſue compaſſionis: iuxta illud p̄s. xci
ij. cui ſc̄m multitudinem dolorum in corde meo
ꝛc̄. Tertius luctus ē de dilatata felicitate: de qua
p̄s. xli. Fuerūt mihi lachryme mee panes die ac
nocte: dum dr̄ mihi quotidie vbi eſt deus tuus.
Conſiderare. n. debet aīa guſtans ſuauitatem. q̄ꝫ
ta in ſuperna patria felicitas: vbi nullum bonū
deerit: nullum malum aderit: eritq̄ꝫ deus omnia
in omnibus: vacatur ibi laudibus dei: vbi iugi
ter ſonant organa ſanctorum: qui ſicut odor bal
ſami ſunt ante deum: ꝛ angeli ꝛ archangeli hym
num decantant ante thronum dei: claraq̄ꝫ facie
deum intuentur: impleturq̄ꝫ oē deſiderium ꝛ ad
hanc felicitatem eſt creata. Sed dum peregrina
tur in corpore conſequi non poteſt: immo quoti
die in periculo eſt ea amittendi in perpetuuꝫ nō
poteſt non dolere. Reperiunt̄ autem iſte lachry
me caleſacientes ꝛ pingueſaciētes animam ī ſo
litudine. ſ. ceſſando a ſtrepitu mundanoruꝫ ꝛ oc
cupationum. In cuius figuram legitur geñ. xxx
vi. q̄ꝛ Onam inuenit aquas calidas. i. balneares
in ſolitudine. Procurant̄ etiam precibus. Un
de in huius figuram legitur Judicū. i. q̄ꝛ Axa fi
lia Caleph ꝛ ſponſa othonieli: qui dictus eſt ſal
uator: fuit amonita a ſponſo ſuo othonieli q̄ꝛ po
ſtularet a patre terram irriguam. Cuꝫ igitur am
bularet cum patre ſuo caleph ſedēs ſuper aſinā
ſuſpirauit. Et cum pater interrogaſſet quare ſuſ
piraret. Reſpondit terram arentem dediſti mi
hi iunge ꝛ irriguam. Et dedit ei pater irriguum
ſuperius ꝛ inferius. Axa eſt anima filia dei ꝑ cre
ationem: ꝛ ſpōſa ſaluatoris per fidem: hec admo
netur a Chriſto ſponſo ſuo vt petat a deo irrigu
um. i. terrā cordis cum aqua cōpunctionis: que
ambulans per viā virtutū cuꝫ deo. i. dei adiuto
rio: ſedens ſuper aſinum. i. dn̄ans paſſionibus
carnis: ſuſpirat affectans ꝛ petens ſibi dari a do
cor compunctionis ꝛ lachrymaꝝ ꝛ deus exaudit
dans ei non ſolū cōpunctōem de peccatis que ē
irriguum inferi⁹: ſed ēt de dilatione patrie que ē
irriguū ſuperius. Chriſtus in cruce orauit cum
lachrymis ꝛ clamore valido ſc̄m apl̄m ad Hebr.
.v. exauditusq̄ꝫ eſt pro ſua reuerētia. Lachryma
tus eſt pro magno affectu introducendi nos ī ſu
pernam patriam: conſiderans negligentiam ho
minum ad ipſam gloriam appetendam ꝯn̄dam.

Nullus. n. videtur eam eſtimare propter qḋ dr̄
treñ. i. Uie ſyon lugēt: eo q̄ꝛ non ſit qui vadat ad
ſolennitatē. Sed beati q lugent: quoniaꝫ ipſi cō
ſolabuntur: ꝛ in p̄nti per īternā delectatiōem: ꝛ ī
futuro ꝑ eternā glorificatōem. .§. IIII.

Beati qui eſuriunt et ſitiunt iuſticiam: qm̄ ipſi conſolabūtur

Math. v. Hec eſt quarta beatitudo diſpoſitiua: que recte
ꝛ ratione ſequitur tres predictas. Qui enim mū
dana tenſit mores manſuetudine rexit: ꝛ aliēas
miſerias luxit: iam poteſt eſurire ꝛ ſitire iuſticiaꝫ
quod prius non potuit. Unde Ambr. ſuper Lu
cam. Poſtq̄ꝫ delicta defleui: incipio eſurire ꝛ ſiti
re iuſticiam. Eger enim cū in graui morbo ē nō
eſurit. Beati ergo qui eſuriunt ꝛc̄. Ubi Hiero.
Non ſufficit velle iuſticiam niſi ꝛ iuſticie famem
patiamur. Nunq̄ꝫ enim nos ſat̄ iuſtos credam⁹
ſed ſemper iuſticie opera eſurire. i. cōſiderare am
pliora intelligamus non contēti operibus bōis
factis. Et dicit Gre. Summū bonū in rebus hu
manis eſt iuſticiam colere ꝛ ſua vnicuiq̄ꝫ iura ſ
uare. xij. q. ij. cum deuotiſſimam. quod ꝑtinet ad
iuſticiaꝫ. Beati ergo ꝛc̄. vbi tria. Primo quomo
do eſuries variatur ſpiritualis. Secundo quo
modo iuſticia eſuriat̄ generalis. Tertio q̄modo
ipſa ſatiatur anima rōnalis. ¶ Quantum ad pri
mum ſciendū: q̄ꝛ illi eſuriunt ſpiritualiter q deſi
derant operari. Illi ſitiunt qui deſiderant ſcire
talia opa. Eſt aūt varia eſuries ꝛ ſitis. Aliqui eni
eſuriūt ꝛ ſitiunt. i. deſiderant ꝛ laborant: ad hoc
vt ſciam vanam ꝯſequant̄ vt curioſi. Sed iſti nō
ſatiantur quinimo deficiūt ſc̄m illud p̄s. cvi. Eſu
rientes ꝛ ſitientes anima eoruꝫ ī eis deficit. Na
vt ait apl̄s. Semper adiſcentes nunq̄ꝫ ad ſciam
veritatis peruenientes: alij eſuriunt ꝛ ſitiunt pe
cuniam deſiderantes. ſ. acquirere ꝛ laborare ad
hn̄dum pecuniam vt auari: ſed nunq̄ꝫ ſatiantur
imo ſemper plus creſcit auiditas: p̄s. xxxiij. Diui
tes egerunt ꝛ eſuriūt Ambr. Nec ſatietas vnq̄ꝫ
aderit cupiditati nec finis: di. xlvij. ſicut hi. Alij
eſuriunt ꝛ ſitiunt. i. deſiderant habere: ꝛ ad hoc
laborant ad habendum potentiam vel dignita
tem aut voluntatē vt ſuꝑbi ꝛ voluptuoſi ꝛ laſci
ui. Sꝫ nunq̄ꝫ ſatiant̄: immo ſemꝑ magis anxiat̄
prouerbi. xxviij. Leo rugiēs ꝛ vrſus eſuriens. ſ.
mel in arbore: princeps impius ſuper populum
pauperem. Et de filio prodigo ꝛ luxurioſo dici
tur: q̄ꝛ cupiebat iplē ventrem ſuum de ſiliquis
quas porci manducabant. i. delectationibus ve
nereis: ꝛ nemo illi dabat Luc. xv. Solum eſuriē
tes iuſticiā ꝛ ſitientes ſaturabunt̄: vñ dr̄ Iſa. xv.
Ecce ſerui mei qui. ſ. operati ſunt iuſticiā come
dent ꝛ vos. ſ. pctōres eſurietiſ: bibēt ꝛ vos ſitietiſ
hi g̊ q eſuriunt ꝛc̄. ¶ Quantū ad ſcdm. Quomō
eſurit̄ iuſticia ꝛ ſitit̄ dicit Chryſ. q̄ꝛ illi eſuriūt iu
ſticiam: qui ſecundum iuſticiam dei deſiderant
conuerſari. Illi ſitiunt qui ſciam eius acquirere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cupiunt. Juſticia aũt hic ſumitur pro virtute generali: que vt ait phũs ē omnis virtus hec reddit vnicuiqꝫ qđ ſuum eſt. Et deo qdem tria. Naz vt creatori honorez apřs. Soli deo honor ⁊ gloria: honor. ſ. latrie: qꝛ ſolus eſt creator. Ut redēptori amorē apoc. i. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Nulla autē maior prouocatio ad amorem ꝙ̃ preuenire amãdo: ait Aug. Et ipſe Chriſtus dilexit nos. i. Johã. iiij. Ut dño ⁊ iudici timorem ei debemus. Malachie. ij. Si ego dñs veſter: vbi eſt timor meus. Hier. Quis non timebit te o rex gentium. Eſuriunt ergo ⁊ ſitiunt iuſticiam: q ſemper magis ac magis cupiunt deum honorare: amare ⁊ timere. Et ſitiunt affectãtes ſcire: quomodo iſta melius perficiant. Proximo etiam iuſticia exhibet tria. Obedientiam ſuperiori ad Ro. xiij. Oĩs anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: qꝛ non eſt poteſtas niſi a deo. ſ. operante vel permittente quo ad malam ⁊ vſurpatam poteſtatem. Concordiaz equali. Cor. i. Jd ipſum dicatis omnes ⁊ non ſint in vobis ſciſmata. i. diſcordie Beneficientiã ſeu prouidentiam inferiori. i. pe. ij. Paſcite eum q in vobis ē gregē. Et Luc. xij. Fidelis ſeruus ⁊ prudens quem conſtituit dñs ſuper familiam ſuaz vt det illis cibum in tempore. ſ. neceſſarium. Sibiipſi iuſticia exhibet tria. Cordi intentõis mundiciam ſap. i. Jn ſimplicitate cordis. i. pura intentione querite illum. Ori cuſtodiam ps. xxxviij. Dixi cuſtodiam vias meas: vt non delinquam i lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam. Carni exhibet iuſticia diſciplinam. Exemplo Pauli dicentis. Caſtigo corpus meum ⁊ in ſeruitutez redigo Beati ergo qui eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſticiaz. i. qui ſemper auidi ſunt ad ſciendum ⁊ operandum q̃ pertinent ad debitum exhibendum proximis ⁊ ad cuſtodiendum cor: os ⁊ omnes ſenſus ſuos ⁊ ſecundum iuſticiam. ¶ Quantum qđ tertium. ſ. que ſit iſta ſacietas qua ſaciantur eſurientes ⁊ ſitientes iuſticiam. Reſpondetur ꝙ eſt triplex. ¶ Prima eſt quia vt dicit Aug. Jllo cibo ſatiabuntur ⁊ ſaturabuntur in preſenti: de quo dominus ait. Meus cibus eſt vt faciã voluntatem eius q miſit me patris mei: quod ē ſumma iuſticia. Secunda eſt multiplicatio bonorum operum ⁊ meritorum: que mentem replent ⁊ reficiunt ſpirituali delectatione. Qui enim multum deſiderat iuſta operari quod eſt eſurire: multa bona facit: nũ ꝙ̃ quieſcit a bono opere: ps. cxxxi. Pauper eiꝰ. ſ. eccleſie ſaturabo panibus. i. refectionis ſpiritualis. Tertia ſacietas eſt in futuro. de qua ps. xvi. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nam i preſenti rationalis eſurit vel ſitit primam veritatem: cui datur prelibatio fidei modo. Concupiſcibilis eſurit ⁊ ſitit ſummam bonitatem: cui datur modo prelibatio charitatis. Jraſcibilis ſummam ſublimitatem: cui datur modo prelibatio ſpei. Caro eſurit ⁊ ſitit ſuē glorificationem ſm illud ps. lxij. Sitiuit in te aĩa mea: ꝙ̃ multipliciter tibi ⁊ caro mea: Sed in futuro rationalis ſaciabitur viſione dei. Concupiſcibilis delectatione. Jraſcibilis ſatiabitur fruitione. Corpus ſua glorificatione Math. xiij. Tunc iuſti fulgebunt ſicũ ſol i regno patr̃ mei q̃ ad corpꝰ: vñ Jſa. lx. Tũc videbis quo ad rõnalez ⁊ afflues quo ad ꝯcupiſcibilem ⁊ miratur quo ad iraſcibilē. Et dilatabit quo ad corporis gl̃ificatõem: gloria. n. aĩe dilatatur ⁊ extenditur vſqꝫ ad corpꝰ. vñ Hilarius. Sitiẽtibus ⁊ eſurientibus iuſticiam beatitudinem tribuit dñs: ſignificans ſanctorum auiditatem ꝑfecta in celo ſacietate repleri. Et Chryſ. Saturabuntur. ſ. largitate remunerantis dei: qm̃ maiora erunt premia dei ꝙ̃ ſanctorũ deſideria. Beati ergo q eſuriũt ⁊c̃. §. V.

Beati miſericordes qm̃ ipſi

miam conſequentur. Math. v. Hec eſt quinta beatitudo ⁊ apte ponitur in quinto loco: qꝛ ſm gloſam. Miſericordia de ꝓcedentibus naſcitur: qñ. ſ. preceſſerit humilitas ⁊ animus manſueſcat: et ſuos ⁊ aliorum caſus defleat: ac iuſticiam eſuriat poſtea naſcitur vera miſericordia. Tunc eĩn alienas miſerias facit ſuas. ⁊ pro viribus iuuabit: ⁊ ſi iuuandi facultas deeſt: compaſſio non deerit. Et recte poſt iuſticiam ponitur miſericordia: qꝛ ſm gloſam ita iſte. ſ. miſericordia ⁊ iuſticia ſũt cõiuncte: vt vna altera debeat temperari. Nam iuſticia ſine miſericordia ē crudelitas: ⁊ miſericordia ſine iuſticia eſt remiſſio ⁊ diſſolutio. Qđ diffuſe declarat Gregori. di. xlv. diſciplina. Ad miſericordiam Chriſtus hortabatur dicens Luce .vi. Eſtote miſericordes ſicut ⁊ pater veſter celeſtis miſericors eſt. Et rõ eſt. Quia beati miſericordes quoniam ipſi miſericordiam conſequentur Et poſtea Chriſtus dixit. Eſtote miſericordes. ¶ Quõ vel in quibus debemus eſſe miſericordes oñdit in eo ꝙ ſubdit. ſ. in tribus. Jn dando ſententiam. Unde ſubdit. Nolite iudicare ⁊ non iudicabimini. ¶ Jn condonando vł ſubdendo miſericordiam. Unde ſubdit. Dimittite ⁊ dimittemini. Jn ſubleuando inopiã. vnde dicit. Date ⁊ dabitur vobis. Et in oĩbus his ē miſericors pater celeſtis ad eos qui faciunt miſericordiam. Beati ergo miſericordes quoniam miaz ꝯſequentur ¶ Prima ergo miſericordia qua debemus vti ad proximum eſt in iudicando. Unde dicit Hieronymus. Miſericordia hic non ſolum intelligitur in elemoſynis: ſed in omni peccato fratris: vt alter alterius onera portemus. Job decimo nono. Miſeremini mei miſeremini mei: ſaltem vos amici mei. Quare me perſequimini ſicut deus ⁊ carnibus meis ſaturamini et cetera. Miſericordia ē compaſſio ſuper aliena miſeria. Maxima miſeria eſt peccatum. Cuz ergo videt quis proximum aliquid facere quod habet ſpem mali: ſi non eſt certus non debet iudicare eum:

ſicut nec deus qui omnia nouit non voluit iudi
cⁱ ire facta ſodomoꝝ niſi prius videret clare. Ua
daꝫ inquit ⁊ videbo ſi clamorē qui venit ad me
opere iᵐpleant. Gen̄. xix. Sꝫ ⁊ ſi a malo culpe ōſe
ctus excuſari non pōt: proximus in actu ſuo ex
cuſat intentionem: conſiderat fragilitatem: expi
tur in ſe malorum tētatōem: ⁊ ſicut vellet ſibi mi
ſereri ita ⁊ miſeretur proximo. Si etiaꝫ hꝫ de ip
ſo iudicare miſericordia vtatur in alleuiādo pe
nam: conſiderans quod ait Jac᷑. in canōica ſua.
Judicium ſine miſericordia fiet illi qui non fecit
miſericordiam. Sed non ſic multi faciunt etiam
qui videntur amici: ſed ſunt prompti ad iudicia
temeraria ⁊ feſtucas in alieno oculo vident non
ſuas trabes: vt ſcribitur in euangelio Luc. vi.
¶ Sua crimina alleuiant ⁊ excuſant: aliena ag
grauant ⁊ perſequuntur. ſ. appetendo ⁊ queren
do punitionem vt deus. i. ac ſi ipſi eſſent innocē
tes ⁊ non indigentes ⁊ ipſi miſericordia ex miſe
rijs ſuis ⁊ carnibus ſaturantur crudelitatem. ſ.
exercendo. Beati ergo miſericordes in iudican
do: non temerarie: non ſuſpicioſe: non ſumptuo
ſe: non vſurpatiue: ſed pie ex compaſſione: quōi
am ⁊ ipſi miſericordiam conſequentur cuꝫ iudi
cabuntur a deo. ¶ Secunda miſericordia eſt in
condonando iniuriam. Unde dicit dimittite ſcꝫ
iniurias vobis factas ⁊ dimittemini: puer. xxij.
Qui pronus eſt ad miſericordiam benedicetur
a domino. Aug. dicit tibi deus: dimitte ⁊ dimitte
tur tibi: dimiſi prius dimitte vel poſtea. Nam ſi
non dimiſeris reuocabo te: ⁊ quicquid dimiſe
raꝫ replicabo tibi: de pe. di. iiij. ps. cij. Quomodo
miſeretur pater filiorum miſertus eſt deus timē
tibus ſe. Pater carnalis quamuis filius multoti
ens faciat contra ordinationes ſuas: tamen par
cit ſibi compatiens. Jta ⁊ deus dimittit. ſ. iniuri
as ſibi innumeras quotidie a nobis factas. Un
de Ambro. in paſſione Chriſti. Libēter ignoſco
. ſ. iniurias mihi factas: prompte indulgeo miſeri
cordiam malo q̄ꝫ ſacrificium: de pe. di. i. exemplū
in Paulo qui ait de ſe ipſo. Qui priꝰ fui blaſphe
mus ⁊ contumelioſus perſecutor ſcilicet Chriſti
⁊ fidelium: ſed miſericordiam cōſecutus. i. ad Ti
mo. i. Et in euangelio ipſo: vbi mādat miſericor
diam: dicit. Non eſt diſcipulus ſupra magiſtruꝫ
perfectus autem omnis erit ſi ſit ſicut magiſter
eius. Chriſtus eſt magiſter qui quātas iniurias
ſuſtinuerit ⁊ q̄ꝫ miſericorditer indulſerit: patet ī
paſſione eius. Beati ergo miſericordes: quoni
am ipſi miſericordiam conſequentur: ſcilicet re
miſſionem ſuorum peccatorum. Unde dicit̄ ec
cleſia. xxviij. Relinque proximo nocenti te. i. ti
bi: non dicit qui nocuit tibi: ſed nocenti principa
liter quando vltionis ira ſolet magis ferueſcere
⁊ tunc deprecanti tibi ſoluentur peccata tua. i. di
mittentur: ſicut ſoluitur cera ad igneꝫ ⁊ glacies
ad ſolem. Et ad Colo. iij. Donantes inuiceꝫ ſi qs
aduerſus aliquem habet querelam: ſicut ⁊ Chri
ſtus donauit nobis. ¶ Tertia miſericordia eſt in
ſubleuando inopiam. Unde dicit. Date. ſ. elemo
ſynam ⁊ dabitur vobis miſericordia elemoſyne
multiplicis: prouerb. xiiij. Qui miſeretur paupe
ri ſcilicet dando elemoſynam beatus erit. Hila
rius. Jn tantum deus beniuolentie noſtre ī om
nes delectatur affectu: vt ſuam miſericordiaꝫ ſo
lum miſericordibus ſit daturus eccl᷑a. xxix. Con
clude elemoſynam in ſinu pauperis. i. da occul
te non propter laudem humanaꝫ ⁊ ipſe orabit p
te ſcilicet pauper cui dabis. Date ergo ⁊ dabitur
vobis. Et quid detur oſtendit ipſe deus in euan
gelio eodem dicens. Menſuram bonam confer
tam coagitatam ⁊ ſupereffluēteꝫ dabunt in ſinū
veſtrum. ſ. pater ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus: ſcilicꝫ
a quo omne datum optimuꝫ: dabunt pro elemo
ſyna data ex miſericordia: ⁊ mēſura bona poteſt
referri ad bona temporalia que multiplicantur
hominibus dantibus elemoſynas largas: vt di
citur in prouerb. iij. c. Honora deum de tua ſub
ſtantia ſcilicet dando pauperi vt impleantur hor
rea tua ⁊ vino torcularia redundabunt. Exem
plum legitur q̄ in quodam monaſterio: cum da
bantur ibi abundanter elemoſyne pauperibus
abundabant monachi multuꝫ in temporalibus
Jn proceſſu temporis ceperunt deſiſtere ab hoc
opere miſericordie: ⁊ monaſterium etiam defici
ebat in redditibus. ⁊ cum qdam conquererētur
de huius defectu dixit eis quidam ſanctus ho
mo. Duo fratres ſunt quos habebatꝭ in iſto mo
naſterio. Unus dicebatur date: ⁊ alius dabitur
vobis. Jſti ſemper volunt ſimul mārere. Sꝫ vos
emiſiſtis date: ⁊ ideo alius ſcꝫ dabitur noluit ma
nere vobiſcum ſed receſſit. Jdeo ergo indigetis
quia non vtimini miſericordia ad pauperes. Se
cundo menſuram coagitatam. i. calcatam dabūt
in ſinum veſtrum. i. mentem veſtram quo ad bo
na ſpiritualia: quia vt dicitur prouer. xiij. Miſe
ricordia ⁊ veritate redimitur īiquitas. Et per ip
ſam etiam miſericordie elemoſynam diſponitur
⁊ augetur ad gratiam. Sicut patet per exēplum
in vitis patrum in legēda Macharij de illo ſim
phoniaco qui ex eo q̄ fecit miſericordiam defen
dendo virginem a ſocijs ne eam opprimerent: ⁊
reducendo ad ſuos: ⁊ mulierem inuentam in de
ſerto quaſi deſperatam: pro detentione viri ⁊ fili
orum in carceribus pro debitis ipſe refocillauit
⁊ debita ſoluit. Machario fuit reuelatum q̄ fu
turus eſſet ſocius eius in gloria. Et ſic ex illa mi
ſericordia inductus eſt admonitione Macharij
ad deſerendum ſeculum ⁊ ſeruienduꝫ deo: Ter
tio menſuram confertam. i. cumulatam quo ad
gloriam anime excedentem capacitatem merito
rum eius. Quarto ſuper effluētem. i. trabocantē
quo ad gloriam corporis: que ꝓcedit ab anima
ſeu ab aīe gloria redundantē in corpus. Miſeri
cordibꝰ. n. dicetur ī vltima reſurrectiōe. Uenite
bn̄dicti pr̄is mei ꝑcipite regnū ⁊c. .§.VI.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Capitulū .VI.

Beati mundo corde qm̄ ipſi
deum videbunt. Math. v. Conuenienter ſexto lo
co ponitur beatitudo de mūdicia cordis: q2 ſex
to die homo formatꝰ ad imaginē dei: que quō
per peccatū obtenebrata erat in hoīe. Sed imun
dicia cordis reformatur per grām. Nam imagi
nem dei quā hō per culpā ſexta die amiſit. Chri
ſtus ſexta mundi etate reſtituit: ⁊ mundus cor
de infudit per grām. Merito ergo poſt pdicta ſe
quitur beatitudo de mundicia: q2 niſi prius illa
quinq3 hēantur. mundū cor in hoīe non creatur
Unde Ambr. Qui miam deſert miam amittit: ni
ſi mūdo corde miſereatur. Quia .n. vt ait Chryſ.
Multi miſerentur ſ3 impudica agunt eſtiman
tes ſufficere miam oſ̄dit q̄ non ſufficit miſereri
⁊ impudica agere: ⁊ iō addidit de mūdicia: dicēs
Beati mundo corde. Et nota q̄ non dicit mūdi ī
exterioribus vel ī corpore. Contra quos Chriſtꝰ
ait Math. xxiij. Ue vobis ſcribe ⁊ phariſei qui
mundatis qō deforis eſt: intus autem pleni eſtis
rapina ⁊ īmundicia. ſ. cogitatiōum. Chryſ. ſuper
math. Cum deꝰ neq3 corporis mundiciā laudet
nec ſordes cōdēnet: pone tū q̄ deus odit ſordes
corporū: veſtimentoꝝ: ⁊ vaſoꝝ: que neceſſe eſt vt
ipſo vſu ſordidentur: q̄to magis ſordes conſcie
horret: quā ſi volumus ſp mundā ſeruamus. Di
cit ergo beati mūdo non corpore: ſed corde. Hec
aūt mundicia in tribꝰ intelľr. Primo vt munda
ſit rōnalis ab errore male inſtruente. Secūdo vt
munda ſit concupiſcibilis ab amore male īflam
mante. Tertio vt munda ſit iraſcibilis a timore
male humiliante. Debet mundicia eē in intellec
tu a tribus vt ſit munda rōnalis videl3. Primo
a duplicitate intentōis. Secūdo a falſitate opini
onis. Tertio a prauitate cogitatōis. Quantu3
ad primum qui ſimulatā h3 intentōem: vt qui fa
cit aliquid malo fine: vel q̄ vnum h3 in corde et
aliud in ore ſeu opere non eſt beatꝰ ſed miſer: ec
cleſia. ij. Ue duplici corde. Et iter3. Ue peccatori ī
gredienti terrā duabus vijs. Hoc agit ſm̄ Ra
banū: qui mala facit ⁊ bona ſperat: vel qui ſecta
tur opa carnis: ⁊ ſanctificatōem ſps ſe perficere
arbitratur. Uel qui quo ad exteriora viam para
diſi graditur. ſ. agendo opam de genere bonoꝝ
quo ad interiora incedit per viā inferni. Hiere.
iiij. Laua a malicia. ſ. intentōis cor tuum. Secū
do d3 intellectus eſſe mundus a falſitate opinio
nis: vt nil ſentiat contra veritatem fidei: ſicut diſ
cipuli qui videntes Chriſtū reſuſcitatum eſtima
bant fantaſma eē. Uñ Chriſtus ait. Quid turba
ti eſtis ⁊ cogitationes aſcendūt. ſ. ab inferis ī cor
da veſtra: actuū. Fide purificans corda eoꝝ ſcili
cet ab erroribus. Tertio d3 eſſe rōnalis munda
a prauitate cogitationis. Math. xv. Ex corde ex
eunt cogitationes male. Furta ⁊ hiꝰ. Et vt dicit
Grego. Nequaq̄ꝫ cogitatio immunda mentem
maculat cum pulſat: ſed cum hanc per delectati
onem ſuperat: de peni. di. iij. Unde Iſa. i. dicitur
lauamini: quo ad primum mundi eſtote: quo ad
ſcōm anferte malum cogitationum veſtrarū ab
oculis meis: quo ad tertium. Secondo debet
eē munda concupiſcibilis ab amore mūdane af
fectionis: ab amore praue delectationis: a malo
peruerſe operationis Math. vi. Ubi eſt theſau
rus tuus ibi eſt et cor tuū. Ubi Chryſ. Si nil tibi
alterius mali eueniat non paruam ſenties iactu
ram inferioribus affixus: ⁊ ſeruus eoꝝ factus
⁊ a celeſtibus cadens ⁊ nil excelſorum cogitare
valēs. Secundo debet affectus eſſe mūdus ab
amore praue delectationis. Tho. iij. Mundā ſer
uaui animam meam ab omni concupiſcētia ſcili
cet carnis ⁊ ſpiritus. Et dominus per propheta3
Uſquequo morabuntur apud te cogitatōes no
xie. Tertio debet eſſe mūda affectio a praua ope
ratione: prouer. xxi. Qui mundus eſt. ſ. corde re
ctum eſt opus eius ps. xxiij. Quis aſcēdit in mō
tem dñi: innocēs maibꝰ. i. operibꝰ ⁊ mūdo corde.
Tertio debet eſſe munda iraſcibilis a timore
male humiliāte. math. x. Nolite timere eos qui
occidunt corpus. Unde aplꝯ ait. Mundus ego
ſum a ſanguine omnium veſtrum. Nō eni3 ſub
terfugi quin omne conſilium dei manifeſtarem
vobis. ſ. de agendis quaſi dicat propter timore3
non dimiſi quin dicerem veritatem neceſſaria3
quia tunc mundus non eſſem. Qui enim nimis
timet aduerſa de facili perdet mundicia3 cordis
⁊ incurrit plura peccata. Sed ſi quis diceret iſtā
beatitudinem haberi non poſſe quia ſcribitur p
uerbio. xx. Quis poteſt dicere mundum eſt cor
meum: purus ſu3 a peccato quaſi diceret nullus
ergo non poteſt haberi iſta beatitudo mundicie.
Reſpondeo aliud eſt dicere ſe mundum a pecca
to quod nullus poteſt dicere aſſertiue: quia deli
cta quis intelligit: ps. xviij. q. d. nullus. Et nihil
mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatꝰ ſu3
ait apoſtolus. Et hoc propter incertitudinem ſta
tus noſtri: quia nemo ſcit vtrum odio vľ amore
ſit dignus: eccłaſtes. ix. Cum etiā propter inſepa
rabilitatem venialiu3. i. Ioh. i. Si dixerimus q2
peccatu3 non habemus: ipi nos ſeducimus. Ali
ud eſt eſſe mundum a peccato quocunq3. Et iſtō
quamuis ex propria natura eſſe non poſſit: tamē
eſſe poteſt ex diuina gratia: ſecundu3 illud Iob
xiiij. c. Quis poteſt facere mundū de im mūdo cō
ceptum ſemine. Nonne tu qui ſolus es. Et cum
tali mundicia poteſt videri deus in vita preſenti
multipľr. Iacob vidit deum facie ad faciem: ſed
emarcuit neruus femoris eius: quod ſignificat
extinctōem ꝯcupiſcentie carnalis. Et Iſa. ſ3 mū
datis labijs. Et Paulꝰ raptꝰ: ſ3 ceciderūt ſquam
me ab ocuľ eiꝰ ipſo baptizato. Beati ergo mūdo
corde: qm̄ ipſi deū videbunt. §. VII.

Beati pacifici quoniā
filij dei vocabuntur. Matthei. v. Hec beatitu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

do apte in ſeptimo loco ponitur: dicit glo. quia
in ſabbato vere requieuit: dabitur vera pax: ſex
etatibus tranſactis. Ambr. ſuper Lucam: reddit
rõem: quare congrue beatitudinem de mundi-
tia ſequitur iſta de pace: dicens. Cum interiora
tua vacua feceris ab omni labe peccati ne diſſen
ſiones ex affectu tuo pcedãt: a te pacem icipis vt
alijs pacem feras: vñ dr̃ beati pacifici. Circa qđ
tria notãda. Primo pacis ſublimitas. Scđo
pacis integritas. Tertio pacꝭ auiditas. Quã
tum ad primũ dicit Aug. xix. de ci. dei. Q omnia
appetunt pacem: quod diffuſe probat per multa
exempla ⁊ irrõnabilium aĩalium ⁊ latronuꝫ iter
ſe. Et ẽt ex hoc qꝛ bellum qđ naturalr̃ oẽs hor-
rent ꝑptera gerunt vt perueniatur ad pacẽ. Nõ
.n. pax queritur vt bellũ exerceatur: ſꝫ belluꝫ ge
ritur vt pax hẽatur. xxiij. q. i. militar̃. ps. lxxv. In
pace factus eſt locꝰ eius. ſ. dei. Hanc apl's mãda
uit dicens. Pacem hẽte: ⁊ deus pacis ⁊ dilectõis
erit vobiſcũ. ij. Cor. vlti. Quantum ad ſcđꝫ ſci
endum q̄ tribꝰ modis aliqui ſũt pacifici. Et be
ati pacifici: qm̃ ⁊c̃. Primo quidẽ cum deo ei in
oĩbus obtẽperando. Scđo in ſe ipſo motꝰ illi
citos refrenando. Tertio cum ꝓximo concor
diam inter eos procurando. Hec dicũtur hi pa
cifici: qui hñt aĩuꝫ pacatũ iniurijs factis a proxi
mo: vt non inde conturbent̃: qꝛ hoc ptinet ad ſe
cundã beatitudinẽ. ſ. mititantẽ. Sꝫ qui inuigilãt
paci reformande quo ad deũ: ⁊ hoc ꝑ pñiam qui
ꝑ culpam eã amittunt ⁊ paci conſeruande i ſe ip
ſis ⁊ paci faciende iter proximos. Primo ergo
beati pacifici: qꝛ. ſ. obtẽperando mandatis dei ꝑ
oĩa concordant cũ eo ad Ro. v. Iuſtificati ex fiđ
pacẽ hẽamus ad deũ. Ut. n. ait Aug. Sicut qđ ẽ
ſuperius in nobis. ſ. mens vel rõ: dꝫ ceteris infe
rioribus reluctantibus imperare: ita qđ eſt in no-
bis ſuperiꝰ. ſ. ipſa rõ debet ſubijci potiori ſc. ſ. đo
Neqꝫ. n. impare inferioribꝰ põt: niſi ſupioribus
ſubijciatur. Uñ in ꝓmis parentibus: cũ rebella-
uit rõ deo tranſgrediens mandatuꝫ: ⁊ caro ſe re
bellauit rõem ſentiendo ſtimulos carnis. Et hec
eſt pax que dat̃ hoibus bone voluntatis Luc. ij
Secundo beati pacifici. ſ. qui refrenant i ſe illici
tos motꝰ. Job. v. Scias q̄ pacem hẽat taberna-
culũ tuum. i. corpus. Uñ ⁊ Aug. Pacifici ſunt in
ſe ipſis qui oẽs animi motus ⁊ carnales concu-
piſcentias hñtes edomitas ⁊ rõni ſubiectas: ſũt
regnũ dei in quo ita ordiata ſunt oĩa: vt quod i
hoie eſt principium impat reluctantibꝰ: q̄ ſũt no
bis beſtijſqꝫ cõia. Uñ vt dicit Aug. Iſta ſubiectio
ſenſualitatis ad rõem perfecte non põt hr̃i i hac
vita: ſed hoc nunc pacifici agunt: vt domantes ꝯ
cupiſcentias carnis ne regnent q̄nqꝫ perueniant
ad pleniſſimam pacẽ. Tertio beati pacifici. ſ. q̄
querunt pacem cũ proximo ſꝫ illud ad Ro. xij.
Si fieri põt quod ex nobis eſt cuꝫ oĩbus pacem
habentes Chryſ. ſup Math. Pacifici ad alios: q̄
ñ ſoluꝫ iĩmicos in pace reconciliant: ſed ẽt q̄ ime

mores maloꝝ diligunt pacem. Pertinet ad iſtã
pacẽ vt non ſolũ non q̄rant vindictam leſi: ſed q̄
rant cum eis ledentes habere pacẽ ⁊ diſcordan-
tes ad pacẽ reducere. Quantum ad tertiũ ꝑn
cipaliter ſublimitas pacis oñditur ex fructu eiꝰ
ſeu ꝑmio quod repromittitur: qꝛ. ſ. filij dei voca-
buntur. Tria aũt faciunt hoiem filiũ dei quodã
particulari mõ. Primo fides formata Joh. i. De-
dit eis ptãtem filios dei fieri: his q̄ credunt i no-
mine eius. Qui non ex ſanguibus neqꝫ ex volũ-
tate carnis ⁊c̃. Scđo charitas pfecta Mat. v. Di
ligite inimicos vr̃os ⁊c̃. vt ſitis filij pr̃is vr̃i. Ter-
tio pacis concordia ſm̃ illud. Beati pacifici qm̃
filij dei vocabunt̃: qꝛ ſm̃ Chryſ. tales diligentes
pacem chriſto ſunt ſiles: q̄ ẽ pax nr̃a q̄ fec̃ vtraqꝫ
vnũ ſm̃ aplm̃: vel qꝛ ſm̃ Aug. In deo eſt ſũma q̄
es ⁊ nil repugnans. Et ſic hñt tales ſilitudinem
pr̃is. Uel ſm̃ Chryſ. in deo ẽ ſũma qes ⁊ nil repu
gnans ⁊ ſic hñt talẽ ſilitudinem patrꝭ. Uel ſꝫ eũ-
dem Chryſ. Pacifici dicunt̃: q̄ nec odiũt nec liti
gant: ſꝫ litigãtes ⁊ diſcordantes ad pacẽ reducũt
Hi recte vocant̃ filij dei: qꝛ vnigeniti hoc opꝰ fu
it congregare diſpſa: ⁊ pacificare ꝯtra ſe pliantia
hoc aũt eſt maximũ ⁊ digniſſimum. ſ. eẽ filius re
gis eterni. .§. VIII.

Beati qui perſecutio-

nem patiunt̃ pp iuſticiã: qm̃ ipſoꝝ eſt rẽgnum ce
loꝝ Mat. v. Hec octaua beatitudo ẽ quedã mã
feſtatio ⁊ ꝯfirmatio ꝑcedentium. Ex hoc. n. q̄ ali
q̄s ẽ confirmatꝰ in ꝑcedentibꝰ bonis: i paupertate
ſpus: mititate ⁊ alijs: ſeqtur q̄ ab illis bonis pp
nullam pſecutiõem recedat. Uñ iſta beatitudo p
tinet q̄ſi ad oẽs precedentes. Chryſ. aũt ſup mat
the. dicit: q̄ poſita beatitudine de pace ſubdit de
perſecutione: ne q̄s exiſtimaret q̄ ſp querere ſi-
bi pacẽ ſit bonũ: puta aſſentiendo malis propte
rea ſubdit. Beati q̄ pſecutõem patiunt̃. Ubi tria
notanda ſunt circa iſtã beatitudinẽ. Primo ſup-
plicium afflictiõis: ibi. Beati q̄ pſecutõeꝫ pa. Se
cũdo motiuũ paſſiõis ibi: pp iuſticiã. Tertio ꝑmi
um toleratõis ibi: qm̃ ipſo. ẽ re. ce. Quantum
ad ꝑmum vtiqꝫ pſecutio afflictio ẽ. Dicit aũt apl's
.ij. Thi. iij. c. Oẽs q̄ pie volũt viuere i Chriſto: ne-
ceſſe ẽ vt pſecutõem patiãt̃ ꝑpter iuſticiã. Et hoc
a carne demone: ⁊ hoie. Caro. n. pſequit̃ ſpm̃: vo
lens eũ trahere ad ſuas ꝯcupias. In cuiꝰ figurã
fuit ludus Hiſmael cũ Iſaac: q̄ pſecutio dicitur
Uñ apl's ad gal. iiij. Is qui ſm̃ carnẽ natꝰ eſt pſe
q̄bat̃ eum qui ſm̃ ſpm̃ natꝰ ẽ. i. appetitꝰ ſenſualis
rõem. a demone q̄lꝫ iuſtus ſuſtiet pſecutõem: q̄ũ
varijs modis q̄rit eũ decipe ⁊ occidere: ps. xvij.
Perſequar iĩmicos meos ⁊ comphendã illos ⁊
non conuertar donec deficiant. Perſequimur
demones perſequentes: cum reſiſtimꝰ eoruꝫ ſug
geſtiõibꝰ. Ab hoie fit pſecutio. Et hoc duplr̃: qꝛ ꝑ
iĩurias corpales l' ꝑ mala exẽpla. vñ Aug. Utrũ
qꝫ genꝰ pſecutiõis diſtiguẽs ait ſr̃ ps. cvi. ⁊ i mlt̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aliȷs. Uox tribulatoꝝ Chriſto.i.martyrum inter
paſſiones ꝑclitantiū ſʒ de capite ꝑſumentiū. Cū
illis vox oīs iuſti: cui ex charitate abundās iniq
tas chriſtianoꝝ paſſio eſt: vt Loth coꝛpoꝛalē per
ſecutōem a nullo ī ſodomis ſuſtinuerit: ſʒ a mal
coꝝ cum q̄bus hitabat. Eſt ergo perſecutio iuſti
vel a leone in impetu vel a dracone in inſidiȷs
.vii.q.i.aduerſitas.§.eſt ⁊ aliud. Quantum ad
ſcdʒ.ſ.de motiuo paſſionis: qđ.ſ.dʒ eē iuſticia q̄
includit oēm virtutem. Nā pati ꝓpter ſua pec-
cata perſecutōem.i.punitōem: nō facit hoīem be
atum ſed miſeꝝ: vn̄ .i. Pe.iiij.dr̄. Nemo veſtrum
patiaṫ quaſi homicida: aut fur: aut maledicꝰ. Iō
Si quid patimī ꝓpter iuſticiam beati. Et hoc eſt
quod dr̄. Beati qui ꝑſecutionē patiuntur ꝓpter
iuſticiam. Chryſo.ſup Math. Quidā patiunṫ ꝑ
ſecutionem ꝓpter non cōmittendā idolatriā. Et
iſti ſunt beati q꞉ ꝓpter iuſticiā fidei patiunṫ: vt fi
deles a paganis vt Laurentiꝰ Uicentiꝰ: Ioānes
⁊ Paulus Coſmas ⁊ damianus: a diuerſis tyrā
nis idolatr̄: vt Agnes Lucia Cecilia Catherina
Et innumeri vtriuſqʒ ſexus. Aliq̄ patiunṫ ꝑſecuti
onē ꝓpter veritatem non deſerendā. Ut catholi
ci ab hereticꝭ: ſicut Athanaſiꝰ Hilarius Ambro
ſius ⁊ plures aliȷ: ab arriāis ⁊ imperatore eis fa
uente. Et Hermigildꝰ filiꝰ regis Hiſpanie a ſuo
patre iuſſus occidi: q꞉ ab arrianis noluit accipe
cōionem vt narrat Greg.in dial. Et iſti ēt beati
q꞉ ꝓpter iuſticiā veritatis patiuntur ꝑſecutiōeʒ
Sed ſi q̄s ex potentibꝰ ait Chryſo. q̄ chriſtiāi vi
dentur: forſitan ꝓpter pctā ſua coꝛrepꝰ a te: fue
rit te ꝑſecutus: beatus es cum Io.baptiſta: q.ſ.n̄
ꝓpter fidem: ſed ꝓpter veritatem dicendam cir
ca matrimoniū violatum ab Herode coꝛripuit
perſecutōem ⁊ moꝛtē ē paſſus. Qui ergo ꝓpter
cām dei aliquid patiṫ: ⁊ ſi a ſuis patiṫ mercedeʒ
martyriȷ accipiet a deo. Beati ergo q̄ perſecutō
nem patiuntur ꝓpter iuſticiā. Quantū ad ter
tium.ſ.de p̄mio. Nota ꝙ regnum celoꝝ eſt p ꝑſe
cutōem patientiū tribꝰ modis. Primo mō ſpon
tanea voluntate. Uoluntarie ſacrificabo tibi ⁊c̄.
Scđo cū ꝑſeuerantia. Unđ q̄ perſeuerauerit vſʒ
in finem hic ſaluus. Tertio ex cā legitima: q꞉ ꝓp
ter rectam intentōeʒ ⁊ cām. Nā vt ait apl's Coꝛ.
xiij.c. Si tradidero coꝛpꝰ meum ita vt ardeā cha
ritatem aūt non hūero.ſ.faciendo ꝓpter laudeʒ
humanam non ꝓpter deū: nihil mihi ꝓdeſt.i.ad
Coꝛin.xiij. Et nota ꝙ idem p̄mium in p̄ma ⁊ octa
ua beatitudine ponit. Primo q̄dem q꞉ martyriȷ
genꝰ eſt pauptas voluntaria: ⁊ in ꝯſpectu ſeculi
ſunt paupes ſpū q̄ ꝑſecutōem patiunṫ. Secun
do: q꞉ p paupertatē emiṫ regnū celoꝛum ſed per
ſecutiōe ⁊ paſſiōe p chriſto ꝑcipitur regnū. Ter
tio ſm̄ Ambꝛ. q꞉ pauperibus ſpū ꝓmittiṫ regnū
celoꝛum q̄ntum ad gloriā aīe.ſ.ſuſtinentibꝰ perſe
cutionem ī coꝛpoꝛe pro chriſto: ꝓmittitur regnū
celoꝛum quantum ad gloꝛiam coꝛpoꝛis. Beati
ergo ⁊c̄.

De vltimo fine hominis qui eſt beatitudo per
fecta capitulum ſeptimum.

R Eſtat videre de
beatitudine ꝑfecta: q̄ eſt vltimꝰ finis
hoīs: quā diffinit Boeti. cū dicit: ꝙ ē
ſtatus oīum bonoꝝ aggregatione ꝑfectꝰ. Et imo
videndum eſt ſi ē aliquid creatū vel increatum.
Pro cuius declaratiōe dicit.be. Tho. p̄ᵃ. zᵉ. q.iij.
ꝙ beatitudo eſt vltimꝰ finis. Finis autem alicu-
ius dr̄ dupliciter. Uno mō res quā cupimꝰ adi-
piſci: ſicut auaro finis ē pecunia. Alio mō ipa ad
eptio vel poſſeſſio ſeu vſus aut fruitio eius rei q̄
deſideratur. Sicut ſi dicatur ꝙ poſſeſſio pecūie
eſt finis auari: ⁊ frui re voluptuoſa eſt finis intē
perati. Primo ergo modo vltimus finis hoīs eſt
bonū increatum.ſ.deus: qui ſolus ſua īfinita bo
nitate pōt voluntatē hoīs perfecte īplere. Et iſta
dr̄ beatitudo obiectiua vel cāliua: q꞉ deus ē ob
iectum ⁊ cā noſtre beatitudinis. vnde ⁊ Boetius
dicit deum eē ipſam beatitudinē neceſſe eſt con
fiteri. Scđo vltimus finis ſeu beatitudo hoīs ē
aliquid creatum in ipo exn̄s: qđ nihil aliud ē q̄ꝫ
adeptio vel fruitio vltimi finis. Un̄ Aug. dicit ꝙ
illis rebus fruendū eſt que nos beatos faciunt.
Factio autem impoꝛtat quid creatum. Et iſta di
citur beatitudo adeptiua vel fruitiua: ex eo ꝙ eā
adipiſcimur ⁊ fruimur. Sic igitur q̄ntum ad ob
iectum ⁊ cauſam: beatitudo eſt quid increatum.
ſed quantum ad eſſentiam eſt quid creatuʒ. Cū
autem dicitur beatitudo eſt quid ſummū bonuʒ
intelligendum eſt ꝙ eſt adeptio ſummi boni: nō
ꝙ ipſa adeptio que dr̄ beatitudo ſit ſummuʒ bo
num qđ eſt deus: ⁊ per conſequens quid increa
tum. Et ſilr̄ beatitudo dr̄ vltimus finis.i.adeptō
vltimi finis. Pꝛobatio ⁊ declaratio quō beatitu
do perfecta ſit operatio: non q̄cūqʒ ſʒ operatio in
tellectiua non q̄cūqʒ: ſʒ clare viſionis diuine eēn
tie. Et p̄mum ꝓbat ſic.b. Tho. p̄ᵃ. zᵉ. q.ſ. ꝙ bea-
titudo ſit operatio ſcđm ꝙ beatitudo eſt aliquid
creatum in ipſo hoīe exn̄s. Beatitudo eſt vltima
hoīs perfectio. Unūqđqʒ aūt in tm̄ eſt perfectuʒ
in q̄ntum eſt actu. Nā potentia ſine actu īperfecta
eſt. Ergo beatitudinem oʒ in vltimo actu homis
conſiſtere. Manifeſtum eſt autem ꝙ operatio ē
vltimus actus operantis. Unđ ⁊ ſecundus actꝰ
nominatur a philoſopho in ſecundo de anima.
Nam hn̄s foꝛmaʒ poteſt eſſe in potentia operās
ſicut ſciens potentia conſiderans eſt. Et inde ē
ꝙ in aliȷs quoqʒ rebus vnaqueqʒ dicitur eſſe ſe
cundum ſuā operatōem. Neceſſe eſt igitur bea-
titudinem hoīs operatōem eē. Unde ⁊ philoſophꝰ
in.i.ethi. dicit felicitatem eſſe operatōem ſm̄ per
fectam virtutem. Cum autem ſit duplex actio ſe
cundum philoſophum. Unaqueqʒ procedit ab
operante in materiam exterioꝛem: ſicut nere: ſe-
care ⁊ huiuſmodi. Et talis actus non poteſt eſſe
beatitudo hominis: quia talis operatio non eſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑfectio agentis ſed magis patientis. Alia eſt actio
manens in ipſo agente ſicut ſentire velle: ⁊ intel
ligere: ⁊ talis actio eſt perfectio agentis: ⁊ pōt eſſe
beatitudo. Iſta aũt operatio que dr̃ beatitudo:
alio mō ē in deo: alio mō in angelis bonis ⁊ ſanc
tis: alio mō in viatoribus. Nā in deo in quo eſt
beatitudo per eſſentiam: operatio eius eſt eē ipſi
us. In angelis ⁊ beatis in vita eterna: eſt vltima
perfectio ſm̃ aliquam operationē qua iunguntͬ
bono increato. Et hec eſt in eis operatio vnica ⁊
ſempiterna. In viatoribus aũt ſm̃ ſtatum vite ꝑ
ſentis: eſt vltima ꝑfectio ſm̃ quam homo ↄiugi
tur deo. Sed hec operatio non pōt eē continua
⁊ vnica. Nec obſtat ꝓdictis ꝙ beatitudo dr̃ vita
eterna. Ioh. xvij. Hec ē vita eterna vt cognoſcāt
te ſolum ⁊c̃. Et vita non eſt operatio: ſed ſꝫ phm̃
viuere viuentibus eſt eſſe. ¶ Nam ſm̃ Tho. vi
ta dr̃ dupliciter. Uno mō ipm̃ eſſe viuentꝭ. Et ſic
beatitudo non eſt vita niſi in deo cuius eē eſt ſua
ēt operatio. Alio mō dr̃ vita operatio viuentis:
ſm̃ quam principium vite exijt in actum. Et ſic
noīamus vitam actiuam ⁊ contemplatiuam. Et
hoc modo beatitudo perfecta dr̃ vita eterna. ꝙ
autem boetius dicit beatitudinem ſtatum oīum
bonorum: intelligitur per hoc ꝙ beatus eſt i ſta
tu omnis boni perfecti. i. firmitate ⁊ dignitate: nͦ
ꝙ non ſit in actu. .§. I.

Quod operatio que ē

beatitudo eſt operatio intellectus: probatur ſic:
Beatitudo cũ ſit perfectũ bonum: oportet ꝙ ſit
optima perfectio vel perfectōis opatio. Optima
operatio eſt optime potentie ergo optimum obie
ctum, eſt deus. Potentie aũt principaliores aīe
ſũt intellectus ⁊ volũtas. Sꝫ beatitudo non pōt
eſſe eēntialiter actus voluntatis: vñ reſtat ꝙ ſit
actus intellecti. Et ꝙ nō pōt eē actio volũtatis:
ꝙ̃tum ad id qđ eſt eſſentialiter ipa beatitudo: ſic
ꝓbat. b. Tho. pͣ 2ͤ. q. iij. Maīfeſtum eſt ex premiſ
ſis ꝙ beatitudo eſt conſecutio vltimi finis. cōſe
cutio aũt finis non conſiſtit in ipſo actu volunta
tis. Uoluntas eniꝫ fertur in finem ⁊ abſẽtem cum
ipm̃ deſiderat: ⁊ pñtem, cum in ipſo requieſcens
delectatur. Manifeſtum eſt aũt ꝙ ipſum deſide
rium finis non eſt conſecutio finis: ſꝫ motus ad
finem: delectatio aũt aduenit voluntati: ex hoc ꝙ
finis fit ei pñs. Non aũt econuerſo aliquid fit ꝑ
ſens: qꝛ voluntas delectatur in ipſo. ¶ Oportet
ergo aliquid aliud eſſe ꝙ̃ actum voluntatis per
quod fit preſens ipſe finis voluntati. Et hoc maī
feſte apparet circa fines ſenſibiles. Si. n. conſeq
pecuniam eſſet per actum voluntatis: ſtatiꝫ a ꝓn
cipio cupidus conſecutꝰ eſſet pecuniam qñ vult
eam habere. Sed a ꝓncipio quideꝫ eſt abſens ei
Conſequitur aũt ipſam per hoc ꝙ manu eā apꝑ
hendit: vel aliquid hmͦ: ⁊ tunc iam delectatͬ in pe
cunia habita. Sic igitur circa intelligibilem finē
contingit. naꝫ a ꝓncipio volumus conſequi finē
intelligibilem. Conſequimur aũt ipſum per hoc
ꝙ fit preſens nobis ꝑ actum intellectus. Et tunc
voluntas delectata quieſcit in fine iam adepto.
Sic ergo eſſentia beatitudinis in actu itellectus
conſiſtit. Sed ad voluntatem pertinet delectatō
conſequens beatitudinem: ſm̃ ꝙ dicit Aug. i. x.
confeſſio. ꝙ beatitudo eſt gaudium de veritate:
qꝛ. ſ. ipm̃ gaudium eſt conſumatio beatitudinis.
Patet ēt hoc. ſ. ꝙ beatitudo conſiſtat in actu itel
lectus. Ex hoc dr̃ qđ Ioh. xvij. Hec ē autē vita
eterna: vt cognoſcant te ſolum verum deum ⁊c̃.
Cognitio aũt partium ad intellectum non volun
tatem. Non ē ↄtra predicta qđ Aug. dicit. xix. đ
ciu. dei. beatitudinem conſiſtere in pace. Nā pax
ꝑtinet ad vltimum finē hoīs ⁊ per ↄñs beatitudi
nem: non ꝙ eēntialiter pax ſit ipſa beatitudo: ſed
qꝛ añcedenter ⁊ conſequenter ſe hꝫ ad eā. Ante
cedenter quidē in quantum iam ſũt remota oīa
ꝑturbantia ⁊ impedientia ab vltimo fine. Conſe
quenter aũt in quantum homo adepto vltimo fi
ne remanet paccatus ſuo deſiderio getatus. Itē
ſi obijciatur Beatitudo eſt ſummum bonũ. Sꝫ
bonum eſt obiectum voluntatis: ergo beatitudo
conſiſtit in actu voluntatis. Rñdit. b. Tho. ꝙ pri
mum obiectum voluntatis non eſt actus eiꝰ ſed
aliqđ aliud bonum: ſicut nec ꝓmum obiectuꝫ vi
ſus eſt viſio ſed viſibile: vnde ex hoc ipſo ꝙ bea
titudo ꝑtinet ad voluntatem tanꝙ̃ ad ꝓmum ob
iectum eius: ſequitur ꝙ non ꝑtineat ad ipſam ta
ꝙ̃ actus eiꝰ. ¶ Item ſi obijciatur ſic. Si beatitu
do eſt operatio: vt dictum eſt: ergo ē nobiliſſima
operatio. Sed nobilior operatio ē dilectio dei: ꝙ
ꝑtinet ad voluntatem ꝙ̃ cognitio que pertīet ad
intellectum: ergo ⁊c̃. Reſpondet. b. Tho. ꝙ dilec
tio preeminet cognitioni in mouendo. Sꝫ cogni
tio por eſt dilectione. ſ. attingendo. Non. n. dilig
tur niſi cognitũ: ⁊ ideo intelligibilē finē primo at
tingimus per actionē intellectus: ſicut ⁊ ſēſibilē
finē primo attingimus per actionē ſēſus. ¶ Itē
quāuis finē prius apꝑhēdat intellectus ꝙ̃ volũ
lũtas: tñ qꝛ motus ad fineꝫ incipit a volũtate: iō
volũtati debetur id qđ vltimo cōſequitur aſſe
cutionē finis: ſcilicet delectatio: ſeu fruitio. Iteꝫ
ex hoc qđ Auguſtinus dicit: ꝙ beatus ē qui ha
bet quicqd vult: non tñ, niſi per actũ voluntatis
eſt ꝙ habeat: eſt quicquid vult: et ideo pertinet
ad volũtatem. .§. II.

Quod iſta operatio in

tellectus in qua eēntialiter cōſiſtit beatitudo ꝑ
fecta: eſt viſio diuine eſſentie: ⁊ non pōt eſſe alia
opatio qđ ꝓbat beatus Tho. prima ſcđe queſtio
ne. iij. ſic. Homo nō poteſt eē ꝑfecte beatus quo
uſqꝫ reſtat ſibi aliquid deſiderādũ ⁊ querendũ:
qꝛ beatitudo eſt quietatiua. Sed qui non videt
diuinā eſſentiā reſtat ei aliquid deſiderādum et
querēdũ. Nam cũ deus ſit cauſa prima oīm re
rum: et oīa ſint quidā effectus dei. Cũ intellectꝰ

cognoſcit eẽntiam alicu⁹ effec⁹: niſi cognoſcat
ẽt cãz illius effec⁹. non ſolũ an ſit ſʒ ẽt qd ſit ſeu
eẽntiam ei⁹: remanet hoĩ naturaliter deſideriuʒ
cum cognoſcit effectũ: ꝛ ſic hr̃e cãm cognoſcẽdi
ẽt de cã quid ſit: ꝛ illud deſiderium eſt admirati
onis ꝛ cãt inq̃ſitõem: puta ſi quis cognoſcat ecly
pſum ſolis: conſiderat ꝙ ex aliq̃ cã procedit de q̃
qꝛ neſcit quid ſit: admiratur ꝛ admirando inqui
rit: nec iſta inq̃ſitio quieſcit quouſqꝫ ꝑueniat ad
cognoſcendũ eẽntiaʒ cãe. Sic cognoſcens intel
lec⁹ eẽntiam alicuius effec⁹ niſi cognoſcat ꝛ de
deo qui eſt cã eius quid ſit: remanet inq̃e⁹ ꝛ per
ↄ̃ñs non põt eẽ perfecte beatus. Cognoſcere au
tẽ non põt perfecte cãm ꝓmam: niſi ipam eẽntiaʒ
eius videndo. Uniuſcuiuſqꝫ. n. perfectio potẽtie
attenditur ſm rõem ſui obiecti. Obiectum autẽ
intellec⁹ eſt quicq̃d eſt in eẽntia rei vt dr̃ in. iij.
de aĩa. Unde in tñ ꝓcedit perfectio intellec⁹ in
q̃tum cognoſcit eẽntiam alicui⁹ rei. Oportet er-
go cognoſcere ſeu videre eẽntiam dei qui vult ꝑ
fecte cognoſcere. Et iõ etiam dr̃. i. Jo. iij. Cum ap
paruerit ſimiles ei erimus: qꝛ videbimus eũ ſe
cuti eſt. i. eẽntiam eius. Et in hoc conſiſtit beati-
tudo perfecta. ꝛ iſta viſio dr̃ dos aĩe. .§. III.

Quod delectatio requirĩ ad beati-

tudinem ſicut concomitans ipſam. Pro cui⁹ de-
claratione dicit. b. Tho. pᵃ. 2ᵉ. q. iiij. ꝙ quadrupli
citer aliquid requirĩ ad aliud. Uno mõ ſicut ꝓ
ambulum vel ꝓparatoriuʒ ad ipm: ſicut diſcipli
na requirĩ ad ſciam. Secundo modo ſicut per
ficiens aliquid: ſicut aĩa requiritur ad vitaʒ cor
poris. Tertio modo ſicut coadiuuans extrinſe
cum: ſicut requiruntur amici ad aliquid agẽdũ
¶ Quarto modo ſicut aliquid concomitans: ſicẽ
ſi dicamus ꝙ caloꝛ requiritur ad ignẽ ꝛ hoc vlti
mo mõ delectatio requiritur ad beatitudinem.
Cãtur. n. ex hoc ꝙ appetitus requieſcit in bono
adepto. Unde cũ beatitudo nil aliud ſit q̃ʒ adep
tio ſummi boni non põt eſſe ſine delectatione cõ
comitante: ſicut nec ignis ſiñ caloꝛe. Et qđ Aug.
dicit ꝙ viſio eſt tota merces fidei: verũ eſt quan
tum ad eſſentiam beatitudinis. Unde per hoc ñ
excluditur delectatio: ſed oñditur ꝙ ipſa non ꝑ
tinet ad eẽntiam beatitudinis: ſed eſt vt accidẽs
ꝓpꝛium: vt riſibile conſequĩ rõnale. In ipſa eti
am redditione mercedis delectatio includitur.
Nã cũ alicui merces reddĩ volũtas merentꝭ re
quieſcit: quod eſt delectari. ¶ Item non eſt con
tra pꝛedicta quod phũs ait in. vi. ethi. ꝙ delecta
tio impedit actionem intellectus: qꝛ coꝛrumpit
eſtimatõem prudentie. Non. n. loquĩ ibi phũs
de delectatione concomitante intellectum: hec
enim non impedit operatõem intellec⁹: ſed ma
gis ↄ̃fortat ipſam vt dr̃ in. x. ethi. Ea. n. que dele-
ctabiliter facimus: attentius ꝛ pſeuerantius faci
mus. Sed loquĩ de delectatõe extranea: hec im
pedit operatõem intellectus: q̃ñqꝫ quidem ex in
tentionis diſtractione: qꝛ dum vni vehementer
intendimus: neceſſe eſt ꝙ ab alio diſtrahamur:
q̃ñqꝫ ex contrarietate ſicut delectatio ſenſus con
traria rõni impedit eſtimatõem prudentie: mag⁹
q̃ʒ operatõem ſpeculatiui intellectus. ¶ Eſt ſcien
dum ꝙ in beatitudine viſio eſt quid pꝛincipali⁹
ꝛ potius q̃ʒ delectatio: huius rõ eſt ſʒ. b. Tho. vbi
ſupꝛa: qꝛ delectatio conſiſtit in quadam quietati
one voluntatis. Qꝛ autem voluntas in aliq̃ qui
etetur non eſt niſi ꝓpter bonitatem eius in quo
quietatur. Si ergo voluntas quietatĩ in aliqua
operatione: ex bonitate opationis procedit quie
tatio voluntatis: nec voluntas querit bonuʒ ꝓp
ter quietatõem. Sic. n. ipſe actus voluntatis eẽt
finis quod eſt contra ꝓmiſſa. Sed iõ querit ꝙ q
etetur in operatione qꝛ operatio eſt bonum ei⁹.
Unde manifeſtum eſt ꝙ pꝛincipalius bonum eſt
ipſa operatio: in qua quietatur voluntas q̃ʒ q̃eta
tio voluntatis in ipſo. Patet etiam idẽ ex hoc qꝛ
cã eſt potioꝛ effectu ſed viſio eſt cã delectationis
Qđ autem dicit phũs. x. ethico. ꝙ delectatio ẽ ꝑ
fectio operationis: non ſic eſt intelligendum q̃ſi
delectatio ipſa operatõem perfectam ĩ ſpecie ſua
ſed eſt perfectio concomitans operationeʒ: ſicut
decoꝛ dr̃ perficere iuuentutem nõ ꝙ faciat. Sic
ꝛ delectatio non facit viſionem dei perfectam in
ſpecie ſua: ſed conſequitur eam. Item notanda ẽ
dr̃ia inter appetitum ſenſitiuum ꝛ intellectiuum
circa delectationem. Nam appꝛehenſio ſenſitiua
quam ſequĩ appetitus ſenſitiu⁹: non attingit ad
cõem rõem boni: ſed ad aliquod ꝑticulare qđ ẽ
delectabile: ꝛ iõ ſm appetitum ſenſitiuum qui ẽ
in aĩalibus: operationes queruntur ꝓpter dele
ctationem. Et natura in operationibus neceſſari
is ad conſeruatõem indiuidui ꝛ ſpeciei delectati
ones appoſuit: vt hi⁹ operationes ab animalib⁹
non negligantĩ. Sed intellectus appꝛehendit vni-
uerſalem rõnem boni: ad cuius conſecutõem ſe
quitur delectatio. Unde pꝛincipalius intẽdit bo
num q̃ʒ delectatõem. Non eſt autem aliquid eſti
mandum ſimpliciter ſm oꝛdinem ſenſitiui appe
titus ſed magis ſm oꝛdinem intellectiui appetit⁹
Item nõ obſtat ꝙ delectatio ſeu fruitio ſuccedit
charitati ꝛ viſio fidei: ſed maioꝛ eſt charitas fide:
ergo potioꝛ videtur delectatio. Naʒ charitas cũ
non querat bonum dilectum ꝓpter delectatõeʒ
ſm hoc eſt ei conueniens vt delectetur in bono
adepto quod amat: ideo delectatio nõ rñdet cha
ritati vt finis. Tunc. n. procederet rõ ſed mag⁹ vi
ſio rñderet charitati ꝑ quam viſionem finis fit ei
ꝓſens. .§. IIII.

Quod ad beatitudinem

perfectam requirtur ẽt compꝛehenſio. Qđ ſic pro
bat. b. Tho. vbi ſupꝛa. Cum beatitudo conſiſtat ĩ
conſecutione vltimi finis: ea q̃ requirũtur ad be
atitudinem: ſunt conſideranda ex ipo oꝛdine ad
finem. Ad finem aũt intelligibileʒ oꝛdinatur hõ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

partim per intellectū ꝑtim per voluntateꝫ. Per
intellectum quidem inquantum in intellectu ꝑexi
ſtit aliqua cognitio finis imꝑfecta. Per volunta
tem aūt. Primo quidē per amorē qui eſt motus
voluntatis in aliquid. Secundo per realē habi
tudinem amantis ad amatū. Que quidem pōt eſſe
tripliciter. Quādoqꝫ.n. amatum eſt pn̄s amanti: ⁊ tūc
tā non ꝗrit̄. Quādoqꝫ non eſt pn̄s ſꝫ non ē poſſibile
ipſꝫ adipiſci ⁊ tunc ēt non ꝗritur. Quādoqꝫ aūt ē poſ
ſibile ipm̄ adipiſci: ſed ē eleuatū ſupra facultatē
adipiſcentis: ita vt ſtatim hr̄i non poſſit: ⁊ hec eſt
habitudo ſperantis ad ſperatū: q̄ ſola hītudo fac̄
finis inquiſitōem. Et his tribus rn̄det aliqua in
ſupna beatitudine. Nam perfecta cognitio finis
rn̄det imperfecte: pn̄tia ipſius finis rn̄det ſpei ha
bitudini. Sed delectatio in fine iam pn̄ti ꝯſequi
tur delectatōem. Et iō neceſſe ē ad beatitudiem
iſta tria concurrere. ſ. viſionē q̄ eſt cognitio per
fecta intelligibilis finis: ꝯphenſionē q̄ impor
tat pn̄tiam finis: delectatōem ſeu fruitōem q̄ im
portat ꝗetatōem rei amantis in amato. Et de cō
phenſione dicit apl̄s. i. ad Cor. ix. Sic currite vt
cōphendatis. Spūalis aūt curſus terminat̄ ad
beatitudinē. Cōphenſio tn̄ ſm̄ b. Tho. dr̄ dupli
citer. Uno mō incluſo ꝯphenſi in cōphenden
te. Et ſic oē qd̄ ꝯphendit̄ a finito eſt finitum.
Unde hoc mō de⁹ nō pōt ꝯphendi ab aliquo
intellectu creato. Alio mō ꝯphenſio nil aliud
noīat niſi tentatōem alicui⁹ rei: q̄ iam principalr̄
hētur: ſicut aliqs dn̄s aliquem: dr̄. n. eum ꝯp
hendere qn̄ tꝫ eum. Et ſic beati ꝯphendūt. Ip
ſa aūt ꝯphenſio non ē alia aliqua opatio ꝑter
viſionem. Sꝫ ē ꝗdam hītudo ad finem iā hītum
Unde ipſa viſio: vel res viſa ſm̄ ꝙ principalr̄ ad
eſt. Eſt obiectum cōprehenſionis. Et ſicut ad vo
luntatem ꝑtinet ſpes ⁊ amor: q2 eiuſdem eſt ama
re aliqd ⁊ tendere in illud: ita ad voluntatem ꝑti
net ⁊ ꝯphenſio ⁊ delectatio: q2 eiuſdem ē hr̄e
aliquid ⁊ quieſcere in illo. Sciendū ēt ꝙ recti
tudo voluntatis requirit̄ ad beatitudinem ante
cedenter ⁊ ꝯn̄ter. Antecedēter: q2 ſicut materia
non ꝯſequit̄ formam niſi ſit debito mō diſpoſita
ad formam: ita nihil pōt ꝯſequi finem niſi ſit d
bito mō ordinatum ad ipſum. Un̄ nullus pōt ad
beatitudinem peruenire niſi hēat rectitudinem
volūtatis q̄ rectitudo exiſtat per debituꝫ ordinē
ad vltimum fineꝫ. Conſequenter aūt requiritur
q2 ſicut dictū eſt beatitudo vltima conſiſtit in vi
ſione diuine eēntie q̄ eſt ipſa eſſentia bonitatis.
Et ita voluntas videntis dei eſſentiam ex neceſ
ſitate amat deū. Sicut voluntas non videntis d
um ex neceſſitate amat quicqd amat ſub cōi rō
ne boni quam nouit. Et hoc ipum eſt quod facit
voluntatem rectā. Un̄ non eēt beatitudo ſine re
cta volūtate. ·§·V·

Ad beatitudinem per

fectā hoīs non reqrit̄ corp⁹ eius ad eē: ſed ad bn̄
eē ⁊ corpus ꝑfecte diſpoſitum. Pro cui⁹ declara
tione dicit. b. Tho. pᵃ. 2ᵉ. q. iiij. ꝙ aliqui poſuerūt
ꝙ beatitudo perfecta q̄ conſiſtit in dei viſione: n̄
pōt aīe aduenire ſine corpore exiſtenti: dicentes:
ꝙ aīe ſanctoꝝ a corporib⁹ ſepate ad illam beati
tudinem non perueniunt vſqꝫ ad dieꝫ iudicij qn̄
reaſſument corpora. Qd̄ apparet eē falſum ⁊ au
ctoritate ⁊ rōne. Auctoritate quidem: q2 dic̄ apo
ſtolus. ij. ad Cori. v. Quādiu ſum⁹ in corpore pe
grinamur a dn̄o. Et que ſit rō peregrinatiōis oſ
tendit dicens. Per fidem. n. ambulamus non ꝑ
ſpem. Ex quo apparet ꝙ q̄ādiu quis ambulat ꝑ
fidem non per ſpēm carens viſione diuie eēntie
nondum eſt deo pn̄s. Anime auteꝫ ſanctorum a
corporibus ſepate ſunt deo pn̄tes: Audemus au
tem ⁊ bonā voluntatē hēmus peregrinari a cor
pore ⁊ pn̄tes eſſe ad dominum. Unde manifeſtū
eſt ꝙ anime ſanctoꝝ a corporibus ſeparate: am
bulant per ſpem videntes dei eēntiam in quo ē
beatitudo vera. Apparet ⁊ hoc rōne. Nam intel
lectus ad ſui opationem non indiget corpore ni
ſi propter fantaſmata in qbus intelligibilem ve
ritatem intuetur. Manifeſtum eſt auteꝫ ꝙ diui
na eēntia ꝑ fantaſmata videri nō pōt: ex eo vide
licꝫ q2 materialia ſunt: deus autē pure immate
rialis. Unde cum in viſione diuine eſſentie con
ſtat perfecta hominis beatitudo: non dependet
a corpore ipſa beatitudo hominis: ⁊ per conſe
quēs ſine corpore poteſt eē anima beata. Ad qd̄
etiam facit quod dr̄ Apoc. xiiij. Beati mortui q
in dn̄o moriuntur. Sciendum tamen ꝙ ad ꝑ
fectōem alicuius rei: dupliciter aliquid pertinet
Uno⁹ ad conſtituendam eſſētiaꝫ rei: ſicut anima
requiritur ad perfectōem corporis. Alio modo
requirit̄ ad perfectionem rei: qd̄ pertinet ad bn̄
eſſe eius ſicut pulchritudo corporis. Uel veloci
tas ingenij pertiet ad perfectōem hominis. Quā
uis ergo corpus p̄mo modo ad perfectionem be
atitudinis hominis non pertineat: pertiet tamē
ſecundo modo. Cum eīm operatio dependat ex
natura rei: quanto anima perfectior erit ī ſua na
tura: perfectius habebit ſuam propriam operati
onem in qua felicitas conſiſtit. Unde Aug. ſuper
Gen̄. xij. dicit: ꝙ non ſic pn̄t videre aīe ſanctoruꝫ
ſeparate a corporibus incommutabilem ſubſtā
tiaꝫ vt ſancti angeli vident ſine alia latentiori cā.
Siue q2 ineſt eis quidam naturalis appetit⁹ cor
pus adminiſtrandi. Quod tn̄ dicit hic Augu. ꝙ
anime ſeparate non vident deum ſicut angeli: nō
eſt intelligendum ſcd̄m inequalitatem quan
titatis: q2 etiam modo alique anime ſunt aſſum
pte ad ſuperiores ordines angeloruꝫ: clarius vi
dentes deum q̄ꝫ inferiores angeli. Sed ſecundū
inequalitatem proportionis. Quia omnes ange
li etiam infimi habent omnem perfectōem quā
ſunt habituri: non autem anime ſeparate ſancto
rum. Item quamuis impedimentum operatōis
quod eſt per modum contrarietatis: vt frigus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

impedit obiectum caloꝛis:repugnet felicitati:nō
tñ repugnat ei impedimentum qđ eſt per moduȝ
cuiuſdam defectus:cum.ſ.res impedita non hȝ
oē quod requiritur ad omnimodam ſui perfec
tionem:ſed repugnat tale impedimentum opera
tionis oīmode eius perfectioni. Et ſic ſepatio a
coꝛpoꝛe dicitur animam retrahere a fine: ne to/
ta tendat in viſionem diuine eſſentie. Appetit.n.
aīa ſic frui deo.ꝙ etiam ipſa fruitio deriuet̄ ad
coꝛpus per redundantiam:ſicut eſt poſſibile. Et
iō q̄diu ipſa fruitur deo ſine coꝛpoꝛe: appetitus
eius quieſcit in eo:ꝙ tñ adhuc ad participatiōeȝ
eius vellet coꝛpus ꝑtingere. Unde coꝛpoꝛe reſſū
pto creſcit beatitudo extenſiue non intenſiue.

¶ Ad beatitudinem aūt imperfectaȝ q̄ habetur
in via:vtiqȝ requiritur coꝛpus de neceſſitate: qꝛ
hꝰ beatitudo eſt in operatione intellectus practi
ci vel ſpeculatiui. Sed operatio itellectus ī hac
vita non poteſt eē ſine fantaſmate que eſt in oꝛga
no coꝛpoꝛali. Requirit̄ quoqȝ ad beatitudineȝ
perfectam omnino perfecta diſpoſitio coꝛpoꝛis
antecedenter ꝛ ꝯſequenter. ¶ Antecedenter qdē
qꝛ ſm Aug. Si tale ſit coꝛpus cuius ſit difficilis
ꝛ grauis miſtratō:ſicut caro q̄ coꝛrūpitur aggra
nat aīam : auertit̄ mens ab illa viſione ſūmi celi
Conſequenter vero qꝛ ex beatitudine aīe fiet re
dundantia ad coꝛpꝰ: vt ꝛ ipm ſua perfectione po
tiatur.b.Tho.vbi ſupra. .§.VI.

Quod ad beatitudinē

pfectam nō requirunt̄ bona exterioꝛa nec amici
Nō primi ē:qꝛ hominis bona exterioꝛa: vel re/
quiruntur ad ſuſtentationem aīalis coꝛpoꝛis:vl'
requiruntur ad operationes quas per aīale coꝛ
pus exercemus:que humane vite conueniunt.
Illa aūt beatitudo perfecta:vel erit in aīa coꝛpo
ri vnita iam non animali ſed ſpirituali. Et iō nul
lo modo iſta exterioꝛa bona requiruntur ad illā
beitudinem:cum oꝛdinent̄ ad vitaȝ aīalem. Sȝ
ad beatitudinē imperfectaȝ que hētur in via:re
quiruntur iſta bona:non q̄ſi de eēntia beatitudi
nis:ſed quaſi inſtr̄aliter deſeruientia ipſi beati/
tudini:que conſiſtit in operatione virtutis ſm vi
tam actiuam vel contemplatiuam. ¶ Qz autem ī
ſcripturis ſanctis promittatur ꝓ premio regnū:
vt Math.xxv. Uēite bn̄dicti pr̄is mei ꝛc̄. vl' eſus
ꝛ potus vt Lu.xxij. vt edatis ꝛ bibatis ſup men/
ſam meam in regno meo:hꝰ locutiones ſm bea.
Tho.ſunt methaphoꝛice intelligende:qꝛ ſolent ī
ſcripturis ſpūalia per coꝛpoꝛalia deſignari:vt ex
his que nouimus ad deſiderandū incognita re
ſurgamꝰ. Et ſic per cibū intelligit̄ delectatio: per
diuitias ſufficientia qua hoī ſufficiet deus : ꝑre/
gnum exaltatio hominis vſqȝ ad coniunctioneȝ
cum deo. Qz aūt merces ſanctis ꝓmittitur ī ce/
lis Mat.v. Per celos ſm Aug.itelligit̄ altitudo
ſpūalium bonoꝛuȝ. Nihilominus tñ locꝰ coꝛpo
reus aderit non propter neceſſitatem ad beatitu

dinem:ſed propter quandam congruentiaȝ ꝛ de
coꝛem. Quod vero Boetius dicit ꝙ beatitudo ē
ſtatus omnium bonoꝛum ꝛc̄. ¶ Intelligitur de
illis bonis que conueniunt vite ſpirituali ī qua
conſiſtit perfecta beatitudo. Iſta vero bona deſ
uiunt vite animali:ideo illi beatitudini non com
petunt. Tñ quicquid boni inuenitur in iſtis totū
hēbitur in ſummo fonte bonoꝛum. Et ſic eſt ibi
congregatio omnium bonoꝝ. ¶ De amicis autē
ſi ſunt neceſſarij ad beatitudinem dicit.b.Tho.
vbi ſupra:ꝙ ad beatitudinem patrie: non requi
ritur ſocietas amicoꝛum de neceſſitate ſed de be
ne eſſe. Et ratio eſt:qꝛ homo habet totam pleni/
tudinem ſue perfectionis in deo. Quamuis eīm
charitas que eſt in patria non deficiat ſed perfici
atur ſe extendat ad deū ꝛ ꝓximum:tñ perfectio
charitatis eſt eēntialis beatitudini q̄tum ad di/
lectionem dei. Unū ſi non eēt niſi vna aīa fruens
deo:beata eēt nō hn̄s ꝓximum quē diligerȝ. Sȝ
ſuppoſitum ꝓximo ſequit̄ dilectio eius ex dilec
tione dei. Et qđ Boe.dicit ꝙ nullius boni ſin̄ cō
ſoꝛtio eſt. Iucunda poſſeſſio intelligit̄ qñ in illo
bono quod hētur non eſt plena ſufficientia. Sȝ
in deo hētur oīs ſufficientia. Sed ad felicitatem
ſeu beatitudinē impfectā vie vt dicit phūs in.ix.
ethico.felix indiget amicis:non ꝓpter vtilitatem
cū ſit ſibi ſufficiens:nec propter delectatiōem cū
hēat in ſe pfectam delectatōem in opatione v̄tu
tis. Sȝ propter bonā operatōem vt.ſ.eis bn̄ faci
at:ꝛ vt eos inſpiciens bene facere delectet̄. Et vt
eis benefaciendo adiuuet̄. Indiget enim homo
auxilio amicoꝝ in operibꝰ vite actiue ꝛ contem/
platiue. .§.VII.

Quod hō poteſt adipi

ſci iſtam pfectam beatitudinē: Et hoc non ꝑ ſua
naturalia nec per opatōem angeloꝝ:ſed per opa
meritoꝛia:q̄ hn̄t virtutem ꝑncipalr̄ ex gr̄a dei.
Primum ſic declarat.b.Tho.pª ſcđe.q.v. Bea/
titudo noīat adeptiōeȝ perfecti boni. Quicūqȝ er
go eſt capax pfecti boni pōt ad beatitudinē ꝑueni
re. Qz aūt hō ſit capax pfecti boni: ex hoc appet
ꝙ eius intellectꝰ apphendere pōt vniuerſale ꝛ ꝑ
fectum bonū ꝛ voluntas eiꝰ appetere pōt illud.
ergo pōt hō adipiſci beatitudiē. Quāuis eni nūc
in via ſit hoī ꝯnaturale: vt v̄itatem intueat̄ in re
bꝰ materialibꝰ:vn̄ ſpes intelligibiles in fantaſma
tibꝰ intelligit:nec ſine fantaſmate pōt intelligere.
In patria hēbit aliuȝ modū intelligendi conna/
turalē. Ecōm.i.ꝙ non poſſit hō beatitudinē adi
piſci ꝑ ſua naturalia:ꝓbat ſic.b.Tho.q.ea. Beati
tudo hoīs pfecta conſiſtit in viſione diuine eſſen
tie:videre aūt deū per eēntiam ē ſupra naturaȝ
non ſolū hoīs ſed oīs creature:vt in pte ꝑma oñ
ditur. Naturalis.n.cognitio vnīuſcuiuſqȝ: eſt ſȝ
modū ſubſtātie ſue ſicut de intelligentia dr̄: vni/
uſcuiuſqȝ qꝛ eſt ſm modum ſue ſubſtātie. Sicut
de itelligentia dr̄ in libro.đ cāis. Qz cognoſcit ca

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q̃ ſunt ſupra ſe:ꝛ ea q̃ ſunt in ſe ſm̄ moduꝫ ſubſtã
tie ſue. Vis aũt cognitio q̃ eſt ſm̄ modũ ſubſtãtie
create:deficit a viſione eẽntie q̃ i infinitũ excedit
oẽm ſubſtantiã creataꝫ. Vñ nec hõ nec aliq̃ crea
tura põt ↄſequi vltimã beatitudinẽ per ſua natu
ralia. Ad qđ facit qđ ait apl'ꝰ.i.ad Cori.ij. Ocul⁹
non vidit nec auris audiuit ꝛ in coꝛ hoĩs nõ aſcẽ
dit q̃ ꝑparauit deus diligentibus ſe ꝛc̃. Sed nec
etiã virtute angeli vel cuiuſcũq; alteri⁹ creature
põt eam adipiſci. Huius rõ eſt ſm̄.b.Tho.vbi ſu
pꝛa:qꝛ cum oĩs creatura ſit nature legibus ſub
iecta:vtpote habens limitatam virtutem ꝛ actio
nem. Illud qđ excedit naturam creatã:non põt
fieri auctoꝛitate ſeu virtute alicuius creature. Et
iõ ſi quid fieri opoꝛteat qđ ſit ſupra naturaꝫ:hoc
fit ĩmediate a deo:ſicut ſuſcitatio moꝛtui:illumĩa
tio ceci ꝛ hĩ⁹. Cum ergo beatitudo ſit qđdam bo
num excedens naturã creatam:ĩpoſſibile eſt ꝙ
per actõem alicuius creature ↄferat̃. Sed beat⁹
fit homo ſolo deo agente. Iuxta illud ps.lxxxiij.
Grãm ꝛ gloꝛiam dabit dñs. Qꝫ aũt angelus illu
minet intellectum angeli inferioꝛis vel hoĩs:
hoc eſt quo ad aliquas rões diuinoꝛum opeꝝ:
Non q̃tum ad viſionem diuine eẽntie. Nã ad
hanc oẽs a deo illuminantur. Ultimuꝫ videlicet
ꝙ requirant̃ bona opera ad beatitudinẽ ↄſ̃daꝫ
patet ex hoc ꝙ chꝛiſtus ait Jo.xiij. Scitis hec be
ati eritis ſi feceritis ea. Huius rõ eſt ſm̄.b. Tho.
vbi ſupꝛa:qꝛ eoꝛum que nata ſunt hr̃e perfectuꝫ
bonum:aliquid hꝫ ipm̄ ſine motu aliquid ꝑvnũ
motũ:aliquid pluribus motibus. Habere bonũ
perfectũ ſine motu cõuenit ei quod naturaliter
habet illud:hr̃e aũt beatitudinem naturaliter ẽ
ſolius dei. Unuꝫ ſolius dei eſt ꝓpꝛium:ꝙ ad be
atitudinẽ non moueatur p aliquam operatõem
p̃cedentem. Cum ergo beatitudo excedat omnẽ
naturam creatã. Nulla pura creatura ↄuenien
ter cõſeqtur beatitudinẽ abſq; motu operatio
nis per quẽ tendit ad ipſam. Sed angelus qui ẽ
ſuperioꝛ q̃ꝫ homo oꝛdine nature:conſecut⁹ eſt eã
ex oꝛdine diuine ſapientie vno motu operatiõis
meritoꝛie:hoĩes aũt conſequuntur ipſam mult̃
motibus operatõum que merita dicunt̃. Unde
ſm̄ phũm:beatitudo eſt p̃mium virtuoſaꝝ opera
tionum. Preexigit̃ aũt operatio hoĩs ad beatitu
dinem:non ꝑpter inſufficientiam diuine virtut̃
beatificantis:ſed vt ſeruetur oꝛdo in rebus inſti
tutis a deo. Notandum eſt autem ꝙ pꝛimas cre
aturas:dñs ſtatim de imperfectis pꝛoduxit:abſ
q; aliqua diſpoſitione vel operatione creature p̃
cedente:qꝛ ſic inſtituit p̃ma indiuidua ſpecierum
vt per ea natura pꝛopagaret̃ ad poſteros. Et ſilr
qꝛ per chꝛiſtum qui eſt deus ꝛ homo: beatitudo
erat ad alios deriuanda:ſecundum illud ad He
bꝛeos.ij. Qui multos filios adduxerat in gloꝛia
ſtatim a pꝛincipio ſue ↄceptionis ſine aliqua opa
tione meritoꝛia p̃cedente:aĩa eius fuit beata. Sꝫ
hoc eſt ſingulare in Chꝛiſto. Pueris aũt baptiza
tis ſubuenit meritũ Chꝛiſti ad beatitudinem cõ
ſequendã:lꝫ deſint merita ꝓpꝛia:eo ꝙ per baptiſ
mum ſunt membꝛa Chꝛiſti effecti. Quod autem
apl'us dicit ad Roma.xiiij. Beatitudinem homi
nis eſſe cui deus confert iuſticiam ſine operib⁹.
Intelligitur de beatitudĩe ſpei que habetur per
gratiam iuſtificantem:data ſine operibus pꝛece
dentibus. §.VIII.

Quod iſta perfecta beatitudo

non põt haberi in hac vita ſꝫ hẽtur tñ in alia
ꝛ magis ab vno q̃ꝫ ab alio. Pꝛimum ſic pꝛobat
.b.Tho.pᵃ ſcđe.q.v.triplici ratione. Et pꝛima ẽ
ex ipſa beatitudinis ratione. Nam cum beati
tudo ſit ſufficiens ꝛ perfectum bonuꝫ omne ma
lum excludit. In hac auteꝫ vita non põt excludi
omne malum:multis enim malis p̃ſens vita ſub
iacet que vitari non poſſunt:ꝛ ignoꝛantie ex par
te intellectus:ꝛ inoꝛdinate affectiõis ex parte ap
petitus.ꝛ multiplicis penalitatis ex parte coꝛpo
ris vt diligenter exequitur Aug.xix.de ciui.dei
Ad quod etiam facit illud Job.xiiij. Homo nat⁹
de muliere bꝛeui viuens tp̃e repletur multis mi
ſerijs. Secunda ratio eſt:qꝛ deſiderium boni
hic ſatiari non poteſt. Naturaliter enim homo
deſiderat permanentiam boni quod habet:bõa
aũt pꝛeſentis vite ſunt tranſitoꝛia:cum etiam ip
ſa vita tranſeat:quam naturaliter deſideramus
ꝛ eam perpetuo manere vellemus:qꝛ naturali
ter homo refugit moꝛtem. Tertia ratio eſt. Si
conſideretur id in quo ſpecial'r beatitudo conſi
ſtit.ſ.viſio diuine eẽntie:que non poteſt homini
pꝛouenire in hac vita:qꝛ non poteſt ĩtelligere ni
ſi reflectendo ſe ad fantaſmata:que cum ſint ma
terialia:per ea diuinam eẽntiam que purus ſpi
ritus eſt:videre non poteſt vnde non poteſt quis
in hac vita p̃fecte eſſe beatus. Non obſtat pꝛedi
ctis ꝙ plures poſuerunt beatitudinẽ in hac vita
conſiſtere. Iuxta illud. Beatum dixerunt pp̃lm
cui hec ſunt. Et quod in pluribus dr̃ non põt eſ
ſe falſum totaliter:qꝛ videtur eẽ naturale qđ in
pluribus ẽ. Nam reputant plures ipſi in hac vi
ta eẽ aliquam beatitudinẽ ꝓpter aliquam ſimi
litudinẽ vere beatitudinis. Et ſic non ex toto a
ſua eſtimatione deficiunt. Imperfecta aũt beati
tudo hic põt eẽ in vita tamen virtuoſa. Quan
tum ad ſecundum ſciendum ꝙ vnus alio eſt be
atioꝛ in alia vita:q̃tum ad adeptioneꝫ beatitudi
nis ſeu fruitionem. Pꝛo cuius declaratione dic̃
.b.Tho.vbi ſupꝛa:ꝙ in beatitudine non includi
tur niſi ipſe finis vltimus:qui eſt ſummũ bonuꝫ
quod eſt beatitudinis obiectum ꝛ cã:non põt eẽ
vna beatitudo maioꝛ q̃ꝫ alia:qꝛ non eſt niſi vnũ
ſummum bonum.ſ.deus cui⁹ fruitione oẽs ſũt
beati:ſed quanto ad adeptõem huius vel fruitõ
nem:poteſt vnus alio eẽ beatioꝛ:qꝛ quanto ma
gis homo bono fruitur:tanto beatioꝛ eſt. Contin
git autem aliquẽ magis frui deo q̃ꝫ aliũ:ex eo ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt melius diſpoſitus vel ordinat⁹ ad eius fruitionem pfectius fruiť deo qui clarius videt eum. Sed clarius ꝛ limpidi⁹ videt ꝛ perfectius fruiť qui hñit hic in vita maiorem charitatem. Sic ergo vnitas denarij qui pmiſſus eſt laborantib⁹ ī vinea Math. xx. ſignificat vnitatē beatitudinis ex parte obiecti. Sed multiplicitas manſionum de qua Chriſtus dicit Jo. xiiij. Jn domo pr̄is mei manſiones multe ſunt ſignificat diuerſitatē beatitudinis ſm̄ diuerſum gradum fruitionis Exēpla poſſunt hic induci de eodem cibo: qui delectabilius guſtatur a ſanis ab vno q̄z alio ſm̄ diſpoſitionē guſtus. Et de eadem re q̄ melius intelligitur ab vno q̄z ab alio: ꝛ cum plurib⁹ differentijs ſm̄ meliorem diſpoſitōem oculi. Non obſtat q̄ beatitudo dr̄ ſummū bonum in ſuperlatiuo: qꝛ ītelligiť q̄ eſt ſummi boni adeptio ꝛ fruitio. i. dei quo oēs fruunť. .§. IX.

Quod beatitudo non

poteſt amitti ſi eſt perfecta vt ſuperne pr̄ie: pꝫ ex eo q̄ Chriſtus ait Math. xxv. Jbunt iuſti in vitā eternā q̄ eſt perfecta beatitudo. Eternū. n. defectu caret. Circa hoc Orige. ſequens errorem quorūdam platonicoꝝ poſuit q̄ poſt beatitudinem hō pōt fieri miſer: ſed hoc eē falſum manifeſte apparet duplici rōne ſm̄. b. Tho. pᵃ. ſcđe. q. v. Et pma ex ipſa communi rōne beatitudinis. Cuꝫ. n. ipſa ſit perfecte bonū ꝛ ſufficiens: oportet q̄ deſiderium hominis qetet ꝛ oē maluꝫ excludat. Naturaliter aūt homo deſiderat retinere quod hēt bonum: ꝛ q̄ retinendo ipm̄ obtineat ſecuritatēꝫ aliogn neceſſe eſt q̄ timore amittendi vel doloř de certitudine amiſſionis affligatur. Requiriť ergo ad perfectā beatitudinem q̄ homo certam opinionē habeat: qꝛ bonum qđ hēt nunq̄ꝫ amittet. Que qdem opinio ſi vera ſit: ꝯñs eſt ipſam beatitudinē nunq̄ꝫ amittere. Si aūt falſa ſit: hoc ipſum eſt quoddā malum falſam opinionē habere Nam falſum ē malū intellectus: ſicut veꝝ ē bonum ipſius. Non erit igř vere beatus ſi aliquod malū ineſt ei. ¶ Scđo idem apparet ſi conſideretur rō beatitudinis in ſpeciali. Dictū eſt. n. ſupra q̄ conſiſtit in viſione diuine eētie. Eſt aūt impoſſibile q̄ aliquis videns diuinā eētiam velit eā non videre: qꝛ oē bonum habitum quo qs carere vult: aut non eſt ſufficiens ꝛ q̄rit aliqd ſufficientius loco eius: aut hēt aliquid īcommodū annexum: propter quod venit ī faſtidium. Viſio autem diuine eētie replet aīam omnibus bōis cum coniungatur fonti totius bonitatis. Similiter non hꝫ aliquod incommodum adiunctum: ꝛ ſic ex propria voluntate beatus non pōt deſerere beatitudinem. Silř non pōt eam perdere deo ſubtrahente: qꝛ cum ſubtractio huius beatitudinis ſit q̄dam pena: non pōt talis pena ſubtractionis infligi a deo iuſto iudice niſi p aliq̄ cłpa. Sꝫ culpa cadere non pōt in euꝫ qui videt dei eſſentiam: cum ad hanc viſionem ſequiť de neceſſitate rectitudo voluntatis. Silř nec aliud agēs pōt eam ſubtrahere: qꝛ aīa deo ꝯiuncta ſup oīa alia eleuatur: ꝛ ſic non pōt aliquo mō amitti perfecta beatitudo: ſꝫ imperfecta q̄ eſt in via pōt perdi: ꝛ per obliuionem ꝛ per occupationes quo ad contemplatiuam: ꝛ per vicia quo ad actiuam vitam .§. X.

Quod ſeptem genera

bonoꝝ q̄ hic appetuntur: in patria poſſidenť: vñ implетur omne deſiderium hoīs: propter quod merito dr̄ Apoc. xix. Beati q ad cenā agni nuptiarū vocati ſunt: vnđ figuranť per cenā magnā quam fecit Aſſuerus: q interpretatur beatitudo: pncipibus ſuis Heſter. i. Et de hac pōt exponi ēt illud. Hō qdam fecit cenam magnam. Luc. xiiij Et etiam per illas nuptias factas a rege Math. xxij. Omnia parata ſunt venite ad nuptias: hec aūt declarat. b. Tho. li. iij. ꝯtra gentiles ſic. Eſt. n. quoddam deſiderium hoīs inq̄ꝫtum intellectualis eſt de cognitione veritatis: qđ qdem hoīes cōſequuntur per ſtudium contemplatiue vite: ꝛ hꝫ maxime in illa viſione confirmabiť qñ per viſionem pme veritatis: omnia q̄ intellectus naturaliter ſcire deſiderat ei innoteſcit. Juxta illud Hiere. xxxi. Jn die illa non nocebit vnuſquiſq̄ꝫ proximo ſuo ꝛc̄. Grego. iiij. dialo. quid eſt quod neſciant qui ſcientē oīa ſciūt. Et Exodi. xxxiij. dixit dominus Moyſi. Ego oñdam tibi omne bonum q̄ intelligenda ſunt de his q̄ pertinent ad perfectionem intellectualis nature. Unde illa viſione cognoſcent omnes naturas oīum ſpecierum creaturarum ꝛ virtutes ꝛ propria accidentia q̄ pertinent ad perfectionem vniuerſi. Et per cognitōēꝫ naturalium ſperum cognoſcent indiuidua ſub hi⁹ ſpeciebus exiſtentia. Omnia aūt huiuſmodi que cognoſcit per hanc viſionem: ſimul actu cōſiderat ꝛ ſic videt infinita. Tamen ea q̄ deus facere pōt que tamen nunq̄ꝫ fecit nec facturus eſt nō cognoſcent ſancti. Similiter q̄ꝫtum ad rōnes rerum factarum: quas omnes intellectus non poteſt cognoſcere niſi diuinam bonitatem comprehendat. Tertio nec etiaꝫ cognoſcunt ea que ex ſola voluntate dei dependent ſicut pdeſtinatio: electio: iuſtificatio ꝛ huiuſmodi: que pertinent ad ſāctificationem creature hec oīa ſoli intellectui diuino reſeruantur eccł'a. viij. Jntellexi q̄ omniū operum dei non poſſit homo inuenire rōem. Et Job Forte veſtigia dei cōphendens ꝛc̄. ¶ Eſt ſcđo quoddam deſiderium hoīs ſm̄ q̄ hꝫ rōnēꝫ q̄ inferiora diſponere pōt quod qdem adipiſcūť hoīes per ſtudium actiue vite. Qđ deſideriū ad hoc eſt pncipaliter: vt tota vita hoīs ſm̄ rōem diſponatur: quod eſt viuere ſm̄ virtutē. Cuiuſlibꝫ . n. v̄tuoſi finis in operando eſt ppzie virtutꝭ bonum ſicut virtus vt fortiter agat. Hoc autem deſiderium tunc implebitur: qꝛ rō erit in ſummo

vigoꝛe diuino lumine illuſtrata: ne a recto deſtce
re poſſit. Conſequunt̃ aũt ciuilem vitã ẽt q̃daꝫ
bona quibꝰ hõ indiget ad ciuiles opationes: ſic̃
honoꝛis ſublimitas: quẽ hoĩes inoꝛdinate appe
tentes ambitioſi ⁊ ſuperbi fiunt. Ad ſummã aũt
honoꝛis altitudinem hoĩes ꝑ illã dei viſioneꝫ ꝑ
ducunt̃ inq̃ʒtum deo quodammõ vniũtur. Et ꝑp
ter hoc ſicut deus rex ſeculoꝝ dr̃: ita ⁊ beati deo
coniuncti reges dicunt̃ Apoc̃. xxij. Regnabunt
cum chꝛiſto. Et alibi videlꝫ beati dicunt̃. Feciſti
nos deo noſtro regnũ ⁊ ſacerdotes. i. reges. Con
ſequit̃ ciuilem vitã: ⁊ aliud appetibile. ſ. fame ce/
lebꝛitas: per cuiꝰ inoꝛdinatũ appetitum efficiunt̃
hoĩes inanis gloꝛie cupidi. Beati aũt in illa viſio
ne celebꝛes reddunt̃: non ſm̃ hoĩum viatoꝝ mo
dũ ſed beatoꝝ. Et iõ frequentiſſime illa beatitu/
do in ſacra ſcriptura gloꝛia noĩat̃ ſicut in ps̃. dr̃
Exultabunt ſancti in gloꝛia ⁊c̃. Eſt ⁊ aliud i ci
uili vita appetibile. ſ. diuitie: per cuiꝰ inoꝛdinatũ
appetitũ ⁊ amoꝛẽ multi efficiunt̃ illiberales ⁊ iñt
ſti. In illa aũt beatitudine eſt oĩum bonoꝛũ ſuffi
cientia inq̃ʒtum beati fruunt̃ illo q compꝛ̃hẽdit oĩ
um bonoꝝ pfectõem ꝑpter qõ dr̃ Sap. vij. Ue/
nerunt mihi oĩa bona pariter cum illa. Et in ps.
Glĩa ⁊ diuitie i domo eiꝰ ⁊c̃. Eſt aliud hoĩs deſi
deriũ: qõ eſt ſibi ⁊ alijs aĩabus cõe: vt. ſ. delectati
onibus perfruat̃: qõ hoĩes maxime conſequun
tur ſm̃ vitam voluptuoſam ⁊ ꝑ cuiꝰ ĩmoderanti
am hoĩes efficiunt̃ intẽperati ⁊ icõtinentes. In il
la vero felicitate: delectatio pfectiſſima tãto erit
perfectioꝛ ea q̃ eſt ſm̃ ſenſum qua ẽt bꝛuta aĩalia
perferunt̃: q̃ʒto intellectus ẽ altioꝛ ſenſu: tanto ẽt
illud bonum in quo delectabimur maius eſt oĩ
ſenſibili bono: ⁊ magis intimũ ⁊ magis continue
delectans: q̃ʒto ẽt illa delectatio ẽ magis pura ab
oĩ permixtione ꝯtriſtantis de q̃ dr̃ in ps. Inebꝛi
abunt̃ ab vbertate domus tue ⁊c̃. Eſt ⁊ naturale
deſiderium oĩbus rebꝰ cõe: per qõ conſeruatio/
nem ſui deſiderant ſm̃ ꝙ eſt poſſibile per cuiꝰ im
moderãtiã hoĩes reddũt̃ timidi ⁊ nimis ſibi a la
boꝛibꝰ pcentes. Qõ deſideriuꝫ tunc oĩo cõplebi
tur: qñ beati perfectam ſempiternitatẽ cõſequẽ/
tur ab oĩ nocumento ſecuri ſm̃ illud Iſa. xlix. et
Apoc̃. xxi. Non eſurient amplius neq̃ʒ ſitiẽt ⁊c̃.
Et ſic pꝫ per diuinam viſionẽ ꝙ conſequuntur
itellectuales ſubſtantie veram felicitatẽ: in quo
oĩno deſideriũ quietatur: ⁊ in quo eſt plena ſuf/
cientia oĩum bonoꝝ q̃ ſm̃ Ariſt. ad felicitatem re
quiritur. In hac vero vita nil ẽ adeo ſilẽ felici/
tati ſupne: ſicut contẽplatio veritatis ꝑut hoc eſt
impoſſibile. Hinc ⁊ Aug. in vlti. de ciuita. dei ait.
Quanta ibi felicitas vbi nullũ malum aderit nl̃
lum bonũ latebit: erit deꝰ oĩa in oĩbꝰ. Et infra: qd
eſt. n. ꝙ dñs per ꝓphetam ait. Ero illoꝝ deꝰ in ꝑ
petuum: niſi ero eis vnde ſacientur. Ero eis qc
quid honeſte ab hoĩbus ꝯſiderari põt. Ero illis
ſalꝰ: et vita: gloꝛia: ⁊ honoꝛ: victoꝛia ⁊ copia: pax:
⁊ omne bonũ. Et in fine. Uacabimꝰ ⁊ videbimꝰ:
videbimus ⁊ amabimus: amabimus ⁊ laudabi
mus. Iuxta illud ps̃. Beati qui habitãt in domo
tua dñe in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te.

Titulus octauus de fide. Fides ſumit̃ octo modis. Caplm̃ primuꝫ.

D Emum de fide

agendum de qua apls ad Hebꝛ.
xi. Sine fide impoſſibile ẽ pla
cere deo. Sed ſciendũ ꝙ fides
ſumitur multiplr̃. Pꝛimo qdeꝫ
1 ꝓ conſcĩa iuxta illud ad Ro. xiiij. Omne qõ nõ
eſt ex fide peccatũ eſt. Qõ ṽbum tractans Grati.
xxviij. q. i. oẽs. §. ex his itaq̃ʒ exponit. i. oẽ quod
eſt contra conſciam peccatũ ẽ. Et ſic ẽt ſumitur i
regula iuris: poſſeſſoꝛ male fidei nullo tpe p̄ſcri
2 bit: de reg. iu. li. vi. Secũdo ſumit̃ fides pro ca/
ſtitate ſeruãda thoꝛi ꝯiugalis. vnde Aug. xxvij.
q. ij. ait. Omne bonum nuptiaruꝫ fuit in illis pa
rentibus chꝛiſti. ſ. pꝛoles: fides: ⁊ ſacrũm. Fides
3 q: nullum adulteriũ ⁊c̃. Tertio ſumitur pro pac
tione ſeu ꝓmiſſione: ſm̃ ꝙ dicit Aug. ꝙ fides qñ
hoſti pꝛomittit̃ ſeruanda eſt. xxiij. q. i. noli. Quod
eſt veꝝ ſi pꝛomiſſio eſt licita. Nam vt dicit Iſid.
In malis pꝛomiſſis reſcinde fideꝫ: ⁊ in turpi vo
to muta decretũ ⁊ iteꝝ. Si is cui facta eſt ꝓmiſ/
ſio: ⁊ ipſe ſeruet fidem pꝛomiſſam. Nam dicit
regula iuris. Fruſtra ſibi petit fidem ſeruari ⁊c̃.
4 de reg. iu. li. vi. Quarto ſumitur fides ꝓ fidelita
te. i. debita adimpletione ⁊ diligenti execu tione
ſuper ꝓmiſſione facta tacita vel expſſa. Et ſic po
nitur ab aplo fides. i. fidelitas inter fructus ſpũs
ad Gal. v. ſm̃ vnam expoſitionem. b. Tho. Et re
ducitur fidelitas ad virtutẽ veritatis moꝛalem:
⁊ ab ea denoĩat̃ ſeruus: vel diſpenſatoꝛ fidel: ſm̃
euangelium ⁊ aplm̃. Et ad hanc virtutem perti/
5 nent ſcda ⁊ 3a acceptio. Quinto ſumit̃ fides ꝓ eq
tate in actõibꝰ ꝯſiderata inſti. de act. §. actionum.
alie ſunt bone fidei: alie ſtricti iuris: ⁊ ſm̃ hoc dic̃
lex: ꝙ vbi bona fide agitur non ẽ de apicibus le
gis diſputandũ: ⁊ ſm̃ hoc ẽt intelligi põt illa rl̃a
bona fides non patit̃ vt ſemel exactum iteꝝ exi/
6 gatur de reg. iu. li. vi. Sexto ſumit̃ fides ꝓ vna
ex gratijs gratis datis: q̃s ponit apls. i. ad Co. xij.
cõibꝰ bonis ⁊ malis. vbi dr̃. Alij datur fides i eo
dem ſpũ. Sumitur enim ibi fides pro q̃daꝫ emi
7 nenti certitudine eoꝝ que ſunt fidei. Septimo ſu
mit̃ fides cõiter pro quodam habitu quo quis
firmiter aſſentit ſine foꝛmidine de oppoſito: his
q̃ clare non videt: queciiq̃ʒ ſint illa: puta cum qs
firmiter credit talem eẽ patrem vel matrem ſuã
ṽel verbis alicuiꝰ ſapientis. Et ſic Grego. in iiij.
dialogo. dicit ꝙ infidelis habet fidem. ſ. de parẽ
tibus ſuis ⁊ hiꝰ: ſed hoc de ſe non eſt meritoꝛiuꝫ
8 ſm̃ b. Tho. pa. 2e. Octauo ſumitur fides pro vir
tute theologica: de q̃ dr̃. i. ad Co. xiij. Nũc manent

1 p conscia [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
Fides sumitur multipliciter
4 p fidelitate [illegible]
5 p equitate [illegible]
6 p gratia gratis data [illegible]
7 p assensu [illegible]
8 p virtute theologica [illegible]
De qua est tractandum [illegible]
Causa
Effectu
Subiecto
Actu
Obiecto